

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ
ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Виконала	студентка групи ГФ-314м Куряченко Анастасія Дмитрівна
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Керівник	к. філол. н., доц. Підгорна А. Б.

Запоріжжя – 2025

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В. о. завідувача кафедри
доц. Н. М. Жукова

« ____ » грудня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Куряченко Анастасії Дмитрівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: **АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ РЕАБІЛОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

керівник кваліфікаційної роботи Підгорна Анна Борисівна, канд. філол. н., доцент, доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»

затверджена наказом закладу вищої освіти від «13» листопада 2025 р. № 508

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 18 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані кваліфікаційної роботи: теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників (Л. Є. Азарової, О. А. Веремчук, В. І. Карабана, Т. Р. Кияка, А. Ю. Коваленко, А. В. Ліпінської, В. В. Соколова, Г. В. Шалаєвої та інших), а також словники та тексти за тематикою роботи (тексти сфери реабілології).

4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): 1. Поняття терміну та питання становлення реабілітаційної термінології. 2. Етимологія англомовних термінів реабілології. 3. Мовні характеристики терміносистеми реабілології. 4. Переклад англомовної термінології сфери реабілології українською мовою. 5. Граматичні трансформації та відповідність стилю при перекладі термінів реабілології.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Підгорна А. Б., к. філол. н., доц.		
II	Підгорна А. Б., к. філол. н., доц.		
III	Підгорна А. Б., к. філол. н., доц.		
Нормоконтроль	Лещенко Г. А., к. філол. н., доц.		

7. Дата видачі завдання «11» вересня 2025 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2025	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	вересень 2025	виконано
4.	Збирання матеріалу	вересень 2025	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2025	виконано
6.	Підготовка розділу 2	жовтень 2025	виконано
7.	Підготовка розділу 3	листопад 2025	виконано
8.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад 2025	виконано
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
10.	Проходження нормоконтролю	грудень 2025	виконано
11.	Рецензування кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано
12.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2025	виконано

Студентка _____

Куряченко А. Д.

Керівник проєкту (роботи) _____

Підгорна А. Б.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 144 с., 2 додатка, 91 джерело.

Об'єкт дослідження – англomовна медична термінологія сфери реабілітації.

Мета роботи – дослідити англomовну термінологію реабілітології для визначення ефективних способів перекладу термінологічних одиниць цієї сфери українською мовою.

Методи дослідження – описовий, порівняльно-історичний, структурний аналіз, контекстуально-семантичний аналіз, перекладознавчий аналіз, етимологічний аналіз, семантичної класифікації.

У першому розділі кваліфікаційної роботи викладено теоретичні засади медичної термінології: поняття терміна, його ознаки й класифікації, процес становлення та розвиток реабілітаційної термінології, питання стандартизації медичних термінів, методологічні принципи та етапи дослідження англomовної реабілітаційної терміносистеми. Другий розділ присвячено комплексному аналізу англomовної термінології сфери реабілітології. Розкрито етимологію термінів, охарактеризовано їхні структурні, морфологічні та словотвірні особливості, лексико-семантичні процеси, що впливають на формування термінів у фаховому медичному дискурсі. Останній розділ роботи містить аналіз перекладу англomовної реабілітаційної термінології українською мовою. Досліджено способи перекладу. Окрему увагу приділено відповідності стилю й точності передачі спеціалізованих медичних понять у перекладених текстах.

РЕАБІЛІТАЦІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ, СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНІВ, ЕТИМОЛОГІЯ, СТРУКТУРНІ ОЗНАКИ, МОРФОЛОГІЯ, СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

ЗМІСТ

Завдання на роботу

Реферат

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ РЕАБІТОЛОГІЇ	12
1.1. Поняття терміна, його ознаки та класифікації	12
1.2. Розвиток та становлення реабілітаційної термінології	19
1.3. Стандартизація медичних термінів	21
1.4. Етапи та методика дослідження англомовних термінів сфери реабітології	25
РОЗДІЛ 2. АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ РЕАБІТОЛОГІЇ.....	29
2.1. Етимологія англомовних термінів реабітології	29
2.2. Структурні та морфологічні особливості англомовних термінів реабітології	32
2.3. Лексико-семантичні особливості термінології реабітології	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ РЕАБІТОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	53
3.1. Переклад англомовних термінів реабітології українською: способи перекладу та лексичні трансформації	53
3.2. Граматичні трансформації та відповідність стилю у текстах сфери реабітології.....	69
ВИСНОВКИ.....	78
SUMMARY	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86

ДОДАТКИ.....	99
Додаток А. Глосарій термінів.....	99
Додаток Б. Публікації за темою роботи.....	128

ВСТУП

У сучасній лінгвістиці значна увага приділяється дослідженню спеціальної лексики різних галузей знань, зокрема медичної термінології, що виконує ключову функцію у професійній комунікації. Стрімкий розвиток медичної науки, інтенсивне оновлення методів діагностики та лікування, глобалізація наукової інформації та розширення міждисциплінарної взаємодії зумовлюють постійне зростання й оновлення термінологічних систем. Особливо динамічно розвивається термінологія сфери реабілітології, яка інтегрує знання з медицини, фізичної терапії, ерготерапії, нейронауки, психології та соціальних наук. Це зумовлює потребу у ґрунтовному вивченні процесів становлення, функціонування та перекладу реабілітаційної термінології, адже точність термінів має прямий вплив як на якість професійної взаємодії між фахівцями, так і на коректність інтерпретації клінічної інформації.

Потреба в систематизації та уніфікації англійських термінів реабілітології зумовлена, насамперед, широким застосуванням міжнародних класифікацій – Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) та Міжнародної класифікації хвороб (МКХ). Вони визначають стандартизовані підходи до фіксації функціонального стану людини, опису діагнозів, структури терапевтичних заходів. Активне використання цих класифікацій сприяє появі великої кількості нових термінів, які потребують осмислення, структурного аналізу та коректного перекладу. У той же час реабілітаційна термінологія характеризується значною кількістю неологізмів, морфологічних гібридів, аббревіатур та епонімів, що ускладнює її засвоєння та переклад.

Дослідження спеціалізованих терміносистем, зокрема медичних, має тривалу наукову традицію. Значний внесок у їх опис та класифікацію зробили як українські, так і зарубіжні науковці. Зокрема, проблему структури та системності термінів розглядали Т. Кияк [Кияк 2008], А. Крижановська та

Л. Симоненко [Крижановська та ін. 1987]; питання розвитку медичної термінології вивчали А. Косенко [Косенко 2015], Н. Лазебник [Лазебник 2018], Р. Коваль [Коваль 2015], О. Кабачкова [Кабачкова 2011]; лексико-семантичні та структурно-морфологічні особливості термінологічних одиниць аналізували І. Шматко [Шматко 2015], І. Ментинська [Ментинська 2020]. Сукупність цих досліджень створює наукове підґрунтя для осмислення сучасної англomовної термінології реабілітології, однак саме ця галузева терміносистема досі залишається недостатньо описаною, а питання її перекладу українською мовою потребує додаткового комплексного аналізу.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що англomовна термінологія реабілітології є складним, відкритим та динамічним явищем, яке формується на перетині кількох галузей знань та характеризується високою інформативністю. Аналіз її структурних, морфологічних та семантичних особливостей дозволяє виявити закономірності функціонування терміносистеми, а дослідження способів перекладу сприяє оптимізації українськомовного фахового дискурсу. Сучасна ситуація в Україні потребує якісної реабілітації великої кількості травмованих і поранених. У таких умовах важливим є швидкий обмін новітніми методами та фаховими знаннями з міжнародною спільнотою. Опрацювання англomовної термінології та ефективних способів її перекладу забезпечує точну професійну комунікацію та сприяє підвищенню якості реабілітаційних послуг.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дипломну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри іноземної філології та перекладу Національного університету «Запорізька політехніка» № 06124 «Лінгвoseміотичні параметри міжкультурної комунікації». Тема роботи затверджена наказом ректора № 508 від 13 листопада 2025 р.

Об'єктом дослідження є англomовна медична термінологія сфери реабілітації.

Предметом аналізу є структурні, морфологічні, лексико-семантичні особливості англomовних термінів сфери реабілітології та способи їх перекладу українською мовою.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідити англomовну термінологію реабілітології для визначення ефективних способів перекладу термінологічних одиниць цієї сфери українською мовою.

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- охарактеризувати поняття терміна, його ознаки та класифікації;
- описати процес становлення реабілітаційної термінології та окреслити проблеми стандартизації медичних термінів;
- дослідити етимологію англomовних термінів реабілітології;
- проаналізувати структурні та морфологічні, лексичні та семантичні особливості термінів реабілітології;
- виявити основні типи лексичних і граматичних трансформацій, використаних при перекладі аналізованої термінології українською.

Матеріалом роботи є 9-те видання підручника ITLS (International Trauma Life Support) [Alson та ін. 2020] та його переклад українською мовою [Елсон та ін. 2023], а також англomовні статті за тематикою роботи, які слугували базою для складання глосарію та подальшого аналізу одиниць у дослідницьких розділах (див. ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ).

Методи дослідження зумовлені специфікою досліджуваного матеріалу та поставленими завданнями. У роботі застосовано загальнонаукові та лінгвістичні методи дослідження: *описовий метод* – для аналізу класифікацій термінів і виявлення структурних моделей; *порівняльно-історичний метод* – для визначення основних тенденцій розвитку реабілітаційної термінології; *метод структурного аналізу* – для характеристики словотворчих моделей; *контекстуально-семантичний аналіз* – для інтерпретації значень термінів у професійному дискурсі; *метод перекладознавчого аналізу* – для виявлення

трансформацій, що застосовуються при передачі термінів українською мовою; *етимологічний аналіз* – для встановлення походження англомовних термінів; *метод семантичної класифікації* – для групування термінів у межах тематичних полів. Застосування комплексної методології забезпечує багатовимірний підхід до дослідження специфіки англомовної терміносистеми реабілітології.

Наукова новизна полягає в тому, що англомовна термінологія сфери реабілітології ще не була комплексно описана у вітчизняному мовознавстві. У роботі вперше здійснено системний аналіз її структурних та морфологічних характеристик у поєднанні зі способами перекладу, що дає змогу поглибити теоретичні засади медичного термінознавства.

Теоретична цінність роботи полягає в уточненні та розширенні уявлень про механізми термінотворення, особливості функціонування реабілітаційної термінології та принципи її міжмовної адаптації.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання результатів у медичному перекладі, укладанні спеціалізованих словників, створенні навчальних матеріалів та покращенні комунікації у сфері реабілітаційної медицини.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було представлено на двох конференціях – Щорічній науково-практичній конференції «Тиждень науки – 2025» (14–18 квітня 2025 р., м. Запоріжжя) та I Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми дискурсології, перекладознавства та методики викладання» (21 листопада 2025 р.). На основі доповідей було опубліковано тези матеріалів конференцій [Підгорна, Курятенко 2025б; Курятенко, Підгорна 2025]. Окрім того, матеріали були апробовані у фаховій статті у Вчених записках Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського [Підгорна, Курятенко 2025а] та у конкурсній роботі на щорічному Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт (університетський етап – 1 місце).

Структуру кваліфікаційної роботи зумовлено науковою логікою дослідження, його метою та поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (91 найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи – 144 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ

1.1. Поняття терміна, його ознаки та класифікації

Аналіз термінологічних понять, основних ознак та класифікацій є важливим для розуміння структурних, функціональних та лінгвістичних особливостей медичної термінології. Це дає змогу виявити закономірності термінотворення та вживання термінологічних одиниць. Термінологія відіграє ключову роль у науковій комунікації, забезпечуючи точність, однозначність та системність передавання знань. Це особливо актуально в медичній сфері, де чіткість термінів впливає не лише на розуміння наукових текстів, а й на діагностичні та лікувальні процеси. Крім того, терміни мають свої особливості, які відрізняють їх від загальноновживаної лексики та роблять ефективним інструментом професійної комунікації.

Лінгвісти надають дефініцію терміна відповідно до основних критеріїв, що використовуються для розрізнення його і загальноновживаних слів. Основними з них є: зв'язок з науковим поняттям, високий ступінь абстракції, логічний зв'язок зі значенням інших термінів у межах певної системи, зв'язок з конкретно науковою або професійною діяльністю [Романова 2011, с. 57].

У традиційній лінгвістиці під терміном розуміють слово або словосполучення, що «позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо» [УК 2004; Карабан 2003, с. 54]. Дослідники підкреслюють, що термін – мовний знак, що відбиває значення, властиве певній спеціальній або професійній сфері науки чи техніки.

О. Пономарів формулює дефініцію таким чином: «Термін – це одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його

місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам» [Пономарів 2000, с. 91]. Ця дефініція є більш детальною і акцентує увагу на системності термінології, її зв'язку з іншими поняттями в межах певної галузі знань у історичному аспекті, а також на її комунікативній функції, що забезпечує професійне спілкування фахівців. Окрім того, підкреслюється лінгвістична природа терміну та його відповідність загальним законам розвитку мови.

Системність терміна відзначається більшістю науковців, що розглядають термін у межах терміносистеми як її «невід'ємний елемент» [Щерба 2006, с. 2]. І. Квітко, у свою чергу, згадуючи впорядкованість та структурованість терміносистем, звертає увагу на основні характеристики її складових елементів – високу інформативність, однозначність, точність й експресивну нейтральність [Квітко 1976, с. 21].

Продовжуючи цю думку, А. Коваленко називає терміном «емоційно нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів» [Коваленко 2001, с. 57]. Бачимо, що ця дефініція робить акцент на емоційній нейтральності терміна. Дослідник підкреслює, що терміни не несуть суб'єктивного чи експресивного забарвлення, а використовуються виключно для точного позначення понять. У той же час, фокусуючись на функціональному аспекті терміна – його здатності точно передавати значення понять і назв предметів, А. Я. Коваленко не згадує системність термінів та їхню приналежності до терміносистем і, як результат, взаємозалежність.

Як можна побачити з окресленого вище, науковці загалом сходяться на тому, що термін є мовною одиницею, що позначає наукове або професійне поняття, що належить до певної терміносистеми та виконує важливу комунікативну функцію. Однак, їхні визначення акцентують увагу на різних

аспектах: О. Пономарів та І. Квітко наголошують на системності термінології, Д. Щерба підкреслює зв'язок терміна з предметною сферою, а А. Коваленко робить акцент на емоційній нейтральності та точності термінологічних одиниць.

Незважаючи на відмінності та різноманітність сучасних галузей наукового знання та їхніх специфічних понять, існують деякі спільні ознаки, що визначають сутність терміна як особливої мовної одиниці [Азарова 1999]. До таких ознак можна віднести:

1) системність: кожен термін є частиною певної термінологічної системи і має термінологічне значення в її межах, але може мати зовсім інше значення поза нею;

2) точність: термін повинен максимально точно й повно відобразити зміст поняття, яке він визначає, адже неточність у термінології може стати причиною непорозумінь серед фахівців.

3) прагнення до однозначності у межах своєї терміносистеми: якщо більшість слів загальноживаної мови багатозначні, то більшість термінів – однозначні, що відповідає їх функціональному призначенню, але повністю усунути багатозначність (найчастіше двозначність) не вдається. У разі багатозначності терміна текст необхідно формулювати таким чином, щоб його значення було зрозумілим;

4) наявність дефініції: кожен науковий термін має дефініцію (означення), яка точно окреслює та встановлює межі його значення.;

5) нейтральність;

6) відсутність емоційно-експресивного забарвлення;

7) відсутність синонімів;

8) інтернаціональний характер;

9) стислість, відкритість і динамічність системи, що проявляються через процеси термінологізації, ретермінологізації, детермінологізації та постійне поповнення новими термінами;

10) прозорість внутрішньої форми терміна сприяє його легшому сприйняттю та закріпленню в терміносистемі.;

11) стандартність: термін має бути стандартним, тобто його вживають лише в тій формі, яку зафіксовано у словнику [Азарова 2008, с. 24].

Варто зазначити, що, окреслюючи ці ознаки, необхідно пам'ятати: терміни не є ізольованими одиницями, а становлять невід'ємну частину словникового складу загальнонаціональної мови. Для точного розуміння основних вимог до терміна введено поняття «поля». Поле для терміна є аналогом контексту для побутового слова чи консітуація для репліки. Поле – це специфічна термінологічна система, в межах якої термін зберігає свою точність і однозначність. За межами цього термінологічного поля він втрачає ці властивості та набуває нових системних зв'язків [Шарата 2020, с. 45].

Отже, важливим аспектом терміна є його термінологічний контекст та належність до певної професійної сфери (фаховість). Кожна наукова галузь має власні терміни: медичні, юридичні, філологічні, технологічні, математичні, фізичні, економічні тощо [Ліпінська 2007, с. 31].

Залежно від рівня спеціалізації значення терміни діляться на три основні групи [Білозерська 2010, с. 22].:

1. Загальнонаукові терміни використовуються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: *system* – «система», *tendency* – «тенденція», *law* – «закон», *conception* – «концепція», *theory* – «теорія» і т. ін. Слід зауважити, що такі терміни конкретизують своє значення в межах певної термінології: *monetary system* – «валютна система», *drainage system* – «осушувальна система». До цієї категорії відносять і загально-технічну термінологію: *device* – «пристрій», *equipment* – «агрегат».

2. Міжгалузеві терміни застосовуються у кількох споріднених або й віддалених галузях. Так, економічна наука має термінологію, що є спільною з іншими соціальними та природничими науками, наприклад: *amortization* –

«амортизація», *environmental costs* – «екологічні витрати», *private property* – «приватна власність».

3. Вузькогалузеві терміни характерні лише для певної галузі, наприклад: *leasing* – «лізінг», *drain canal* – «дрена», *chip* – «чип».

У мовленні фахівців, крім термінів, поширені й інші спеціальні одиниці – професіоналізми та номенклатурні позначення. Професіоналізми – це напівофіційні слова або словосполучення, які використовуються переважно в розмовному мовленні фахівців певної галузі та не є строго науковими визначеннями [Павлова 2008, с. 51]. Наприклад, *rehab* (*rehabilitation*) – «реабілітація», *E-stim* (*electrical stimulation*) – «електростимуляція», *K-taping* (*kinesiology taping*) – «кінезіологічне тейпування». Номенклатурні позначення – це умовні символи або комбінації букв та цифр, що спеціально розроблені для позначення конкретних понять і часто базуються на термінах денотативного типу [Павлова 2008, с. 52]. Наприклад, *GaitTrainer GT-1* – тренажер для реабілітації ходьби (після травм або операцій), *K-Tape Pro 5cm* – позначення конкретної моделі кінезіологічного тейпу шириною 5 см, *CPM 3000* – апарат для безперервного пасивного руху суглобів.

Існує безліч класифікацій термінів за структурою – від стислих до більш розгалужених. А. Коваленко, наприклад, розподіляє усі терміни в англійській мові на такі [Коваленко 2001]:

- 1) прості – складаються з одного слова: *therapy*;
- 2) складні – складаються з двох слів та пишуться разом або через дефіс: *gait-analysis*;
- 3) терміни-словосполучення – складаються з декількох компонентів: *physical rehabilitation plan*.

Окрім такого загального поділу термінів на три групи, А. Коваленко пропонує ще розділити терміни-словосполучення на такі типи [Коваленко 2001]:

1) терміни-словосполучення, які складаються з окремих самостійних слів, кожне з яких може використовуватися незалежно, зберігаючи власне значення, наприклад: *range of motion* – «діапазон руху», *de range* – «діапазон», *motion* – «рух»; *joint mobility* – «рухливість суглобів», де *joint* – «суглоб», *mobility* – «рухливість»;

2) терміни-словосполучення, що включають технічний термін як один із компонентів, а інший – загальноживана лексична одиниця. Такий тип термінів може складатися з двох іменників або іменник та прикметник, наприклад, *muscle atrophy* – «м'язова атрофія», *exercise therapy* – «лікувальна фізкультура», *orthopedic device* – «ортопедичний пристрій», *electrotherapy treatment* – «лікування електротерапією», *dynamic stretching* – «динамічне розтягнення»;

3) терміни-словосполучення, в яких обидва компоненти належать до загальноживаної лексики, і лише поєднання цих слів є терміном. Вважається, що цей спосіб творення науково-технічних термінів є непродуктивним: *pain management* – «протибольова терапія». Продуктивніший спосіб – утворення термінів, коли обидва компоненти виступають як самостійні терміни: *physical therapy* – «фізична терапія»

Інша поширена класифікація словотворчих типів термінів більш зосереджена на аспекті багатокомпонентності [Ківенко 2023, с. 82]:

1. Терміни-слова, що виражені одним словом: *rehabilitation, adaptation*.

2. Терміни-словосполучення, які поділяються на:

а) вільні словосполучення – кожний з компонентів може вступати у двосторонній зв'язок: *therapeutic process, functional assessment, psychological support*;

б) зв'язані словосполучення – ізольовано взяті компоненти можуть і не бути термінами, але у поєднанні формують термін-словосполучення: *physical therapy, pain management, muscle strength training, joint mobility exercises*.

В межах нашого дослідження – термінологія сфери реабілітології, варто розглянути також класифікацію термінів за походженням [ТТ]: 1) питомий лексичний фонд мови (власномовні); 2) інтернаціоналізми – слова, що вживаються в багатьох мовах та мають подібну форму та значення; 3) неологізми – нові терміни, що з'явилися завдяки розвитку науки і технологій для позначення нових понять; 4) терміни-гібриди, або терміни змішаного типу [Жангазінова 2016]: у медичній реабілітології зазвичай поєднуються елементи з різних мов, найчастіше – латинського, грецького та англійського походження.

Таким чином, терміни є специфічними мовними одиницями, що відображають поняття певної галузі знань. Вони мають системний, точний і нейтральний характер, що, у свою чергу, забезпечує однозначність і прозорість їх використання у професійних та наукових контекстах. Хоча існує безліч визначень поняття «термін», у нашій роботі ми визначаємо «термін» як мовну одиницю, яка позначає спеціалізоване наукове або професійне поняття, входить до складу відповідної терміносистеми та відіграє значну роль у професійному спілкуванні. Це визначення враховує роль терміна в системі знань та надає можливість глибше дослідити функціональні та лінгвістичні аспекти термінів у спеціалізованих галузях. Терміни можна поділити за рівнем спеціалізації (загальнонаукові, міжгалузеві, вузькогалузеві), за структурою (прості, складні, терміни-словосполучення) та за походженням (питома лексика мови (власномовні), інтернаціоналізми, неологізми та терміни-гібриди). Це дозволяє систематизувати термінологію відповідно до її функціонального та лексичного наповнення, що, у свою чергу, полегшує та оптимізує процес перекладу термінологічних одиниць та текстів з ними.

1.2. Розвиток та становлення реабілітаційної термінології

Розвиток та становлення реабілітаційної термінології відображає зміни у підходах до лікування та підтримки осіб, що пережили травми, хвороби чи інші обмеження здоров'я. Починаючи з середини ХХ століття, реабілітаційна термінологія активно розвивається паралельно з удосконаленням медичних, психологічних та соціальних підходів до відновлення функцій людини. З часом з'являються нові терміни та визначення, що відповідають змінам у наукових дослідженнях, а також вимогам сучасних реабілітаційних практик. Розквіт реабілітаційної термінології сприяє більш глибокому розумінню процесів відновлення та полегшенню інтеграції різних галузей медичних та соціальних наук у підтримці пацієнтів.

Термін «реабілітація» з'явився в медичному середовищі в 1903 році. Вперше його використав Франц Йозеф Раттер фон Бус у своїй книзі «Система загального піклування над бідними», де він застосовував цей термін у контексті благодійної діяльності [Примачок 2014, с. 65]. Але стосовно осіб з фізичними вадами термін «реабілітація» почав використовуватися з 1918 року, коли в Нью-Йорку був організований Інститут Червоного Хреста для інвалідів [Примачок 2014, с. 65].

Епідемія поліомієліту та наслідки двох світових воєн були двома першочерговими причинами розвитку фізичної реабілітації в першій половині ХХ століття [Примачок 2014, с. 65]. Саме тоді для боротьби з хворобою починають використовувати масаж і лікувальну фізичну культуру, а після воєнних дій – гідротерапію, блокові вправи з вагами для всіх груп м'язів та суглобів, вправи Френкеля, лікувальну гімнастику. Крім того, після Другої світової війни стрімко зріс розвиток медичної, психологічної, соціальної та професійної реабілітації [Примачок 2014, с. 66-69].

Термінологія реабілітації найбільш інтенсивно розвивалася у XX–XXI століттях, коли активно вдосконалювалися засоби та методи функціонального відновлення, створювалися інноваційні протези. Одночасно з цим виявлялися нові віруси та захворювання, які потребували відповідного найменування [Коваль 2015, с. 60]. Отже, динаміка розвитку термінології реабілітації здебільшого визначається темпами вдосконалення засобів та методів цієї галузі [Коваль 2015, с. 62].

Фізична реабілітація є невід’ємною частиною медичної реабілітації, а також й загальної медичної термінології, яка включає певний комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров’я, усунення патологічних процесів, запобігання ускладненням, відновлення або ж часткову компенсацію порушених функцій, протидію інвалідності, а також підготовку пацієнтів, які одужують, та осіб з інвалідністю до побутових і трудових навантажень [Мерзлікіна та ін. 2002].

На початковому етапі формування термінології головним методом утворення термінів є запозичення з суміжних дисциплін. При цьому кожен термін повинен відповідати таким критеріям, як адекватність, точність та моносемія [Коваль 2012, с. 33].

У терміносистемі реабілітації постійно з’являються нові терміни для вираження тих чи інших понять, унаслідок чого виникає розмитість та багатозначність термінів, а, отже, велика кількість синонімів. Окрім того, активно запозичується термінологія з таких медичних дисциплін, як ортопедія, хірургія, неврологія, травматологія, спортивна медицина, психіатрія, кардіологія та інших, що додатково сприяє формуванню і функціонуванню синонімів [Коваль 2012, с. 33].

Утворення медичних термінів на прикладі англійської мови відбувається такими способами [Рябчинська 2013]:

- 1) афіксація (найпоширеніший спосіб) – *instability, extraarticular*;

- 2) створення фразових термінів або термінологічних словосполучень – *uterine blood flow*;
- 3) словоскладання – *angiography*;
- 4) компресія – *IRDS (infant respiratory distress syndrome)*

Запозичені термінологічні одиниці англійської медичної термінології [Тулес 2017]: 1) греко-латинські запозичення: *anatomy* – *anatomē* «анатомія», *hygiene* – *hygieina* «гігієна», *hemorrhage* – *haemorrhagia* «крововилив», *diagnosis* – *diagnosis* «діагноз», *symptom* – *sinthoma* «симптом», *organ* – *organum* «орган», *arteria* – *artēria* «артерія», *vein* – *vena* «вена». Ряд термінів арабського походження увійшли в англійську мову через латинську мову: *alcohol* – «спирт», *nitrate* – «нітрат», *camphor* – «камфора», *saffron* – «шафран», *natron* – «вуглекислий натрій, сода», *alkali* – «луги»; 2) скандинавські запозичення: *skin* – «шкіра», *kidney* – «нирка», *skull* – «череп»; 3) французькі запозичення: *cartilage* – *cartilage* «хрящ»

Отже, розквіт реабілітаційної термінології пов'язаний зі змінами в підходах до лікування та підтримки пацієнтів із травмами чи обмеженнями здоров'я. Від XX століття вона формувалася завдяки удосконаленню медичних, психологічних та соціальних методів і запозиченню термінів із суміжних дисциплін. Її динамічність та здатність інтегрувати нові поняття забезпечують актуальність і ефективність професійного спілкування. Формування термінології триває в умовах розвитку медичних підходів і засобів реабілітації.

1.3. Стандартизація медичних термінів

Стандартизація медичних термінів є ключовим аспектом забезпечення ефективної комунікації між фахівцями в галузі охорони здоров'я, а також точного обміну даними на національному та міжнародному рівнях. У сфері

реабілітації особливе значення мають міжнародні класифікації та стандарти, такі як «Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я» (ICF) та «Міжнародна класифікація хвороб» (ICD). Ці системи дозволяють уніфікувати підходи до оцінки стану пацієнтів, планування лікувальних заходів і моніторингу результатів.

«Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я» (МКФ) є системою класифікації, що включає 1400 категорій для опису функціонування людини та факторів, які на нього впливають. У межах МКФ людина розглядається з різних доменів, що дозволяє зосереджувати увагу не лише на проблемах і дисфункціях, але й на можливостях та позитивних аспектах функціонування [Billiet та ін. 2020-2021, с. 14].

МКФ містить повний і загальновизнаний перелік понять, що використовуються для опису функціонування, обмежень життєдіяльності та стану здоров'я. У цій системі акцент зроблено на адаптивно-компенсаторних можливостях організму та необхідності максимальної інтеграції пацієнта в суспільне життя. МКФ є універсальною класифікацією, яка застосовується до всіх людей, незалежно від наявності чи відсутності обмежень життєдіяльності. У ній враховуються як різноманітні показники здоров'я, так і аспекти, пов'язані зі здоров'ям, зокрема участь у суспільному житті [Межонова 2021, с. 353].

МКФ складається з двох основних частин, кожна з яких включає дві складові:

Функціонування та обмеження життєдіяльності:

1) функції та структури організму – включають фізіологічні функції систем організму, зокрема психічні, а також анатомічні структури тіла, такі як органи, кінцівки та їхні сегменти;

2) активність та участь – характеризують здатність пацієнта виконувати завдання чи дії, а також рівень його залученості в життєві ситуації.

Чинники контексту:

1) чинники навколишнього середовища – охоплюють фізичні та соціальні умови, а також середовище спілкування, де людина живе або проводить свій час;

2) особистісні чинники – пов’язані з індивідуальними особливостями людини, що впливають на її функціонування [МКФОЖІЗ 2001].

«Міжнародна класифікація хвороб 10-го перегляду» (МКХ-10) є ключовим інструментом для формування інформаційної бази щодо стану здоров’я населення та роботи закладів охорони здоров’я. Її основна мета – забезпечити умови для систематичної реєстрації, аналізу, інтерпретації та порівняння даних про рівень смертності та захворюваності, отриманих у різних країнах і регіонах світу. МКХ-10 використовується для перетворення лінгвістичного опису діагнозів, захворювань та інших проблем зі здоров’ям на коди, що спрощують збереження, обробку та аналіз інформації [Лазебник 2018, с. 260].

Статистична класифікація базується на ієрархічному принципі, де хвороби групуються з присвоєнням кожній нозології або порушенню унікального коду. Код складається з літери англійського алфавіту на першій позиції та чисел на другій, третій і четвертій позиціях. Наприклад, діагноз «Залізодефіцитна анемія вторинна постгеморагічна» позначений кодом D50.0. МКХ-10 містить три томи [Кабачкова 2011, с. 531].

Том 1 – включає основну класифікацію, розділ «Морфологія новоутворень», спеціальні переліки для узагальнених статистичних розробок, а також визначення та номенклатурні правила; том 2 – містить інструкції щодо використання МКХ, призначені для користувачів класифікації; том 3 – представляє собою Алфавітний покажчик до класифікації, що спрощує пошук необхідних кодів [МКХ].

Структура МКХ-10 була створена на основі класифікаційного підходу, розробленого Вільямом Фарром. Його концепція передбачала, що для

ефективного використання в практичних та епідеміологічних цілях статистичні дані про захворювання повинні бути згруповані у такі категорії:

1. Епідемічні хвороби – хвороби, що виникають у вигляді спалахів або епідемій.
2. Конституціональні або спільні хвороби – хвороби, що впливають на загальний стан організму.
3. Місцеві хвороби – згруповані за анатомічною локалізацією.
4. Хвороби, пов'язані з розвитком – пов'язані з аномаліями росту або розвитку.
5. Травми – пошкодження, спричинені зовнішніми факторами [МКХ].

Таким чином, стандартизація медичних термінів є ключовим чинником уніфікації підходів до оцінки стану здоров'я, планування лікування та обміну інформацією між фахівцями. Впровадження міжнародних класифікацій, таких як МКФ (ICF) та МКХ (ICD), забезпечує структурований опис функціонування пацієнтів, захворювань та обмежень життєдіяльності. МКФ дозволяє розглядати пацієнта в контексті його функціональних можливостей, беручи до уваги фізичні, соціальні та особистісні фактори. МКХ забезпечує ефективну систематизацію медичних даних за допомогою кодування діагнозів, сприяючи порівнянню епідеміологічної інформації на глобальному рівні. Застосування цих класифікацій підвищує точність діагностування, полегшує моніторинг результатів лікування та сприяє інтеграції різних медичних дисциплін у системі реабілітації.

1.4. Етапи та методика дослідження англомовних термінів сфери реабілітології

Кваліфікаційна робота присвячена аналізу англомовної термінології сфери реабілітології, її структурних, словотвірних та семантичних характеристик, а також специфіки перекладу українською мовою. Оскільки реабілітаційна терміносистема є міждисциплінарною та охоплює поняття медицини, фізичної терапії і нейронаук, її дослідження потребує використання комплексної методології, заснованої на принципах сучасного термінознавства.

Методи сучасного термінознавства умовно поділяють на загальнонаукові та спеціальні. До загальнонаукових належать аналіз, синтез, абстрагування, індукція та дедукція. Вони забезпечують систематизацію й узагальнення теоретичного матеріалу. Спеціальні методи – структурний аналіз, компонентний аналіз, контекстуальний аналіз, порівняльний метод, метод класифікації – дозволяють детально дослідити особливості терміноодиниць, їхню структуру та функціонування у фаховому дискурсі. Під методом дослідження розуміємо специфічну процедуру, що включає певні дії або операції, за допомогою яких здобувається і обґрунтовується нове знання у науковій сфері.

Як зазначають М. Сайко та М. Дорофєєва, методологія дослідження термінів включає чітке розмежування між методологічним підходом, методикою та конкретними методами: перший визначає загальну стратегію дослідження, другий – сукупність процедур та операцій, третій – конкретні прийоми, що застосовуються для аналізу [Сайко та ін. 2024]. Така ієрархія дозволяє об'єднати різні наукові підходи та забезпечує системність і наукову обґрунтованість дослідження.

Ключовим компонентом методології є когнітивний підхід, що розглядає терміни не лише як лексичні одиниці, а як носії концептів, що формують

професійне знання та структурують мислення фахівців. Згідно з О. Гайдаєнко та О. Горпинюк, когнітивний аналіз дозволяє виявляти ментальні моделі, що лежать в основі терміносистем медичної сфери, і визначити, як спеціалісти категоризують терміни відповідно до концептуальних структур [Гайдаєнко та ін. 2024]. Подібний підхід дозволяє досліджувати англomовні терміни не лише формально, а й концептуально, відображаючи як знання організовано у сфері професійної практики.

Для аналізу структурної організації термінів застосовується когнітивно-ономасіологічна модель, описана І. Знаменською. Вона передбачає три стадії формування терміна: мотиваційну, семантичну (значеннятвірну) та вербальну, що дає змогу простежити процес створення терміна від концептуальної ідеї до лексичної реалізації [Знаменська 2022]. Така модель дає змогу системно досліджувати механізми терміноутворення та пов'язати структурні особливості термінів із їхнім концептуальним значенням і функціонуванням у професійному медичному дискурсі.

Для моделювання семантичних зв'язків між термінами застосовується когнітивне моделювання спеціальної лексики, яке описано Л. Застріжною, Г. Царик та О. Снітовською. Цей підхід передбачає вивчення лексико-семантичних відношень у межах терміносистеми, зокрема таких явищ, як полісемія та синонімія, що дає змогу простежити внутрішню організацію термінологічних одиниць і встановити концептуальні зв'язки між ними [Застріжна та ін. 2023]. Це забезпечує системність підходу та дає змогу поєднати структурний, семантичний та когнітивний аналіз у єдину методологічну парадигму.

Особлива увага приділяється проблемі синонімії та стандартизації термінів, що розглядається як невід'ємна частина методології термінознавства. Як зазначають Т. Некрашевич та Н. Дерев'янченко, аналіз синонімічних зв'язків у медичній термінології дозволяє зменшити неоднозначність і забезпечити

узгодженість терміносистеми [Некрашевич та ін. 2023]. У поєднанні з когнітивним підходом це дозволяє не лише класифікувати терміни, а й підвищити їхню функціональну ефективність у комунікації спеціалістів.

Прикладом застосування вище описаних методологічних принципів у прикладній медицині є дослідження А. Ярешка, М. Куліша та А. Кострікова, які демонструють, що методи термінознавства успішно використовуються у спеціалізованих дисциплінах, зокрема у фтизіатрії, для систематизації та аналізу термінів [Ярешко та ін. 2024]. Це підтверджує ефективність комплексного підходу та обґрунтовує його використання в аналізі англійської термінології реабілітології.

Дослідження англійської реабілітаційної термінології здійснювалося у кілька послідовних етапів. *Перший етап* передбачав збирання, відбір і систематизацію теоретичного матеріалу, а саме – джерел з термінознавства, медичної лексики, структурно-морфологічних моделей терміноутворення та принципів стандартизації медичної термінології. Особливу увагу було приділено аналізу Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) та Міжнародної класифікації хвороб (МКХ), оскільки ці документи визначають уніфіковані підходи до опису медичних понять у сфері реабілітації. На цьому етапі застосовувалися метод теоретичного аналізу, описовий метод та порівняльно-історичний підхід.

На *другому етапі* здійснювався структурно-морфологічний та семантичний аналіз англійських реабілітаційних термінів. Використано методи структурного опису, компонентного та контекстуального аналізу та словотвірного моделювання, які дозволили визначити продуктивні моделі терміноутворення (деривацію, основоскладання, аббревіацію, багатоконпонентні синтаксичні структури), а також лексико-семантичні групи термінів, зокрема епоніми, метафоризовані та метонімічні утворення, синонімічні та антонімічні

пари. На цьому етапі проводилася також класифікація термінів за тематичним принципом, що дало змогу окреслити структуру терміносистеми реабілітології.

Третій етап дослідження був присвячений вивченню особливостей перекладу англomовних реабілітаційних термінів українською мовою. За допомогою порівняльного та контрастивного методів проаналізовано відповідність перекладних еквівалентів, зокрема такі прийоми, як калькування, адаптивне транскодування, описовий переклад, конкретизація й генералізація. Метод кількісного аналізу дозволив визначити частотність застосування певних типів трансформацій і простежити, які з них забезпечують найвищий рівень еквівалентності та відповідність нормам української медичної мови.

Отже, дослідження англomовної реабілітаційної термінології здійснювалося нами у кілька етапів. На першому етапі було зібрано, відібрано та систематизовано теоретичний матеріал з термінознавства, медичної лексики та міжнародних класифікацій з метою формування концептуальної основи дослідження. На другому етапі за допомогою методів структурного, компонентного та контекстуального аналізу було визначено продуктивні словотвірні моделі англomовних реабілітаційних термінів і здійснено їх тематичну класифікацію. На третьому етапі, із залученням порівняльного, контрастивного й кількісного методів, було проаналізовано перекладацькі відповідники та встановлено найчастотніші трансформації під час відтворення англomовних реабілітаційних терміноодиниць українською мовою.

РОЗДІЛ 2

АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ

2.1. Етимологія англомовних термінів реабілітології

Терміни є основою будь-якої наукової та професійної мови, оскільки вони забезпечують точність і однозначність комунікації. Їхній зміст, походження та структура відіграють ключову роль у формуванні спеціалізованих галузей знань. Англомовна термінологія реабілітології формується на перехресті двох галузей: медицини та біології, з одного боку, та суспільних наук (психології, соціології, педагогіки) – з іншого.

Процес неологізації відіграє важливу роль у медичній сфері. Як зазначає В. Соколов, англійська мова, яка використовується в галузі медицини та охорони здоров'я, активно поповнюється не лише термінами для позначення нових інструментів, процедур, діагнозів чи видів терапії, але й змінюється через трансформації в традиційній системі надання медичних послуг у країнах англомовного світу. Зокрема, виникають нові терміни для опису впливу телекомунікаційних технологій на охорону здоров'я, змін в організаційній структурі медичних установ, фінансових механізмів (наприклад, страхування чи додаткових послуг), а також етичних аспектів, що постають перед сучасною медициною [Соколов 2011].

Англомовна медична термінологія, зокрема у сфері реабілітації, поділяється на [Застріжна 2018, с. 88]: власномовні терміни (*backbone* – «хребет»), терміни запозичені з інших мов (*rehabilitation* – «реабілітація», *ligament* – «зв'язка»), а також на терміни-гібриди, що утворюються при поєднанні запозиченого та власномовного компонентів (*hydrotherapy* (грец. *hydro* – «вода» та англ. *therapy* – «терапія») – «гідротерапія», *hyperextension*

(грец. *hyper* – «надмірно» та англ. *extension* – «розгинання») – «надмірне розгинання»).

У сучасній термінології реабілітації значна кількість термінів, пов'язаних із назвами хвороб та анатомічними структурами, успадкували грецьке походження [Поворознюк 2022, с. 336], наприклад: *paresis* – «парез»; *dysphagia* – «дисфагія»; *kinesthesia* – «кінестезія»; *osteomalacia* – «остеомалаяція»; *atrophy* – «атрофія»; *myalgia* – «міалгія»; *neuropathy* – «нейропатія»; *orthosis* – «ортез»; *hemiplegia* – «геміплегія»; *prosthesis* – «протез» тощо.

Латинський етап у розвитку медичної термінології можна вважати продовженням грецького, оскільки латинська мова, сформована на базі давньогрецької, запозичила значну кількість термінів і концепцій, розроблених грецькими вченими-медиками, і використала їх для створення нових понять. Це сприяло збагаченню медичної термінології, зокрема в сфері реабілітації [Поворознюк 2022, с. 336]. Наприклад, до термінів латинського походження в англійській реабілітаційній термінології можна віднести: *muscle* – «м'яз»; *nerve* – «нерв»; *motion* – «рух»; *posture* – «постава»; *exercise* – «вправа»; *rehabilitation* – «реабілітація»; *neurology* – «неврологія».

Зокрема, до термінів грецького походження також можна віднести: *therapy* – «терапія»; *physiotherapy* – «фізіотерапія»; *kinesiology* – «кінезіологія»; *ergonomics* – «ергономіка»; *hydrotherapy* – «гідротерапія»; *orthotics* – «ортезування»; *prosthetics* – «протезування»; *hydrokinesitherapy* – «гідрокінезотерапія».

Також є терміни французького походження: *joint* – «суглоб»; *spine* – «хребет»; *balance* – «рівновага»; *pain* – «біль»; *massage* – «масаж»; *ambulance* – «швидка допомога»; *plaster (plâtre)* – «гіпс».

Терміни-гібриди також налічують у своєму складі численні запозичення з різних мов: *robot-assisted therapy* (чес. *robot* + лат. *assisted* + грец. *therapy*) – «роботизована терапія»; *biofeedback training* (грец. *bio* + англ. *feedback* + франц.

training) – «тренування з біологічним зворотним зв'язком»; *wearable rehabilitation device* (англ. *wearable* + лат. *rehabilitation* + фр. *device*) – «носимий реабілітаційний пристрій»; *neuroplasticity-based therapy* (грец. *neuro* + грец. *plasticity* + фр. *based* + грец. *therapy*) – «терапія, що базується на нейропластичності»; *functional electrical stimulation (FES)* (лат. *functional* + грец. *electrical* + лат. *stimulation*) – «функціональна електростимуляція»; *dynamic standing frame* (грец. *dynamic* + англ. *standing* + англ. *frame*) – «динамічна опорна рама»; *adaptive sports therapy* (лат. *adaptive* + англ. *sports* + грец. *therapy*) – «адаптивна спортивна терапія»; *electromyostimulation* (грец. *electro* + грец. *myo* + лат. *stimulation*) – «електроміостимуляція», *neuromuscular reeducation* (грец. *neuro* + лат. *muscular* + лат. *reeducation*) – «нейром'язова реабілітація». Таким чином, видно, що латинська та грецька мови, залишили значний вплив на медичну термінологію, створюючи основу для багатьох сучасних термінів у сфері реабілітації.

Формування медичної терміносистеми, зокрема сфери реабілітації, здійснюється як шляхом відбору термінів з інтернаціонального фонду, так і за рахунок використання одиниць германського походження. Сюди входять кореневі дієслова, які здатні набувати термінологічних значень і активно брати участь у процесі створення медичних термінів [Застріжна 2018, с. 89], наприклад, *stretch* → *stretching therapy* – «терапія розтягування», *move* → *movement therapy* – «рухова терапія», *pull* → *pull test* – «тест на стійкість», *hold* → *hold-relax technique* – «техніка утримання-розслаблення», *press* → *pressure therapy* – «терапія тиском», *lift* → *lifting technique* – «техніка підйому». Ці приклади демонструють, що германські кореневі дієслова легко адаптуються до медичної терміносистеми, утворюючи нові терміни через поєднання з іншими морфемами, що сприяє їхній зрозумілості та поширенню у професійному середовищі.

Отже, англомова термінологія у сфері реабілітології має тісний зв'язок із медичними, біологічними та суспільними науками. Етимологія термінів відображає вплив грецької та латинської мов, що заклали основу для формування сучасної медичної терміносистеми. Значна частина термінів має інтернаціональний характер, що полегшує їхнє використання у глобальному професійному контексті. Однак також простежується тенденція до використання германських кореневих дієслів, які активно формують нові терміни.

2.2. Структурні та морфологічні особливості англомовних термінів реабілітології

Структурні та морфологічні особливості термінів реабілітації визначаються їхньою складністю та способами творення. У термінології поширені прості, складні й складені терміни, що утворюються через афіксацію, словоскладання, аббревіацію тощо. Важливо звернути увагу також на частини мови, якими репрезентовані терміни (іменники, прикметники й дієслова), що формують ключові поняття сфери реабілітології.

Як згадувалося у пункті 1.1, більшість дослідників, розглядаючи структуру термінів, використовує досить компактну їх класифікацію: 1) прості: а) непохідні; б) похідні; 2) складні (основоскладання); 3) складені (терміні-словосполучення) [Нетребчук та ін. 2020, с. 307; Коваленко 2001].

Однак, більш розгалужена класифікації структурних типів термінів, запропонована Т. Кияком [Кияк 2008], уможливіє ефективнішу ілюстрацію усього структурного різноманіття термінів сфери реабілітології:

1) терміни-кореневі слова:

а) власна непохідна лексика (*spasm, tone, strain*);

- б) запозичена непохідна лексика (*therapeutic, orthosis, prosthesis*);
- 2) похідна лексика: терміни, які формуються за допомогою префіксів або суфіксів (*muscular (muscle), postural (posture), neuropathic (neuropathy)*);
- 3) терміни-складні слова (*neuromuscular, physiotherapy, osteokinetics*);
- 4) терміни-словосполучення (*cardiovascular rehabilitation, physical therapy, occupational therapy, patient-centered care, musculoskeletal disorders, movement therapy, muscle fatigue, postural control*);
- 5) терміни-аббревіатури (*CPR = cardiopulmonary resuscitation, PT = physical therapy, OT = occupational therapy*);
- б) буквені умовні позначення (*HRmax (maximum heart rate)* – «максимальна частота серцевих скорочень», *TUG → sec (Timed Up and Go test)* – «тест підйому і ходьби»);
- 7) символи (знаки) – використання знаків або символів для позначення термінів, зокрема в медичних, хімічних чи фізичних контекстах (наприклад, *Gait % (% weight-bearing gait)* – «відсоток розподілу ваги при ходьбі», *ROM° (range of motion (degrees))* – «діапазон руху в градусах», *ΔHR* – «зміна частоти серцевих скорочень»);
- 8) номенклатури (*TENS 1000 (transcutaneous electrical nerve stimulation)* – «апарат для транскутанної електричної нервової стимуляції»).

Класифікація вище і терміни, що ілюструють структурні типи, відбивають й основні способи термінотворення, що існують у термінології сфери реабілітології. Ці способи можна поділити на такі [Петребчук та ін. 2020, с. 307–308]: 1) морфологічний спосіб (афіксальний – *rehabilitation, mobilization*; основоскладання – *cardiovascular (cardio + vascular), electromyography (electro + myo + graphy)*; аббревіація – *RT = recreational therapy*); 2) синтаксичний (утворення багатокомпонентних словосполучень) – *musculoskeletal rehabilitation*; 3) семантичний (звуження або специфікація значення загальноновживаних слів через метафору чи метонімію) – *exercise, assistive devices*

(метонімія, тобто у реабілітації цей термін позначає специфічні пристрої, призначені для допомоги людям з обмеженими фізичними можливостями. Це можуть бути інвалідні коляски, протези, слухові апарати і т. ін., що допомагають людині виконувати повсякденні дії); 4) запозичення з інших мов – *ergonomics, spasticity*.

Розвиток медичної термінології, здебільшого й сфери реабілітології, відбувається не лише за рахунок словотворення, а й через особливості граматичної структури. Важливу роль у цьому процесі відіграють морфологічні ознаки термінів, зокрема частини мови, серед яких особливе місце займають дієслова, іменники та прикметники.

У сучасній англійській медичній термінології дієслова використовуються для позначення спеціалізованих понять. Вони можуть описувати фізіологічні процеси чи стани (*cut* – прорізуватися, як про зуби; *bear* – народжувати; *hurt* – боліти); дії, пов'язані з медичними процедурами (*burn* – припікати; *draw* – видаляти (зуб); *freeze* – знеболювати); дії, що сприймаються через органи чуттів (*feel* – відчувати, сприймати); або переміщення й поширення в просторі чи часі (*spread* – розповсюджуватися, наприклад, про захворювання) [Застріжна 2018, с. 89]. Вони не лише передають динаміку фізіологічних явищ та процедур, а й відображають сенсорне сприйняття та поширення станів у просторі й часі. Така багатифункціональність дієслів свідчить про їхню важливу роль у точному й стислому вираженні медичних понять, що є ключовим для ефективної комунікації.

Значення англійських медичних термінів значною мірою визначають префікси, які додають семантичного навантаження, та суфікси, що вказують на приналежність терміна до певної категорії [Застріжна 2018, с. 90]. Наприклад, суфікси *-er, -or, -an* використовуються для утворення іменників, що позначають спеціалістів: *therapist* – терапевт, *rehabilitator* – реабілітолог. Суфікси *-ist, -ant* також позначають фахівців: *physiotherapist* – фізіотерапевт, *occupational*

therapist – ерготерапевт. Суфікси *-ing*, *-ment* позначають процеси або дії: *training* – тренування, *strengthening* – зміцнення, *movement* – рух, *adjustment* – корекція. Суфікси *-ure*, *-ness*, *-hood*, *-ence*, *-ance*, *-ion*, *-ship* вказують на абстрактні поняття, пов'язані з діями, станами або явищами: *posture* – постава, *weakness* – слабкість, *endurance* – витривалість, *coordination* – координація, *relationship* – взаємозв'язок. Такі суфікси надають термінам точності й роблять їх придатними для використання у фаховій реабілітаційній термінології.

Прикметники також формуються за допомогою суфіксів, що визначають їхні граматичні та семантичні особливості. Виділяють такі основні суфікси [Вітязь та ін. 2022, с. 287–288]:

1) суфікси *-able*, *-ible*, що додаються до дієслів для утворення прикметників, які вказують на можливість виконання чи здійснення певної дії, суфікси, наприклад: *treatable* – «той, що піддається лікуванню» (*treatable condition* – «стан, що можнавилікувати»); *adaptable* – «здатний до адаптації» (*adaptable exercises* – «вправи, що можна адаптувати під пацієнта»); *flexible* – «гнучкий» (*flexible joints* – «гнучкі суглоби»); *accessible* – «доступний» (*accessible rehabilitation* – «доступна реабілітація»); *preventable* – «такий, що можна запобігти» (*preventable injury* – «травма, якої можна уникнути»); *reversible* – «зворотний, той, що можна повернути до попереднього стану» (*reversible damage* – «зворотне ушкодження»); *manageable* – «керований, контрольований» (*manageable pain* – «біль, що піддається контролю»); *possible* – «можливий» (*possible recovery* – «можлива реабілітація»); *comfortable* – «зручний, комфортний» (*comfortable position* – «зручне положення тіла»);

2) суфікси *-ent*, *-ant*, що використовуються для утворення прикметників, які позначають якість або стан як наслідок певної дії: *dependent* – «залежний» (*dependent mobility* – «залежна рухливість, що потребує сторонньої допомоги»); *persistent* – «стійкий, тривалий» (*persistent pain* – «стійкий біль, що не зникає протягом тривалого часу»); *resistant* – «резистентний, стійкий» (*treatment-*

resistant condition – «стан, що не піддається лікуванню»); *dominant* – «домінантний, переважаючий» (*dominant limb* – «домінантна кінцівка, яка виконує основні функції»); *relevant* – «відповідний» (*relevant therapy* – «відповідна терапія, що підходить для пацієнта»); *radiant* – «випромінюючий» (*radiant heat therapy* – «терапія випромінюванням тепла»):

3) суфікс *-ful*, який перетворює іменник на прикметник, що означає «бути наділеним певною властивістю»: *painful* – «болісний» (*painful movement* – «болісний рух»); *careful* – «обережний» (*careful handling* – «обережне поводження з пацієнтом»); *successful* – «успішний» (*successful rehabilitation* – «успішна реабілітація»); *useful* – «корисний» (*useful exercises* – «корисні вправи»); *powerful* – «потужний» (*powerful muscle contraction* – «сильне м'язове скорочення»);

4) суфікс *-less*, який має протилежне значення до суфікса *-ful*, позначаючи відсутність певної властивості: *painless* – «безболісний» (*painless procedure* – «безболісна процедура»); *harmless* – «нешкідливий» (*harmless stimulation* – «нешкідлива стимуляція»); *motionless* – «нерухомий» (*motionless limb* – «нерухома кінцівка»); *senseless* – «нечутливий» (*senseless area* – «зона без чутливості»); *effortless* – «такий, що не потребує зусиль» (*effortless breathing* – «вільне дихання»);

5) суфікси *-ic*, *-al*, які вказують на ознаки чи характеристики, притаманні певним явищам або процесам: *neurological* – «неврологічний» (*neurological assessment* – «неврологічне обстеження»); *therapeutic* – «терапевтичний» (*therapeutic intervention* – «терапевтичне втручання»); *medical* – «медичний» (*medical condition* – «медичний стан»); *systemic* – «системний» (*systemic disorder* – «системний розлад»); *mechanical* – «механічний» (*mechanical support* – «механічна підтримка»);

6) суфікс *-ous*, який також позначає певну характеристику чи якість: *continuous* – «безперервний» (*continuous therapy* – «безперервна терапія»);

spacious – «просторий» (*spacious rehabilitation room* – «просторе приміщення для реабілітації»); *fibrous* – «фіброзний» (*fibrous tissue* – «фіброзна тканина»); *conscious* – «свідомий» (*conscious patient* – «свідомий пацієнт»).

Одним із ключових аспектів термінотворення є структура двокомпонентних термінів. Згідно з думкою Г. Шалаєвої, двокомпонентні терміни є найбільш поширеними в реабілітаційній сфері. Вони формують численні типи терміноутворень, які можна поділити на дві основні категорії. Перша категорія включає терміни типу: N+N (*muscle strength* – «м'язова сила», *joint mobility* – «рухливість суглобів», *physical therapy* – «фізична терапія»), N+Prep+N (*rehabilitation of patients* – «реабілітація пацієнтів»), N's+N (*patient's recovery* – «відновлення пацієнта»). Вона також включає скорочення + N (*WC fitting (wheelchair fitting)* – «підбір інвалідного візка», *AD training (assistive device training)* – «тренування з допоміжними пристроями», *TENS therapy (transcutaneous electrical nerve stimulation therapy)* – «терапія черезшкірної електростимуляції нервів»). Друга категорія охоплює терміни, утворені за типом: A + N (*chronic pain* – «хронічний біль», *physical fitness* – «фізична підготовка»), Part II + N (*impaired mobility* – «обмежена рухливість», *treated fracture* – «лікуваний перело́м», *assisted walking* – «ходьба з підтримкою»). Моделі обох груп подібні як з точки зору семантики, так і структури. Перша група включає терміни, де обидва компоненти є іменниками, а в другій групі атрибутивний компонент представлений прикметником або дієприкметником [Шалаєва 2014, с. 93].

Доповнюючи надану Г. В. Шалаєвою класифікацію, можна навести приклади дієслів-термінів (*rehabilitate* – «реабілітувати», *strengthen* – «зміцнювати», *adjust* – «коригувати»), а також Participle I + Noun (*rehabilitating program* – «реабілітаційна програма», *stretching exercise* – «розтягувальна вправа», *correcting posture* – «коригуюча постава»).

Термінологічне значення дієслів-термінів виникло через семантичний розвиток, зокрема завдяки метафоричному чи метонімічному перенесенню значень. Наприклад, *hear* може означати «чути, мати слух» у побутовому контексті, тоді як у науковому – «відчувати й сприймати звук, як протиставлення вібрації»; *beat* – «бити, ударяти» у звичайному значенні й «пульсувати» у медичному; *feel* – «сприймати дотиком» або «пальпувати» в медичному контексті [Застріжна 2018, с. 89]. Це явище добре простежується у термінології реабілітації: *bend* – згинатися (про суглоб) або допомагати в русі для збільшення гнучкості; *lift* – піднімати, як у процесі реабілітації м'язів; *stretch* – розтягувати, що часто використовується для вправ або процедур реабілітації; *roll* – перекочувати, наприклад, під час виконання вправ для відновлення рівноваги; *stand* – стояти, як етап відновлення функції ходьби; *move* – рухати, наприклад, для оцінки амплітуди рухів суглоба.

Таким чином, серед основних способів формування термінології у сфері реабілітації можна виділити такі методи: морфологічний (афіксація, основоскладання, аббревіація), синтаксичний (багатослівні терміни), семантичний (метафоризація, звуження значень) та запозичення. Окремо розглядаються структурні моделі двокомпонентних термінів (N+N, A+N, Participle+N) та їх граматичні особливості. Значну роль відіграють морфологічні категорії, зокрема утворення термінів за допомогою суфіксів і префіксів, що забезпечують точність і системність термінології.

2.3. Лексико-семантичні особливості термінології реабілітології

Лексичні та семантичні особливості англomовної термінології реабілітології відображають системність терміносистеми, її точність та варіативність. Важливими складовими є лексико-семантичні групи термінів,

зокрема епоніми, синоніми й антоніми, а також метафори та фразеологізми, що збагачують фахову лексику та полегшують її розуміння. Аналіз цих явищ допомагає глибше усвідомити специфіку термінів у професійному спілкуванні. Лексико-семантична класифікація термінів будь-якої сфери, включаючи сферу реабілітології, відіграє важливу роль у систематизації понять у терміносистемі, полегшує комунікацію між фахівцями та сприяє ефективнішому використанню терміноодиниць. Саме тому вважаємо доречним приділити увагу розподілу термінів аналізованої сфери на основні лексико-семантичні групи.

Однією з особливостей англійської медичної термінології, зокрема у сфері реабілітології, є широке використання термінів-епонімів. Ці терміни зазвичай походять від імен учених, лікарів або пацієнтів, що першими описали певне явище, синдром чи метод лікування. Таким чином, обов'язковим елементом таких термінів є власна назва [Косенко 2015, с. 69]. Вони є активними у медичній термінології, оскільки забезпечують зручність і точність у передачі інформації. Вони допомагають швидко ідентифікувати певне явище або метод, використовуючи вже усталену назву. Крім того, використання епонімів відображає історичний розвиток медичної науки та вшанування внеску видатних фахівців. Деякі терміни-епоніми сфери реабілітології не мають синонімічних варіантів. Наприклад, *apraxia of Liepmann* – форма апраксії, названа на честь німецького невролога Хуго Ліпманна, яка проявляється порушенням цілеспрямованих рухів; *Klumpke's palsy* – параліч, що виникає внаслідок ушкодження нижніх корінців плечового сплетення, описаний Августою Клумпке; *Froment's sign* – клінічний тест на ураження ліктьового нерва, названий на честь французького невролога Жуля Фромана.

Застосування епонімів у медичній термінології значно поширеніше, ніж у багатьох інших галузях. У деяких випадках це спричиняє появу кількох синонімічних назв для одного й того ж поняття. Така ситуація є однією з основних причин високого рівня термінологічної варіативності, що характерна

для медичної галузі [Косенко 2015, с. 69]. Синоніми – це терміни, що мають спільне значення, але різну форму вираження, при цьому їх значення є тотожними або майже тотожними [Кочан 2008, с. 15]. Вони можуть бути представлені як епонімічними, так і неепонімічними термінами. Наприклад: *Apgar score/neonatal condition assessment* – «шкала Апгар»/«оцінка стану новонародженого»; *Broca's aphasia/non-fluent aphasia* – «афазія Брока»/«нефлюентна афазія»; *McKenzie method/mechanical diagnosis and therapy* – «метод МакКензі»/«механічна діагностика і терапія»; *Gowers' sign/proximal muscle weakness indication* – «симптом Говерса»/«ознака проксимальної м'язової слабкості».

Окремою групою можна розглянути антонімічні терміни сфери реабілітології. Антоніми – це слова з протилежним значенням. Вони можуть бути описані як пара або більше слів однієї мови, що належать до тієї самої частини мови, мають подібний стиль і вживаються у схожих контекстах, але виражають протилежні або суперечливі поняття [Заліпська 2019, с. 16]. Наприклад, *flexion/extension* – «згинання»/«розгинання»; *abduction/adduction* – «відведення»/«приведення»; *hypertonia/hypotonia* – «підвищений тонус м'язів»/«знижений тонус м'язів»; *bradykinesia/hyperkinesia* – «уповільнена рухливість»/«надмірна рухливість»; *spasticity/flaccidity* – «спастичність»/«млявість»; *proximal/distal* – «ближчий до центру»/«дальший від центру»); *supination/pronation* – «супінація»/«пронація»; *active movement/passive movement* – «активний рух»/«пасивний рух»; *isotonic contraction/isometric contraction* – «ізотонічне скорочення»/«ізометричне скорочення»; *hyperesthesia/hypoesthesia* – «підвищена чутливість»/«знижена чутливість».

Систематизація лексики за семантичними або тематичними ознаками також є важливим етапом аналізу галузевої термінології, зокрема у сфері реабілітації. Такі підходи дозволяють не лише виявити структурні особливості

терміносистеми, а й простежити логіку формування та функціонування термінів у професійному дискурсі.

У науковій літературі досі відсутня єдина позиція щодо визначення понять «лексико-семантична група» та «тематична група». Хоча дослідники вказують на спільну ознаку цих термінів – їхню здатність відображати об'єктивну дійсність [Филин 1957, с. 534–540], подальший аналіз свідчить про існування між ними певних розбіжностей. Так, лексико-семантична група трактується як результат дії внутрішніх закономірностей розвитку лексичної семантики мови, натомість тематична група формується відповідно до рівня пізнання світу певним народом та його здатності класифікувати навколишні явища [Ментинська 2020, с. 27].

На думку Л. Томіленко, основою для виділення тематичних груп є поняттєвий, або ж екстралінгвальний, принцип, що ґрунтується на предметно-логічному зв'язку між поняттями, які позначаються словами тематичної групи [Томіленко 2015, с. 36]. У свою чергу, Ж. Соколовська визначає тематичну групу як об'єднання словникових значень, сформоване на базі подальшого розчленування спільного поняття, що є складовою категорії пізнання [Соколовская 1990, с. 37]. Г. Межжеріна підкреслює, що лексико-семантична група як структурно-семантична одиниця мови вирізняється наявністю семантичного зв'язку між словами та їхніми значеннями, категоріальною спільністю лексичних одиниць, ієрархічною організацією їхньої структури, відносною самостійністю складників, а також неперервністю смислового простору [Межжеріна 2002, с. 114–126].

Узагальнюючи наведені погляди, можна зробити висновок, що поняття лексико-семантичної та тематичної групи мають спільну рису – репрезентацію об'єктивної дійсності, проте різняться за принципами об'єднання лексичних одиниць. Тематичні групи формуються на основі позамовного, поняттєвого зв'язку між явищами, тоді як лексико-семантичні групи – в межах

внутрішньомовної системи, відповідно до спільних семантичних ознак. Таким чином, розмежування цих термінів дозволяє точніше структурувати лексику за змістовими та функційними критеріями.

У дослідженні І. Шматко [Шматко 2015, с. 198–209], присвяченому українській бджільницькій термінології, висловлено цікаву й важливу для нашої роботи думку: тематичні групи розглядаються як сукупності термінів, що належать до різних частин мови, але об'єднані в межах єдиного семантичного (термінологічного) поля за певною темою, виразником якої виступає денотативна характеристика. Лексико-семантичні групи, за спостереженням дослідниці, становлять підгрупи в межах тематичних груп і формуються на основі спільності лексичних значень або спільного семантичного компонента. Отже, висловлення І. Шматко дає підстави розглядати тематичні групи як ширші об'єднання термінів, що охоплюють різні частини мови й об'єднуються за тематичною ознакою, тоді як лексико-семантичні групи виступають як їхні структурно-семантичні підгрупи, сформовані на основі спільних значеннєвих компонентів.

Також ми вважаємо дуже слушною думку О. Суперанської, яка розглядає термінологічні поля як основу системної класифікації термінів і підкреслює, що належність терміна до певного термінологічного поля, яке він репрезентує, є визначальним для його функціонування (цит. за: [Ментинська 2020, с. 27]). Згідно з її підходом, застосування семантичного та логічного принципів до класифікації термінів, що формують ядро термінологічного поля, дає змогу виокремлювати тематичні групи, підгрупи та мікрогрупи термінів. Логічний принцип дозволяє встановити зв'язок між терміном і поняттям, яке він позначає. Семантичний принцип базується на використанні дефініції як інструмента класифікації, у якій ключову роль відіграє слово-ідентифікатор, що визначає родову належність терміна, а також сукупність лексем, які окреслюють його належність до певної тематичної групи в межах ширшого термінологічного

поля (цит. за: [Ментинська 2020, с. 28]). Підхід О. Суперанської дає чітке теоретичне підґрунтя для впорядкування термінології за змістовими ознаками, оскільки поєднання логічного та семантичного принципів у межах термінологічного поля забезпечує глибоку і структуровану класифікацію термінів за тематичними ознаками.

Ураховуючи вище наведені теоретичні підходи, доцільним, на нашу думку, є подальше використання терміна «тематична група» у межах даної роботи. Як засвідчують праці провідних лінгвістів (О. Суперанської, І. Шматко, Л. Томіленко, Ж. Соколовської), саме поняття тематичної групи найточніше відображає об'єднання термінів за змістовими, предметно-логічними та денотативними ознаками в межах певної галузі знань. Тематична група охоплює одиниці різних частин мови, що позначають взаємопов'язані поняття в межах єдиного семантичного поля, і дозволяє встановити чіткі межі термінологічного матеріалу.

Аналіз англomовних статей на тему реабілітології та складаного глосарію термінів показав, що терміни сфери реабілітології можна класифікувати на такі тематичні групи:

1) **терапія та лікувальні підходи:** *acupuncture* – «акупунктура», *aquatic therapy* – «акватерапія», *mirror therapy* – «терапія з використанням дзеркала», *cryotherapy* – «кріотерапія», *deep brain stimulation (DBS)* – «глибока стимуляція мозку», *stem-cell therapy* – «терапія стовбуровими клітинами», *green light therapy* – «терапія зеленим світлом», *hydrotherapy* – «гідротерапія», *light therapy* – «світлотерапія», *low-level laser therapy (LLLT)* – «низькоінтенсивна лазерна терапія»;

2) **методи, тести, шкали:** *10-meter walk test* – «тест ходьби на 10 метрів», *10-steps test* – «тест на 10 сходинок», *30-second chair stand test* – «тест підйому зі стільця за 30 секунд», *Barthel index (BI)* – «індекс Бартела», *Berg balance scale* – «шкала рівноваги Берга», *Fugl-Meyer assessment for the upper extremity (FMA-*

UE) – «оцінка Фугля-Маєра для верхньої кінцівки», *functional ambulation category scale (FAC)* – «шкала функціональної амбулаторної категорії», *mini-mental state examination (MMSE)* – «короткий тест розумового стану», *Montreal cognitive assessment (MOCA)* – «Монреальська шкала когнітивної оцінки», *national health center stroke scale (NIHSS)* – «шкала інсульту Національного інституту здоров'я», *Ottawa sitting scale* – «Оттавська шкала сидіння»;

3) **спеціалісти:** *clinician* – «клініцист», *multidisciplinary team* – «мультидисциплінарна команда», *practitioner* – «практикуючий спеціаліст», *rehabilitation team* – «реабілітаційна команда», *therapist* – «терапевт», *occupational therapist* – «ерготерапевт», *physiotherapist* – «фізіотерапевт»;

4) **фізичні вправи та тренування:** *dynamic stretching* – «динамічна розтяжка», *endurance training* – «тренування на витривалість», *fitness training* – «фітнес-тренування», *full weight-bearing exercise* – «вправи з повним навантаженням», *lower extremity ergometer training with/without functional electrical stimulation* – «тренування нижніх кінцівок з/без функціональної електростимуляції на ергометрі», *low/moderate intensity aerobic exercise* – «аеробні вправи низької/помірної інтенсивності», *open and closed kinetic-chain exercise* – «вправи з відкритим і закритим кінетичним ланцюгом», *resistance training* – «силові тренування», *static stretching* – «статична розтяжка», *strength/neuromuscular training* – «силове/нейром'язове тренування», *wrist-extension exercise* – «вправа на розгинання зап'ястя», *functional bracing* – «функціональне бандажування», *proprioception* – «пропріоцепція»;

5) **обладнання:** *electrical agents* – «електричні засоби», *high intensity laser* – «лазер високої інтенсивності», *interferential current* – «інтерференційний струм», *intravascular irradiation of blood (ILIB)* – «внутрішньосудинне опромінення крові», *iontophoresis* – «іонофорез», *local microwave hyperthermia* – «локальна мікрохвильова гіпертермія», *robotic balloon-based device* – «роботизований пристрій на основі повітряного шару», *ultrasound* –

«ультразвук», *visual feedback system* – «система візуального зворотного зв'язку», *positional orthoses* – «позиційні ортези»;

б) **захворювання та патології:** *Alzheimer's disease* – «хвороба Альцгеймера», *arthritis* – «артрит», *ataxia* – «атаксія», *carpal tunnel syndrome (CTS)* – «синдром зап'ястного каналу (карпального тунелю)», *chronic migraine (CM)* – «хронічна мігрень», *diabetic neuropathy* – «діабетична нейропатія», *fibromyalgia* – «фіброміалгія», *frailty syndrome (FS)* – «синдром слабкості організму похилого віку», *hemiparesis* – «геміпарез», *lateral ankle (inversion) sprain* – «латеральне (інверсійне) розтягнення гомілковостопного суглоба», *lateral epicondylitis* – «латеральний епікондиліт», *neurodegenerative disease* – «нейродегенеративне захворювання», *post-stroke spasticity* – «спастичність після інсульту», *stroke* – «інсульт», *tendinopathy* – «тендинопатія»;

7) **симптоми та функціональні порушення:** *aphasia* – «афазія», *balance impairment* – «порушення рівноваги», *cognitive dysfunction* – «когнітивна дисфункція», *dysarthria* – «дизартрія», *dyspareunia* – «диспареунія», *edema* – «набряк», *limited mobility* – «обмежена рухливість», *hyperalgesia* – «гіпералгезія», *upper-limb paresis* – «парез верхньої кінцівки», *psychosomatic symptoms* – «психосоматичні симптоми», *musculoskeletal pain* – «м'язово-скелетний біль»;

8) **види реабілітацій та процедур:** *cognitive rehabilitation* – «когнітивна реабілітація», *constraint-induced movement therapy* – «терапія з обмеженням рухів», *conventional rehabilitation* – «традиційна реабілітація», *pelvic floor rehabilitation* – «реабілітація м'язів тазового дна», *repetitive transcranial magnetic stimulation* – «повторна транскраніальна магнітна стимуляція», *pulmonary rehabilitation* – «легенева реабілітація», *respiratory rehabilitation* – «дихальна реабілітація», *robotic therapy* – «роботизована терапія», *music therapy* – «музична терапія», *traditional pharmacological remedies* – «традиційні фармакологічні

засоби», *reality orientation therapy* – «терапія орієнтації на реальність», *tele-rehabilitation* – «телереабілітація»;

9) **оцінка, планування, профілактика:** *clinical adaptability* – «клінічна адаптивність», *clinical effect* – «клінічний ефект», *disease severity* – «тяжкість захворювання», *intraoperative technique* – «інтраопераційна техніка», *postoperative care* – «післяопераційний догляд», *preoperative planning* – «передопераційне планування», *primary prevention* – «первинна профілактика», *rehabilitative potential* – «реабілітаційний потенціал», *initial level of training difficulty* – «початковий рівень складності тренування», *retrospective acceptability* – «ретроспективна прийнятність»;

10) **інноваційні та генетичні технології:** *antisense oligonucleotides (ASOs)* – «антисмислові олігонуклеотиди», *chemogenetics* – «хемогенетика», *RNA interference (RNAi)* – «інтерференція РНК», *virus-based delivery system* – «вірусна система доставки», *gene therapy* – «генна терапія», *optogenetics* – «оптогенетика», *cell-based therapy* – «клітинна терапія», *neuroregeneration technologies* – «технології нейрорегенерації», *regenerative medicine* – «регенеративна медицина», *intravascular techniques* – «внутрішньосудинні технології», *light-based therapy* – «світлотерапія», *neuromodulation* – «нейромодуляція», *functional electrical stimulation* – «функціональна електростимуляція».

Семантичні процеси відіграють не менш важливу роль у формуванні та розвитку термінології, зокрема також у сфері реабілітології. Такі явища, як метафоризація, метонімізація, детермінологізація та термінологізація, сприяють динаміці значень термінів, їх адаптації до нових контекстів і розширенню професійного лексикону.

Метафоризація як семантичний процес полягає в перенесенні значення слова на нові поняття або явища дійсності на основі виявленої подібності між ними за певними характеристиками – ознаками, рисами, формою тощо. У ході

цього процесу первинне значення слова зазнає змін шляхом включення до його семантичної структури нових компонентів (сем), які уточнюють або змінюють його зміст, проектуючи його на іншу концептуальну площину [Крimeць 2010, с. 24]. Як зазначає О. Крimeць, похідне значення може відрізнитися від первинного не лише складом сем, а й позицією семи-мотиватора у його семантичній структурі [Крimeць 2010, с. 24]. Сема-мотиватор, що виконує роль основної ідеї та є концептуальним ядром метафори, у процесі семантичного переосмислення може змінювати свою структурну функцію. Зокрема, вона може переходити з центральної (ядерної) позиції у вихідному значенні до периферійної – диференційної або імпліцитної – у структурі похідного значення [Крimeць 2010, с. 25].

Прикладами метафоризації у англomовній термінології сфери реабілітації є *bandage* (метафора «перев'язка» переноситься на не тільки фізичне обгортання, а й на «втручання» або «захист»), *rehabilitative toolbox* («ящик інструментів» метафорично означає набір методик), *cryotherapy* («холод» – метафоричне уособлення лікувального впливу холоду). Таким чином, метафоризація є важливим механізмом семантичного переосмислення, який забезпечує перенесення значення на основі подібності ознак між об'єктами. У цьому процесі не лише змінюється семантична структура слова, а й трансформується роль семи-мотиватора – з ядерної у вихідному значенні вона може ставати диференційною або імпліцитною в похідному, що свідчить про динамічність і гнучкість метафоричного мислення в термінотворенні.

Також вважаємо за необхідне приділити увагу фразеології, оскільки метафори при цьому відіграють далеко не останню роль. Англійську фразеологічну одиницю *wooden leg* можна інтерпретувати як «інвалід із дерев'яним протезом»; *white cane* – «ціпок». У термінології реабілітації вони ґрунтуються на різноманітних асоціаціях, які з'являються під час порівняння чи зіставлення з певними об'єктами в реальному житті й відбивають певне

сприйняття дійсності. Як правило, вони вживаються для найменування вад і порушень, зокрема деформацій: *arachnodactyly* (порівняння) – «арахнодактилія» або «павуча кисть» (грецьке «*arachnē*» означає павук – отже, маємо порівняння) [Коваль 2016, с. 157].

На відміну від інших семантичних процесів, метонімізація характеризується більшою регулярністю розвитку в межах окремих семантичних груп. Суть метонімічного перенесення полягає у переході форми мовної одиниці від одного об'єкта позначення до іншого на основі їхньої реальної суміжності або зв'язку – просторового, часового, атрибутивного чи каузального, що формується у свідомості мовця [Тараненко 2000, с. 312]. Якщо метафора передбачає глибоку внутрішню семантичну трансформацію, що ґрунтується на виокремленні певної ознаки або їх сукупності, які стають основою нового значення, метонімія, натомість, формується за принципом асоціації на основі суміжності, не зачіпаючи глибинного рівня номінативного значення слова. Через відсутність складної багаторівневої асоціативності метонімічні утворення мають простішу мотивацію порівняно з метафоричними.

У процесі метонімічного номінування актуалізується або окрема ознака, або загальний зміст твірного значення, однак частіше мотивація здійснюється всім його змістом [Мойсеєнко 2012, с. 220], наприклад: *lower limb, upper-limb paresis, pelvic floor muscles (PFMs)* (назва частини тіла вживається для позначення функціонального стану, реабілітаційної мети або типу втручання, з яким ця частина пов'язана), *joint replacement, anterior cruciate ligament* (терміни, що первинно позначають анатомічну структуру або хірургічну процедуру, переходять до позначення наслідків, терапії, реабілітаційних дій, тощо), *10-meter walk test, 30-second chair stand test, 10-steps test* (назва тесту стає позначенням його результату або того функціонального аспекту, який він оцінює, що є типовим прикладом метонімічного перенесення з дії до результату, що дуже часто трапляється у медичній термінології).

Отже, ми можемо побачити, що метонімізація вирізняється більшою регулярністю та простішою мотивацією порівняно з метафоризацією, оскільки базується на асоціаціях за суміжністю без глибокої семантичної трансформації. Її основою є безпосередній зв'язок між об'єктами, що забезпечує зрозуміле й послідовне перенесення значення в межах певних семантичних груп.

Термінологізація є процесом семантичного переосмислення вже наявних у мові слів з метою утворення нових термінів [Крыжановская 1987, с. 48]. Сутність цього процесу полягає у виокремленні однієї з диференційних ознак, яка входить до лексичного значення слова й слугує «загальною ідеєю» для майбутнього терміна. У термінологічному вживанні ця загальна ідея набуває конкретного змісту відповідно до наукового поняття [Краснопольська 2016, с. 33]. Як зазначає О. Стишов, семантичний розвиток значень слів зумовлений як логічними та психологічними чинниками – такими, як особливості асоціативного мислення, специфіка ментальності певного етносу, вплив індивідуального світосприйняття, мислення й мовотворчості на загальноновживану мову, – так і соціально-історичними обставинами. До останніх належать підвищення значущості та суспільної цінності окремих реалій і понять у конкретні історичні періоди, що, своєю чергою, відображається у відповідних тематичних групах лексики [Стишов 1999, с. 13]. За спостереженнями вченого, у процесі семантичного розвитку переплітаються чинники як екстралінгвального характеру (наприклад, поява нових понять унаслідок технічного прогресу), так і внутрішньомовної природи – зокрема, необхідність у нових номінаціях сприяє залученню слів загальноновживаної лексики до термінологічної сфери [Краснопольська 2016, с. 33].

Розглянемо деякі приклади: *recurrence* (у загальноновживаному значенні – повернення події або ситуації, але у медицині – повторна поява симптомів або хвороби після ремісії), *trial of rehabilitation* (взагалі слово *trial* позначає «спроба» або «випробування»), але у медичній термінології – спеціалізований

вираз, який позначає короточасний період тестового застосування реабілітаційної програми з оцінкою її ефективності), *complication* (складна ситуація в загальному розумінні, у клінічному вжитку – побічне, несприятливе явище, що виникає під час або після лікування чи хвороби). Термінологізація як процес семантичної трансформації загальнономовних слів у терміни зумовлюється комплексом як внутрішньомовних, так і позамовних чинників. Її основою є конкретизація певної диференційної ознаки, яка, набуваючи наукового змісту, відображає потреби розвитку терміносистеми. Семантичні зміни, що супроводжують цей процес, є результатом взаємодії когнітивних, ментальних, соціально-історичних та комунікативних впливів.

Детермінологізація є одним із найактивніших процесів у трансформації лексико-семантичної системи мови, що зумовлюється здебільшого екстралінгвальними чинниками, зокрема стрімким розвитком науки, техніки та виробничої сфери, активізацією інформаційного обміну, зростанням рівня загальної освіченості населення та впливом мас-медіа в умовах посиленої міжмовної комунікації [Попова 2007, с. 20]. Такий процес зазвичай спостерігається тоді, коли термін заповнює відсутність у позначенні певних об'єктів чи явищ, тобто займає вільне місце у відповідній семантичній області [Струганець 2002, с. 245]. Процес детермінологізації посилюється особливо у періоди виникнення нових реалій, які потребують запровадження нових термінологічних найменувань. Загалом детермінологізація є послідовним явищем, що проходить кілька етапів. Спершу термін виходить за межі власної терміносистеми і починає використовуватися у загальнономовному контексті, зберігаючи пряме значення та виконуючи функцію стилістичного виділення висловлювання. На цій стадії функціонування терміна відбувається реалізація неповного складу його компонентної структури. Надалі термін, який зазнав переорієнтації, може набувати переносних значень через процеси

метафоризації, метонімізації або ж узагальнення однієї зі складових його семантичної структури [Веремчук 2010, с. 25].

Прикладами детермінологізації можна вважати такі лексичні одиниці: *acupuncture* (у своєму певинному значенні – медична процедура традиційної китайської медицини, що передбачає стимуляцію певних точок тіла за допомогою голок, але зараз слово активно використовується в загальномовному вжитку як частина розмов про альтернативну медицину, іноді з відтінком скепсису; термін вийшов за межі суто медичного вжитку), *dysfunction* (термін для позначення порушення функціонування органу чи системи, але сьогодні широко використовується в суспільних чи психологічних контекстах – *family/social dysfunction*, що виходить за рамки медицини), *memory training* (у медичному контексті – система когнітивних вправ для покращення пам'яті, але у загальному вжитку часто трапляється в медіа чи блогах як частина загальних порад з продуктивності, без точного визначення або наукового підґрунтя). Отже, детермінологізація є закономірним і динамічним процесом, що відіграє важливу роль у розвитку лексико-семантичної системи мови. Вона зумовлюється передусім позамовними чинниками та активізується у періоди появи нових реалій.

Таким чином, лексико-семантичні групи термінів відіграють ключову роль у структурі реабілітаційної термінології. Епоніми вказують на історичне походження понять, синоніми розширюють варіативність вираження, а антоніми допомагають точніше диференціювати значення. Метафори й фразеологізми додають образності, роблячи складні терміни доступнішими. Дослідження цих аспектів сприяє кращому розумінню й використанню спеціалізованої лексики. Водночас, не менш важливим є аналіз термінів у межах тематичних груп, що відображають логічну організацію знань певної галузі та встановлюють семантичні зв'язки між одиницями термінологічної системи. На відміну від лексико-семантичних груп, тематичні об'єднують одиниці, що не

мають обов'язкової спільної парадигматичної ознаки, але належать до одного фрагмента дійсності (наприклад, методи і види терапії, вправи, професії в галузі реабілітації тощо). Саме тематичний підхід до класифікації дає змогу ефективно систематизувати терміни за сферою вживання.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ РЕАБІЛІТАЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Переклад англomовних термінів реабілітології українською: способи перекладу та лексичні трансформації

Переклад спеціалізованої термінології з англійської мови на українську у сфері реабілітології є одним із найскладніших аспектів фахового перекладу, зважаючи на міждисциплінарний характер цієї галузі. Реабілітаційна допомога передбачає тісну інтеграцію знань з медицини, фізіотерапії, ерготерапії, психології, нейронауки та соціальної роботи, що значно ускладнює уніфікацію та точну передачу термінів.

Матеріалом для аналізу проблем та способів перекладу слугують оригінал та україномовний науковий переклад 9-го видання підручника ITLS (*International Trauma Life Support*) «Догоспітальна допомога при травмах» [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023]. Перекладом та редакцією займалися співробітники кафедри медицини невідкладних станів НУОЗ України імені П. Л. Шупика. Вважаємо, що особливої уваги заслуговує аналіз термінів, що вживаються у підручнику який, хоч і присвячений догоспітальній допомозі при травмах, містить велику кількість термінів, дотичних до реабілітології. Це, зокрема, лексика, пов'язана з оцінкою функціонального стану пацієнтів, відновленням життєвих функцій, плануванням подальшої реабілітації та забезпеченням мультидисциплінарного підходу.

Існує чимало підходів до класифікації перекладацьких трансформацій, проте у нашій роботі ми спиратимемося на систему, запропоновану українським перекладознавцем В. І. Карабаном [Карабан 2004, с. 282–314; 420–438]. Дослідник виділяє такі основні способи перекладу, як пошук словникового

відповідника, транскодування (та різні його види: 1) транскрибування – передача звукової форми іншомовного слова за допомогою літер мови перекладу; 2) транслітерування – відтворення іншомовного слова послідовною передачею його літер; 3) змішане транскодування – переважне використання транскрибування із частковим застосуванням елементів транслітерування; 4) адаптивне транскодування – часткова трансформація іншомовної форми слова відповідно до фонетичних та/або граматичних норм мови перекладу) [Карабан 2004, с. 282], калькування, антонімічний переклад, описовий переклад [Карабан 2003, с. 200]. Основні лексичні трансформації включають смисловий розвиток, конкретизацію та генералізацію, що є різновидами контекстуальної заміни [Карабан 2004, с. 300–314]. До граматичних трансформацій належать перmutація (перестановка), додавання та вилучення слова, субституція (заміна) та комплексна трансформація [Карабан 2004, с. 215].

Якщо говорити про переклад безпосередньо окремо взятих термінів, то можна виокремити такі способи перекладу (що є досить традиційними для перекладу термінології більшості професійних сфер):

1) пошук відповідника: *dilation* – розширення; *cerebral vessels* – мозкові судини; *gag reflexes* – блювальний рефлекс; *spinal cord* – спинний мозок; *sensation* – чутливість;

2) транскодування:

а) транскрибування: *hemothorax* – гемоторакс; *paresthesia* – парестезія; *dyspnea* – диспнея; *ataxia* – атаксія; *kyphosis* – кіфоз; *compliance* – комплаєнс;

б) транслітерування: *opiate* – опіат; *opioid* – опіоїд; *tonometer* – тонометр; *catheter* – катетер; *laser* – лазер; *anesthetic* – анестетик;

в) змішане транскодування: *relaxant* – релаксанти; *endorphin* – ендорфін; *cryo-ultrasound therapy* – крио-ультразвукова терапія; *Kinesio® taping* – кінезіотейпування; *chemogenetics* – хемогенетика; *corticosteroid injection* – ін'єкція кортикостероїдів;

г) адаптивне транскодування: *neurogenic shock* – нейрогенний шок; *endotracheal intubation* – ендотрахеальна інтубація; *ventilation* – вентиляція; *perfusion* – перфузія; *oxygenation* – оксигенація; *amputation* – ампутація; *anticoagulant* – антикоагулянт; *evisceration* – евісцерація; *vasoconstriction* – вазоконстрикція; *rehabilitation center* – реабілітаційний центр; *acupuncture* – акупунктура.

3) описовий переклад: *length-based tape* – реанімаційна стрічка на основі довжини; *load-and-go situation* – ситуація «завантажуй і їдь»; *open-book pelvic fracture* – відкритий перелом кісток таза за типом «розгорнутої книжки»; *seat-belt sign* – ознаки пристібання паском безпеки; *tactical combat casualty care* – тактична допомога пораненим в умовах бойових дій.

Цікаво відмітити, що деякі приклади описового перекладу вище містять також елементи калькування: *load-and-go situation* – ситуація «завантажуй і їдь»; *open-book pelvic fracture* – відкритий перелом кісток таза за типом «розгорнутої книжки».

Хоч окреслені вище способи перекладу є досить типовими для більшості термінологій, але термінологія сфери реабітології має й свою специфіку, а отже іноді потребує більшої варіативності у доборі методів перекладу та трансформацій. Розберемо деякі способи перекладу та лексичні трансформації у контексті.

Цікавим прикладом для аналізу є пошук відповідника до терміну «*passing the tube*» [Alson та ін. 2020, с. 117]. У медичній україномовній термінології існують різні можливі еквіваленти, проте частіше використовується саме *встановлення трубки* або *інтубація*, ніж буквальный переклад «проведення трубки». У свою чергу, це спрощує сприйняття тексту українською та відповідає фаховій лексиці. Це підтверджується офіційною практикою: у Національному класифікаторі медичних втручань (НК 026:2021) [НКМВ 2021], розробленому на основі МКХ-10, активно використовується термін «інтубація»

(наприклад, «ендотрахеальна інтубація», «назофарингеальна інтубація»), а також офіційно зафіксована назва «встановлення» (наприклад, «встановлення зовнішнього вентрикулярного дренажу»). Таким чином, саме *встановлення* та *інтубація* відображають термінологічну норму і забезпечують однозначне розуміння серед медичних фахівців, тоді як буквальный варіант «проведення трубки» не є усталеним у професійній мові.

Не менш цікавим прикладом буде також термін *gag reflex* [Alson та ін. 2020, с. 122]. Загалом в терміносистемі реабілітології функціонує паралельно два відповідника терміну – «блювальний рефлекс» та «блювотний рефлекс». У аналізованому нами перекладі використано відповідник «блювальний рефлекс» [Елсон та ін. 2023, с. 107], що є достатньо поширеним у фаховій медичній літературі та часто зустрічається в інструкціях до лікарських засобів, зокрема, в інструкції до препарату «ОСЕТРОН®» [ІДПО 2016]. Водночас у нормативних документах МОЗ України можна побачити термін «блювотний рефлекс», що вважається стандартизованим варіантом і використовується, наприклад, у наказі Міністерства охорони здоров'я України № 1179 від 29.06.2023 у контексті гастроезофагеальної рефлюксної хвороби у дітей [ПЗСМДГРХД 2023].

У перекладацькій практиці, особливо під час роботи з термінами фахових галузей, нерідко трапляються випадки, коли в мові перекладу відсутній прямий структурний або семантичний відповідник до оригінального терміна. У таких ситуаціях ефективним засобом забезпечення адекватності передачі змісту є **описовий переклад** – прийом, що полягає у відтворенні значення вихідної одиниці за допомогою розгорнутого словосполучення або короткого пояснення. Використання цього способу дозволяє зберегти смислову точність, передати функціональні особливості терміна та зробити його зрозумілим для реципієнта, навіть за відсутності усталеного еквівалента в мові перекладу:

Interventions <...> that when performed at an advanced level early in resuscitation may ultimately do more to improve patient outcomes than the more

advanced airway maneuvers either performed suboptimally or when these patients reach the hospital [Alson та ін. 2020, с. 117]. – Втручання, <...>, які на спеціалізованому рівні на початку реанімаційних заходів можуть допомогти досягти значно кращих результатів лікування, ніж більш спеціалізовані маневри на дихальних шляхах у виконанні недосвідченого фахівця [Елсон та ін. 2023, с. 101].

В українському перекладі додано уточнення у виконанні недосвідченого фахівця замість *performed suboptimally*, що також є прикладом **описового перекладу** і, зокрема, стилістичного перефразування для зрозумілості тексту для українського читача. Крім того, описовий переклад у цьому випадку виконує подвійну функцію: по-перше, він конкретизує причину неефективності виконання маніпуляцій, акцентуючи на кваліфікації виконавця; по-друге, робить вислів стилістично нейтральним і легшим для сприйняття фахівцем-реципієнтом. Вартим уваги, хоч і недоречним на нашу думку, є вилучення частини речення в кінці – *when these patients reach the hospital*. Такі зміни характеризуємо як необґрунтовані і пояснюємо неухважністю перекладача.

Завжди інформативним й цінним є аналіз прикладів **контекстуальної заміни**, адже використання цього способу перекладу вимагає від перекладача досконалого знання обох мов – мови оригіналу та мови перекладу, щоб мати змогу обирати найприродніший варіант:

One of the first maneuvers essential to caring for a trauma patient is ensuring a patent or open airway [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Одним із перших **прийомів**, необхідних для допомоги пацієнту з травмою, є забезпечення прохідності або відкриття дихальних шляхів [Елсон та ін. 2023, с. 105].

У випадку з *maneuvers* використано **контекстуальну заміну**, оскільки словниковий відповідник «маневри» не відображає специфіку медичного дискурсу у повному обсязі, а усталеним і точним варіантом у професійній термінології є «прийоми».

*Spinal cord injury results in a defective **signal**-conducting function* [Alson та ін. 2020, с. 210]. – Ушкодження спинного мозку призводить до порушення функції проведення **імпульсів** [Елсон та ін. 2023, с. 199].

У цьому реченні реалізовано **контекстуальну заміну**: англ. *signal* відтворено як *імпульс*, оскільки такий варіант є прийнятним в описі нервової провідності. Така трансформація дозволяє забезпечити як адекватність термінології, так і функціональну точність перекладу.

Особливо корисним є розгляд випадків **сміслового розвитку**, бо застосування цього прийому потребує від перекладача глибокого розуміння обох мов – вихідної та цільової – для адекватної інтерпретації змісту та передачі його у зрозумілій для читача формі:

*These risks are **compounded** in trauma patients who frequently also have inadequate perfusion* [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Ці ризики **посилюються** у пацієнтів із травмою, які часто також мають неадекватну перфузію [Елсон та ін. 2023, с. 106].

Вираз *compounded* передано як *посилюються*, що, у свою чергу, є **смісловим розвитком**. В оригінальному тексті *compounded* має кілька значень, серед яких «ускладнювати», «накладатися» або «посилювати». У контексті медичного тексту про пацієнтів, які мають або отримали травму, вибір перекладачем варіанту «посилюються» не є буквальним відтворенням усіх відтінків дієслова, а представляє собою логічну модифікацію значення, яке найбільш точно передає ефект описаної ситуації для українського читача.

*This may be an appropriate intervention for a hypoxic patient even **in the presence of significant facial trauma*** [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Це може бути відповідним втручанням для пацієнта з гіпоксією навіть **у разі** значних травм обличчя [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Фразу *in the presence of* передано «у разі», що є **смісловим розвитком**. Оригінальний вислів містить конструкцію, яка в українській науковій мові

звучала б громіздко та стилістично неприродно. Використання конструкції «у разі» логічно передає змістову сутність оригіналу, адаптуючи її до норм української наукової мови.

Іноді при перекладі текстів сфери реабілітології можна спостерігати стилістичну адаптацію, що є не дуже типовим для наукових текстів. У той же час більша стриманість та формальність україномовного наукового дискурсу може спонукати перекладачів до подібних змін. Розглянемо речення нижче:

There is little evidence, however, to support this sweeping statement and provided that NPAs are placed gently along the floor of the nose with proper technique [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Однак доказів, що підтверджують це **чітке твердження**, замало. За умови, що NPA обережно розміщені вздовж **дна носа** з використанням належної техніки [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Використано нейтралізацію, оскільки стиснуто емоційно забарвлений і образний англійський вираз до більш нейтрального та стислого українського еквівалента: словосполучення *sweeping statement* передано як **чітке твердження**, що також трохи згладжує оцінкову конотацію оригіналу (бо *sweeping* означає *категоричне, узагальнене*). Тут перекладач дещо нейтралізував оціночність, і це, здебільшого, може розглядатися як зниження емоційного тону, що часто властиво україномовним офіційним перекладам у науковому стилі.

Одним із поширених семантичних процесів у термінотворенні є метафоризація, що полягає у перенесенні значення за подібністю ознак, завдяки чому терміни набувають нових відтінків і стають більш образними. Так, англійський вираз *floor of the nose* передано як «дно носа», що є прикладом **метафоризації** – збереженої, але зі зміною образу. Тобто образ нижньої частини носової порожнини збережено, проте адаптовано до української термінології, що робить переклад семантично точним і функціонально адекватним.

Серед перекладацьких трансформацій, що сприяють точнішій передачі змісту й стилю оригіналу, важливе місце посідає **антонімічний переклад**, який

полягає у заміні вислову його смисловим антонімом із відповідною зміною граматичної структури:

Traditional teaching has suggested avoiding the placement of NPAs in patients with facial trauma to avoid inadvertent intracranial misplacement of the NPA [Alson та ін. 2020, с. 122]. – **Традиційний підхід не рекомендує** встановлення NPA у пацієнтів із травмою обличчя, щоб уникнути випадкового внутрішньочерепного розміщення NPA [Елсон та ін. 2023, с. 107].

У цьому прикладі ми можемо спостерігати **антонімічний переклад**, який, у свою чергу, спростив синтаксичну структуру вислову, зробив її природнішою для української науково-медичної мови та водночас зберіг основний зміст – традиційна клінічна практика не схвалює встановлення NPA при травмах обличчя. Крім того, форма «не рекомендує» точніше передає відтінок авторитетної настанови, властивий оригінальному вислову.

Наступний приклад антонімічного перекладу поєднується також зі смисловим розвитком, що у комплексі допомагає досягнути адекватності й точності передачі змісту:

...until that patient can be extracted from an unfavorable environment [Alson та ін. 2020, с. 117]. – ...доки цього пацієнта **не буде переведено у безпечне місце** [Елсон та ін. 2023, с. 101].

Вибір конструкції «переведено у безпечне місце», що є зразком **антонімічного перекладу**, зміщує акцент з негативної характеристики середовища на позитивний результат дії, що відповідає комунікативній меті тексту та забезпечує його логічну та стилістичну цілісність. У свою чергу, англійський вислів *can be extracted from* буквально означає «витягнуто з несприятливого середовища», однак такий переклад був би громіздким і стилістично невдалим для українського наукового тексту. Застосування смислового розвитку дозволяє не лише зберегти змістову точність, а й

адаптувати вислів до норм цільової мови, передаючи його значення через семантично еквівалентне, але більш зрозуміле для реципієнта формулювання.

У прикладі нижче можна спостерігати ще один зразок **антонімічного перекладу**:

Teaching has suggested avoiding... [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Підхід **не рекомендує...** [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Дієслівну конструкцію *has suggested avoiding* передано антонімічним виразом *не рекомендує*. Таким чином, стверджувальну форму англійського вислову перетворено на заперечну, зберігаючи при цьому загальний зміст рекомендації. По-перше, цей метод перекладу дозволив уникнути громіздкості конструкції і, по-друге, посприяв точнішому відтворенню змісту вислову, адаптуючи його до норм наукового дискурсу та додатково підкреслюючи негативні наслідки, що матимуть місце при недотриманні рекомендацій

Не менш важливе місце серед перекладацьких трансформацій посідає **конкретизація**, оскільки саме вона часто забезпечує точність і адекватність відтворення термінологічних одиниць.

Once a patent airway has been achieved, an oropharyngeal airway (OPA) or NPA can be placed in the patient to facilitate the direction of airflow [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Після забезпечення прохідності дихальних шляхів пацієнту можна встановити **орофарингеальний (OPA)** або **назофарингеальний (NPA)** повітропровід, щоб полегшити спрямування повітряного потоку [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Лексему із досить широким значенням *airway* у словосполученнях *oropharyngeal airway* та *nasopharyngeal airway* перекладено як *повітропровід*, що є прикладом **конкретизації**, адже обраний український відповідник терміну звужує значення терміну-оригіналу, використовуючи назву спеціалізованого медичного інструмента.

Генералізація як лексико-семантична трансформація полягає у заміні одиниці вихідного тексту з вузьким значенням одиницею з ширшим значенням у перекладі. Такий прийом застосовується, коли точний відповідник є відсутнім або його вживання може ускладнити сприйняття тексту. У медичних текстах генералізація трапляється рідше через необхідність досягнення точності термінів, однак іноді вона використовується для спрощення сприйняття або через відмінності терміносистем.

This must be done quickly as patients cannot tolerate hypoxia for more than a few minutes before sustaining irreversible anoxic brain injury and cardiac arrest [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Це слід зробити швидко, оскільки пацієнти не можуть переносити гіпоксію довше кількох хвилин, перш ніж у них **розвинеться незворотне гіпоксичне ушкодження головного мозку та зупинка серця** [Елсон та ін. 2023, с. 105–106].

У наведеному прикладі спостерігається лексична трансформація **генералізації**. Англійський прикметник *anoxic* («аноксичний») означає патологічний стан, зумовлений повною відсутністю кисню, тоді як у перекладі використано прикметник «гіпоксичне», що позначає недостатність кисню загалом і охоплює аноксію як її крайню форму. Таким чином, відбулося заміщення терміна з вузьким значенням терміном із ширшим семантичним обсягом. Хоча з клінічної точки зору ці поняття не є повністю тотожними і може дещо вводити в оману, з позиції перекладу це відповідає трансформації генералізації, оскільки перекладач узагальнив зміст вихідного терміна.

The objective of all airway management is to support oxygenation and ventilation [Alson та ін. 2020, с. 117]. – Метою будь-якої **маніпуляції на дихальних шляхах** підтримка оксигенації та вентиляції [Елсон та ін. 2023, с. 101].

В цьому реченні було використано **генералізацію**, оскільки *airway management* перекладено як **маніпуляція на дихальних шляхах**, що, у свою чергу,

англійський термін *management* має вузьке значення – «керування», «управління». Українське слово *маніпуляція* є більш узагальненим і вживається як загальне позначення медичного втручання.

Однією з поширених і необхідних трансформацій є **додавання слова**, що полягає у введенні до перекладу елементів, відсутніх в оригіналі, з метою уточнення змісту, відтворення контекстуальних відтінків значення або досягнення граматичної та стилістичної правильності вислову. Цей прийом особливо актуальний під час перекладу спеціалізованих термінів, коли буквальна передача не забезпечує достатньої точності або не відповідає нормам цільової мови:

*In many situations attempting to establish a definitive airway via endotracheal intubation (i.e., ETT) **in the field** in a patient <...> has the potential to cause harm and should be delayed* [Alson та ін. 2020, с. 117]. – У багатьох ситуаціях спроба забезпечити остаточну прохідність дихальних шляхів за допомогою ендотрахеальної інтубації у **польових умовах** у пацієнта <...> може зашкодити, і її слід відкласти [Елсон та ін. 2023, с. 101].

У наведеному прикладі граматична трансформація реалізується через **додавання слова** під час перекладу словосполучення *in the field* як «у польових умовах». Зазвичай у фаховому медичному контексті *field* уживається при позначенні нестационарних умов надання допомоги, тобто поза межами лікарняного закладу. Для адекватної передачі цього значення українською мовою перекладач застосовує додавання, вводячи лексему «умовах», якої немає в оригіналі. Такий спосіб перекладу зумовлений необхідністю відтворення семантичної повноти вислову та забезпечення його граматичної коректності й стилістичної природності в мові перекладу. Ця трансформація виконує уточнювальну функцію, сприяючи точному передаванню контекстуального значення терміна та адаптації його до норм цільової мови.

У прикладі нижче можемо спостерігати використання трансформації додавання з метою конкретизації:

...(discussed previously)... [Alson та ін. 2020, с. 122]. – ...(зазначене питання розглянуто раніше)... [Елсон та ін. 2023, с. 107].

До перекладу додано уточнення «зазначене питання», яке конкретизує, що саме було обговорено. Такий спосіб перекладу допомагає зробити переклад більш інформативним і зрозумілим для читача, оскільки вказує, про який саме об'єкт йде мова. Крім того, це забезпечує смислову завершеність речення та відповідає нормам українського наукового стилю.

Абревіація є одним із найпоширеніших способів термінотворення в сучасній науковій та технічній мові, зокрема у сфері реабілітації. Активне використання абревіатур зумовлене прагненням до економії мовних засобів, підвищення зручності комунікації та стандартизації термінів у професійному середовищі. Однак скорочення створюють низку проблем для перекладача, адже їхня форма часто не дає змоги миттєво встановити значення, а отже, потребує додаткового контекстуального аналізу.

В. І. Карабан виокремлює кілька основних способів перекладу, які найчастіше застосовуються саме під час роботи з абревіатурами та акронімами [Карабан 2004, с. 448]. До них належать: 1) транскодування скорочення (транскрибування або транслітерування); 2) переклад за допомогою повної форми слова чи словосполучення, яке стоїть за абревіатурою; 3) передача англійського скорочення українським еквівалентом, тобто переклад за допомогою відповідного скорочення, усталеного в мові перекладу; 4) транскодування повної вихідної форми, з якої утворено скорочення.

Абревіатури становлять одну з найскладніших груп термінів для перекладу, оскільки їхнє значення часто неочевидне без фахового контексту, а самі вони можуть бути усталеними міжнародними позначеннями або ж відображати специфіку певної національної терміносистеми. Саме тому

доцільно розглянути окремі приклади перекладу таких одиниць поза ширшим контекстом, щоб простежити, яким чином застосовуються зазначені способи перекладу на практиці.

Аналіз наведених прикладів показує, що перекладачі найчастіше використовують комбінацію кількох із способів, запропонованих В. І. Карабаном, для досягнення точності та збереження міжнародної впізнаваності термінів.

Ми можемо виділити декілька способів перекладу скорочень, зокрема акронімів, які були використані в україномовному перекладі 9-го видання підручника ITLS (*International Trauma Life Support*) «Догоспітальна допомога при травмах» [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023]:

1) переклад відповідною повною формою: *PEP* (*postexposure prophylaxis*) – «постконтактна профілактика» [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 413, 412]; *NAT* (*nonaccidental trauma*) – «невипадкова травма» [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 412, 411];

2) переклад відповідної повної форми та створення еквівалентного скорочення українською: *TCPA* (*traumatic cardiopulmonary arrest*) – ТЗС (травматична зупинка серця) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 414]; *TXA* (*tranexamic acid*) – ТК (транексамова кислота) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 414];

3) переклад відповідної повної форми та збереження абрєвіатури без змін у формі оригіналу:

а) абрєвіатури: *RAM* (*remote assessment medicine*) – РАМ (дистанційне оцінювання в медицині) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 413, 410]; *TIC* (*Tenderness, Instability, Crepitus*) – ТІС (болючість, нестабільність, крепітація) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 414]; *DCAP-BLS* (*Deformities, Contusions, Abrasions, Penetrations, Burns, Lacerations, Swelling.*) – DCAP-BLS (деформації, забої, садна, проникні рани, опіки, рвані рани, набряки) [Alson та ін. 2020;

Елсон та ін. 2023, с. 410, 414]; *PFD (personal flotation device)* – PFD (особистий флотаційний пристрій) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 413, 414];

б) акроніми: *SCIWORA (spinal cord injury without radiographic abnormality)* – SCIWORA (ушкодження спинного мозку без рентгенологічних відхилень) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 413, 414]; *LEON (Look for abnormal anatomy, Evaluate 3-3-2 rule, check for Obstructions, and Neck mobility)* – LEON (Знайди аномальну анатомічну будову, Оціни правило 3-3-2, Перевір на перешкоди, Рухливість ший) [Alson та ін. 2020; Елсон та ін. 2023, с. 411, 414].

Після аналізу перекладу абревіатур як окремих одиниць без контексту доцільно перейти до розгляду їх функціонування безпосередньо в контексті. Саме контекстуальне оточення відіграє ключову роль у правильній інтерпретації скорочень, оскільки воно не лише уточнює значення терміна, а й визначає спосіб його перекладу:

*Once a patent airway has been achieved, an **oropharyngeal airway (OPA)** or **NPA** can be placed in the patient to facilitate the direction of airflow* [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Після забезпечення прохідності дихальних шляхів пацієнту можна встановити **орофарингеальний (ОРА)** або **назофарингеальний (НРА)** повітропровід, щоб полегшити спрямування повітряного потоку [Елсон та ін. 2023, с. 107].

У випадку з абревіатурами *OPA* та *NPA* перекладач застосував переклад повної форми у поєднанні з додаванням, пояснивши значення термінів «орофарингеальний / назофарингеальний повітропровід» і лише після цього залишивши англійську абревіатуру в дужках. Такий підхід відповідає нормам медичної термінології, оскільки забезпечує і зрозумілість тексту, і точність термінологічного відтворення.

OPAs should be cautiously placed in patients with intact gag reflexes to avoid vomiting [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Пацієнтам зі збереженим блювальним

рефлексом слід з обережністю призначати встановлення **ОРА**, щоб уникнути блювання [Елсон та ін. 2023, с. 107].

У реченні англомова аббревіатура *ОРА* збережена завдяки тому, що був використаний переклад повної форми раніше *орофарингеальний* – *назофарингеальний*. Окрім того, можна також зазначити, що аббревіатура *ОРА* вже не розшифровується, що є типовим для текстів із введеним раніше поясненням.

Розглянемо інший приклад:

Patients suffering from traumatic brain injury (TBI) not only may have hypoxic brain damage from airway compromise ... [Alson та ін. 2020, с. 121]. –

Пацієнти з **черепно-мозковою травмою (ЧМТ)** можуть не тільки мати гіпоксичне ушкодження головного мозку через порушення прохідності дихальних шляхів ... [Елсон та ін. 2023, с. 106].

У перекладі застосовано словниковий відповідник. Замість буквального «травматичне ушкодження мозку» перекладач використав усталений в українській медичній практиці термін, що забезпечує точність і відповідність спеціалізованій терміносистемі. Крім того, у цьому прикладі застосовано одразу два способи перекладу аббревіатур. По-перше, відбувається переклад за допомогою повної форми словосполучення – «черепно-мозкова травма», що забезпечує змістову точність і зрозумілість для україномовного читача. По-друге, реалізовано передачу англійського скорочення українським еквівалентом, тобто утворено аббревіатуру «ЧМТ» на основі перекладеної повної форми.

Окрему групу скорочень, з якими перекладач стикається під час роботи з медичними, науковими та навчальними текстами, становлять латинські скорочення. Їхня специфіка полягає в тому, що вони не є власне англійськими, проте міцно інтегровані у наукову мову та активно функціонують у сучасних англомовних текстах, зокрема в медицині та суміжних галузях. На відміну від галузевих аббревіатур, латинські скорочення зазвичай універсальні, тобто їхнє

значення зрозуміле широкому колу фахівців незалежно від країни чи мови, що робить питання їхнього перекладу особливо важливим для збереження точності та стилістичної відповідності перекладу.

Одним із найпоширеніших прикладів є скорочення *e.g.* (*exempli gratia*) [Alson та ін. 2020, с. 24], яке вживається для введення прикладів і перекладається як «наприклад» [Елсон та ін. 2023, с. 4]. У перекладі зазвичай використовується переклад повної форми, оскільки дослівне передавання латинського скорочення не є усталеним в українській науковій традиції. У цьому випадку скорочення трансформується у повноцінний український еквівалент, який виконує ту саму функцію в реченні.

Іншим прикладом є *et al.* (*et alii / et aliae / et alia* – «та інші») [Alson та ін. 2020, с. 22], яке широко застосовується у наукових текстах для скороченого позначення співавторів або інших осіб [Елсон та ін. 2023, с. 2]. У більшості випадків це скорочення не перекладається дослівно, адже воно є міжнародним стандартом цитування і його залишають у первісному вигляді навіть в україномовних наукових роботах. Водночас при необхідності пояснення можливий переклад повної форми як «та ін.» або «та інші», проте в наукових посиланнях переважно зберігається оригінальна форма.

Ще одним поширеним латинським скороченням є *etc.* (*et cetera* – «і так далі», «та інше») [Alson та ін. 2020, с. 44], яке в перекладі передається як «тощо» [Елсон та ін. 2023, с. 26]. Тут реалізується переклад повної форми словосполучення, оскільки в українській мові існує усталений однослівний відповідник. Як і у випадку з *e.g.*, перекладення повної форми забезпечує природність та стилістичну відповідність тексту, а також полегшує його сприйняття для україномовного читача.

Таким чином, для досягнення точності та адекватності відтворення спеціальної лексики українською мовою застосовується широкий спектр лексичних способів перекладу та трансформацій. Серед них ключову роль

відіграють пошук словникових відповідників, адаптивне транскодування, а також описовий переклад, який забезпечує точність у разі відсутності усталеного еквівалента. Значне місце займають лексико-семантичні трансформації – конкретизація, генералізація, контекстуальна заміна, смисловий розвиток і антонімічний переклад, що дозволяють передати зміст терміна з урахуванням контексту, наукового стилю та системи термінології цільової мови. Важливою складовою є й переклад абревіатур, який часто потребує відповідних методів для збереження як змісту, так і впізнаваності терміна. Усе це свідчить про те, що переклад реабілітаційної термінології базується на гнучкому поєднанні лексичних прийомів, спрямованих на досягнення еквівалентності й термінологічної точності.

3.2. Граматичні трансформації та відповідність стилю у текстах сфери реабілітології

Аналіз граматичних аспектів перекладу текстів у сфері реабілітології має ключове значення для забезпечення точності наукового висловлювання та стилістичної адекватності. Спеціалізована лексика часто представлена складеними термінами або термінами-словосполученнями, що функціонують як єдині понятійні одиниці, і їх граматична структура визначає правильність термінологічного відтворення. Крім того, наукові тексти характеризуються високим ступенем формалізації та наявністю усталених кліше, які виконують функцію стилістичних маркерів і забезпечують стандартизованість викладу.

Як згадувалося вище, до граматичних трансформацій належать перmutація (перестановка), додавання та вилучення слова, субституція (заміна) та комплексна трансформація [Карабан 2004, с. 215]. Однією з найпоширеніших граматичних трансформацій у перекладі спеціалізованих текстів є зміна частини

мови, що обумовлено відмінностями граматичних систем вихідної та цільової мов, а також прагненням до досягнення природності та стилістичної адекватності перекладу:

One of the first maneuvers essential to caring for a trauma patient is ensuring a patent or open airway [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Одним із перших прийомів, необхідних для допомоги пацієнту з травмою, є **забезпечення прохідності або відкриття дихальних шляхів** [Елсон та ін. 2023, с. 105].

У прикладі вище ми спостерігаємо **зміну частин мови** у фрагменті *ensuring a patent or open airway*, де англійський герундій *ensuring*, що формально належить до дієслівних форм, передано українським віддієслівним іменником *забезпечення*. Це зумовлено відмінностями граматичних систем англійської та української мов і необхідністю досягнення природності висловлювання в мові перекладу. Також ми помітили цю трансформацію у фрагменті *a patent or open airway*, оскільки прикметники *patent* та *open* трансформовано в українські віддієслівні іменники *прохідність* і *відкриття*, що відповідає нормам цільової мови та забезпечує адекватність перекладу.

У прикладі нижче бачимо трансформацію заміни частини мови при перекладі клішованої формальної конструкції типової для англійської мови:

Without a patent airway, all other care is of little use [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Без забезпечення прохідності дихальних шляхів усі інші види допомоги **малокорисні** [Елсон та ін. 2023, с. 105].

Словосполучення *of little use* перекладено як *малокорисні*, що є іменниковою конструкцією англійської мови, трансформованою в прикметник. Конструкція типу *of + Noun* є характерною рисою англомовного науково-формального стилю, оскільки надає висловлюванню абстрактності та книжкованості викладу. У перекладі цей ефект нівелюється, проте натомість досягається стилістична природність та відповідність нормам української наукової мови.

Трансформацію заміни частини мови можна також часто побачити при перекладі пасивних конструкцій англійської мови:

*Once a patent airway **has been achieved**, an oropharyngeal airway (OPA) or NPA can be placed in the patient to facilitate the direction of airflow* [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Після **забезпечення прохідності** дихальних шляхів пацієнту можна встановити орофарингеальний (OPA) або назофарингеальний (NPA) повітропровід, щоб полегшити спрямування повітряного потоку [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Англійське дієслівне словосполучення *has been achieved* замінено іменниковою конструкцією *забезпечення прохідності*, що звучить природніше в українській медичній мові.

Іншим різновидом перекладацьких трансформацій, що можна було спостерігати при аналізі перекладу тексту сфери реабілітології, є **зміна структури речення**, яка полягає у перебудові синтаксичної організації вислову з метою збереження змісту та природності тексту перекладу. Такий прийом застосовується тоді, коли буквальне відтворення структури оригіналу порушує норми мови перекладу або ускладнює сприйняття тексту:

*This must be done quickly as patients cannot tolerate hypoxia for more than a few minutes before **sustaining irreversible anoxic brain injury and cardiac arrest*** [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Це слід зробити швидко, оскільки пацієнти не можуть переносити гіпоксію довше кількох хвилин, перш ніж у них **розвинеться незворотне гіпоксичне ушкодження головного мозку та зупинка серця** [Елсон та ін. 2023, с. 105–106].

Переклад виконано досить точно, з використанням граматичної трансформації **зміна структури речення** та дієприкметникової форми *sustaining irreversible... injury* на предикативну «розвинеться ушкодження».

Зміна структури речення може також застосовуватися для зміни акценту та виділення ключової інформації:

There is little evidence, however, to support this sweeping statement and provided that NPAs are placed gently along the floor of the nose with proper technique (discussed previously), this may be an appropriate intervention for a hypoxemic patient even in the presence of significant facial trauma [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Однак доказів, що підтверджують це чітке твердження, замало. За умови, що NPA обережно розміщені вздовж дна носа з використанням належної техніки (**зазначене питання розглянуто раніше**), це може бути відповідним втручанням для пацієнта з гіпоксією навіть у разі значних травм обличчя [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Речення було розділено на дві частини в українському перекладі (**трансформація членування речення**), оскільки така перебудова дозволяє акцентувати увагу на недостатності доказів, а умову правильного застосування NPA виділити окремо, що полегшує сприйняття тексту українським читачем і робить його більш логічно структурованим. Не можна не помітити також, що англійський дієприкметник з пасивним значенням (Past Participle) замінено на повноцінне підрядне речення з підметом і присудком, тобто при перекладі було додано ще й об'єкт дії. Це можна розглядати також як певну функціональну адаптацію до норм академічного стилю в українській мові. Цей приклад добре демонструє, як перекладач забезпечує більшу чіткість і структурну завершеність повідомлення, не порушуючи змісту і навіть уточнюючи його.

Так само, як з Past Participle, конструкції з Present Participle також часто вимагають трансформацій:

*Spinal cord injury results in a defective signal-conducting function, **presenting** as a loss of motor function and reflexes, loss or change in sensation, or neurogenic shock* [Alson та ін. 2020, с. 210]. – Ушкодження спинного мозку призводить до порушення функції проведення імпульсів, **що проявляється** втратою рухової активності тарексів, а також втратою чи порушенням чутливості або розвитком нейрогенного шоку [Елсон та ін. 2023, с. 199].

У цьому реченні спостерігається граматична трансформація, що полягає у заміщенні дієприкметникового звороту *...presenting as...* підрядним реченням «...що проявляється...», при цьому значення вихідного тексту повністю зберігається. Така перебудова є прикладом **зміни структури речення**, оскільки безособова конструкція перетворена на повноцінну особову відповідно до норм українського синтаксису.

Приклад нижче є ілюстрацією застосування комплексу різноманітних трансформацій – як граматичних, так і лексичних – з метою досягнення точності та адекватності передачі усталених конструкцій англійської мови та термінологічних одиниць сфери реабілітології:

Patients suffering from traumatic brain injury (TBI) not only may have hypoxic brain damage <...> but may also build up high levels of carbon dioxide <...>, leading to swelling and increased intracranial pressure [Alson та ін. 2020, с. 121]. – Пацієнти з черепно-мозковою травмою (ЧМТ) можуть **не тільки** мати гіпоксичне ушкодження головного мозку <...> , **а й накопичувати** високий рівень вуглекислого газу, <...> і, як наслідок, – **появу** набряку та підвищення **внутрішньочерепного тиску** [Елсон та ін. 2023, с. 106].

У цьому прикладі основну роль відіграє **синтаксична трансформація**, адже складнопідрядне речення з конструкцією *not only... but also* було перебудоване під норми українського синтаксису, зберігаючи логічні зв'язки між частинами вислову. Для передачі цієї емоційної конструкції було застосовано трансформації зміни порядку слів та вилучення слова, що допомагають змістити акценти та сприяють уникненню тавтології. Англійська конструкція з безособовою формою дієслова – *leading to* – у перекладі перетворена іменник з прислівником, що виконує функцію вставного слова. Поряд із синтаксичною перебудовою спостерігаються й лексико-семантичні трансформації: *build up* передано як *накопичувати*, що є прикладом **сміслового розвитку**; *leading to* відтворено як *появу*, що є **контекстуальною заміною**.

Ще одним різновидом граматичних трансформацій є **зміна типу речення**, яка полягає у перетворенні однієї синтаксичної структури на іншу – наприклад, з простого на складне чи навпаки. Такий прийом застосовується для досягнення граматичної та стилістичної природності перекладу відповідно до норм мови перекладу:

OPAs should be cautiously placed in patients with intact gag reflexes to avoid vomiting [Alson та ін. 2020, с. 122]. – Пацієнтам зі збереженим блювальним рефлексом слід з обережністю призначати встановлення ОРА, **щоб уникнути блювання** [Елсон та ін. 2023, с. 107].

Тут простежується граматична трансформація **зміна типу речення** – просте речення трансформується у складне з підрядним реченням мети. Це відбувається при перекладі інфінітивної конструкції з функцією мети, яка передається українською або через підрядне речення, або через іменні форми. Окрім того, бачимо зміну об'єкту при перекладі пасивної конструкції: в англійському реченні об'єктом дії є ОРА, а в українському – пацієнти, хоча обидві конструкції залишаються пасивними.

Поряд із граматичними трансформаціями у перекладі спеціалізованих текстів, не менш важливе значення мають **комплексні трансформації**, коли в межах однієї змістовної одиниці одночасно задіяно кілька видів змін. Такі трансформації дозволяють перекладу відповідати як семантичним, так і стилістичним нормам цільової мови. Комплексні трансформації є характерними для наукових текстів реабілітологічного спрямування, оскільки вони дозволяють передати складні професійні поняття та багаторівневі смислові зв'язки без втрати точності та логічної цілісності викладу. Аналіз таких випадків є особливо важливим для визначення стратегії перекладу та оцінки адекватності відтворення вихідного наукового тексту:

*Interventions often labeled as «basic» are **anything but**; they are skills, that when performed at an advanced level early in resuscitation may ultimately do more to*

improve patient outcomes than the more advanced airway maneuvers either performed suboptimally or when these patients reach the hospital [Alson та ін. 2020, с. 117]. – Втручання, які часто називають «базовими», **потребують навичок**, які на спеціалізованому рівні на початку реанімаційних заходів можуть допомогти досягти значно кращих результатів лікування, ніж більш спеціалізовані маневри на дихальних шляхах у виконанні недосвідченого фахівця [Елсон та ін. 2023, с. 101].

Застосовано **вилучення**, коли англійський вираз *anything but* передано українською як *потребують навичок*, що дозволило уникнути буквального перекладу і водночас передати контрастність значення вихідного вислову. Відбулася також **зміна структури речення** – дві складносурядні частини англійського речення, були об'єднані в одне складнопідрядне речення, що відповідає нормам української синтаксичної будови. Це є доцільним, оскільки ця трансформація сприяє кращому розумінню, хоч і містить елементи тавтології (наприклад, спостерігається повтор сполучника «які»).

У наступному прикладі можна простежити поєднання кількох перекладацьких трансформацій, а саме – **сміслового розвитку** разом зі **зміною частини мови**:

*... a **defective** signal-conducting function, presenting as a loss of motor function and reflexes, loss or change in sensation, or neurogenic shock* [Alson та ін. 2020, с. 210]. – ... **порушення** функції проведення імпульсів, що проявляється втратою рухової активності та рефлексів, а також втратою чи порушенням чутливості або розвитком нейрогенного шоку [Елсон та ін. 2023, с. 199].

Так, при перекладі прикметника *defective* відбувається не лише зміна частини мови (прикметник → іменник), а і зміна значення на таке, що модулюється зі значення прикметника у похідному тексті – «дефектний» є «порушенням».

Велике значення у перекладі спеціалізованих текстів має **забезпечення стилістичної відповідності**, що передбачає внесення змін у словесну форму або структуру висловлювання з метою підвищення його логічної узгодженості, цілісності та читабельності. Такі зміни є необхідним інструментом для того, щоб переклад не лише точно відтворював зміст оригіналу, але й відповідав нормам наукового стилю, зберігаючи логічну послідовність та цілісність тексту:

... (*Hung and Murphy 2010*) [Alson та ін. 2020, с. 117]. – ... (**Hung and Murphy, 2010**) [Елсон та ін. 2023, с. 101].

... (*Alberdi et al. 2014; Sise et al. 2014*) [Alson та ін. 2020, с. 22]. – ... (**Alberdi et al., 2014; Sise et al., 2014**) [Елсон та ін. 2023, с. 2].

... (*Jacobs et al. 2013; Joint Committee 2013*) [Alson та ін. 2020, с. 26]. – (Jacobs et al., 2013; Joint Committee, 2013) [Елсон та ін. 2023, с. 6].

Ми вважаємо доречним відмітити те, що у перекладі при поданні посилання на джерело відбулася трансформація формату цитування, що полягає у додаванні коми перед роком. Така зміна не впливає на зміст посилання або тексту взагалі, але забезпечує відповідність стандартам та прийнятим стилям цитування у певній публікації.

Приклад нижче демонструє інший приклад відтворення формальних чинників наукового тексту:

... (*see Chapter 12*) [Alson та ін. 2020, с. 121]. – ... (**див. розділ 12**) [Елсон та ін. 2023, с. 106].

У перекладі застосовано функціонально-стилістичну трансформацію, а саме еквівалент фрази для того, щоб зберегти функцію навігації в тексті. Тут переклад адаптовано до українського формату посилань, що відповідає нормам.

Отже, аналіз перекладу спеціальних текстів у сфері реабілітології демонструє ключову роль граматичних трансформацій, зокрема зміни частини мови, структури та типу речення, а також додавання елементів тексту, що забезпечує природність, точність і стилістичну відповідність перекладу нормам

української наукової мови. При цьому синтаксичні перебудови та адаптація формату цитування дозволяють передати складні професійні поняття й багаторівневі смислові зв'язки без втрати логічної цілісності та зрозумілості тексту. Загалом, такі трансформації сприяють створенню перекладу, який одночасно відтворює зміст оригіналу, відповідає академічним стандартам і забезпечує зручне сприйняття україномовним читачем.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно охарактеризувати англomовну медичну термінологію сфери реабілітології, визначити її структурні, морфологічні, лексико-семантичні особливості, простежити історію становлення, принципи стандартизації та специфіку перекладу українською мовою. Узагальнення результатів підтвердило, що терміни у сфері реабілітації становлять системно організовану підсистему медичної лексики, яка відзначається точністю, однозначністю, нейтральністю й логічною впорядкованістю. Вони є основним інструментом професійної комунікації, забезпечуючи ефективний обмін інформацією між фахівцями у глобальному медичному просторі.

Теоретичний аналіз поняття терміна показав, що ця мовна одиниця має характерні ознаки, що відрізняють її від загальноживаної лексики: системність, точність, нейтральність, наявність дефініції та відсутність емоційно-експресивного забарвлення. Кожен термін функціонує в межах певної терміносистеми, де набуває однозначного змісту. Залежно від рівня спеціалізації, структури та походження, терміни поділяються на загальнонаукові, міжгалузеві й вузькогалузеві, а також на власномовні, інтернаціоналізми, неологізми й гібриди. Таке впорядкування сприяє систематизації термінів і полегшує процес перекладу спеціалізованих текстів.

Вивчення розвитку реабілітаційної термінології засвідчило, що її формування відбувалося у тісному зв'язку зі змінами в підходах до лікування та відновлення пацієнтів. Починаючи з ХХ століття, активне становлення цієї терміносистеми відбувалося паралельно з удосконаленням медичних, психологічних і соціальних методів реабілітації. Значний вплив на формування термінології мали запозичення з суміжних дисциплін. Завдяки цьому сучасна

терміносистема є відкритою та динамічною, здатною інтегрувати нові поняття відповідно до розвитку медичних технологій і наукових підходів.

Важливу роль у формуванні єдиного термінологічного поля відіграє стандартизація медичної лексики. Аналіз міжнародних класифікацій – Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) та Міжнародної класифікації хвороб (МКХ) – показав, що їхнє впровадження забезпечує уніфікацію термінів, точність діагностування, ефективний обмін інформацією та глобальну сумісність медичних даних. МКФ орієнтована на опис функціональних можливостей людини з урахуванням фізичних, психологічних і соціальних чинників, а МКХ – на кодування захворювань і патологічних станів, що сприяє гармонізації медичної практики в міжнародному масштабі.

Дослідження англomовної термінології у сфері реабілітації проводилося нами поетапно. На першому етапі було сформовано концептуальну базу дослідження шляхом збору та систематизації теоретичного матеріалу з термінознавства, медичної лексики та міжнародних класифікацій. На другому етапі визначалися продуктивні словотвірні моделі термінів та здійснювалася їх тематична класифікація. На третьому етапі аналізувалися перекладацькі відповідники та трансформації, найчастіше застосовані при перекладі англomовних термінів українською мовою.

Етимологічний аналіз англomовної термінології показав, що її основу становлять лексеми грецького та латинського походження, які забезпечують інтернаціональний характер і стабільність системи. Водночас у сучасній англійській мові активно використовуються германські кореневі дієслова, які утворюють нові терміни, зберігаючи прозорість і зрозумілість для фахівців. Така комбінація класичних і нових елементів свідчить про гнучкість та відкритість терміносистеми реабілітології до постійного оновлення.

Структурно-морфологічний аналіз показав, що терміни у цій сфері формуються за допомогою афіксації, основоскладання, аббревіації, синтаксичних

і семантичних способів творення. Переважна більшість термінів представлена двокомпонентними структурами типу N+N, A+N або Participle+N. Важливе значення мають префікси й суфікси, які уточнюють значення терміна та забезпечують його системність. Такі морфологічні моделі сприяють логічній впорядкованості терміносистеми й роблять її придатною для професійного використання.

Лексико-семантичні особливості реабілітаційної термінології виявляються у функціонуванні епонімів, синонімів, антонімів, метафоричних і фразеологічних виразів. Епоніми засвідчують історичний розвиток науки; синоніми та антоніми підвищують точність і варіативність вираження понять; метафори роблять складні терміни зрозумілішими для сприйняття. Класифікація термінів за тематичними групами (лікувальні підходи, фізичні вправи, функціональні порушення, спеціалісти) допомагає систематизувати понятійний апарат галузі й відобразити її логічну структуру.

Дослідження проблеми перекладу англійської термінології реабілітології українською мовою показало, що для досягнення еквівалентності застосовується комплекс лексичних і граматичних прийомів. Найпоширенішими є переклад за словниковими відповідниками, транскодування, калькування, описовий переклад, а також лексико-семантичні трансформації – конкретизація, генералізація, контекстуальна заміна, смисловий розвиток і антонімічний переклад. Такі методи забезпечують точність передавання змісту, відповідність науковому стилю та системі термінів цільової мови. Граматичні трансформації, зокрема зміна частини мови, перебудова синтаксису та адаптація цитування, сприяють природності та зрозумілості перекладу, зберігаючи зміст і стиль оригіналу. Це свідчить, що переклад реабілітаційної термінології ґрунтується на поєднанні лінгвістичних знань і фахової компетентності перекладача.

Узагальнюючи результати, можна зробити висновок, що англomовна термінологія сфери реабілітології є цілісною, структурно впорядкованою і відкритою системою, яка постійно розвивається відповідно до потреб сучасної медицини. Вона поєднує традиційні елементи античної медичної спадщини з новітніми лексичними утвореннями, що відображають розвиток науково-технічного прогресу. Розуміння закономірностей її формування, функціонування та перекладу має важливе значення для вдосконалення перекладацької практики, розвитку фахової комунікації й гармонізації української наукової термінології з міжнародними стандартами. Отже, результати дослідження мають не лише теоретичну, а й практичну цінність, сприяючи інтеграції української медичної науки у світовий науковий простір.

SUMMARY

In contemporary linguistics, significant attention is devoted to the study of specialized vocabulary across various fields, particularly medical terminology, which plays a crucial role in professional communication. Rapid development in medical science, continuous updates in diagnostic and therapeutic methods, globalization of scientific information, and the expansion of interdisciplinary interaction drive the growth and constant renewal of terminological systems. Rehabilitation terminology is particularly dynamic, integrating knowledge from medicine, physical therapy, occupational therapy, neuroscience, psychology, and social sciences. This creates the need for a thorough study of the formation, functioning, and translation of rehabilitation terms, as their accuracy directly affects professional communication and the correct interpretation of clinical information.

The growing relevance of this field is further emphasized by the widespread use of international classifications, namely the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) and the International Classification of Diseases (ICD). These classifications define standardized approaches for documenting human functioning, describing diagnoses, and structuring therapeutic procedures. Their active implementation generates numerous new terms that require careful analysis, structural examination, and accurate translation. Rehabilitation terminology also features a significant number of neologisms, morphological hybrids, abbreviations, and eponyms, which complicates its acquisition and translation.

The research object of this study is English-language medical terminology in rehabilitation, and its subject is the structural, morphological, and lexical-semantic features of these terms and their Ukrainian translation. The study aims to investigate English-language rehabilitation terminology to identify effective strategies for translating these specialized units into Ukrainian. To achieve this goal, the study focuses on defining the notion of a term, examining its characteristics and

classifications, describing the evolution of rehabilitation terminology, identifying standardization issues, analyzing structural, morphological, lexical, and semantic features, and determining the primary types of lexical and grammatical transformations used in translation.

The study material includes the 9th edition of the International Trauma Life Support (ITLS) manual and its Ukrainian translation, as well as related English-language articles that formed the basis for compiling a glossary and analyzing terminological units. The research employs a combination of general scientific and linguistic methods, including descriptive analysis for term classification, comparative-historical analysis to trace development trends, structural analysis to characterize word formation patterns, contextual-semantic analysis for term interpretation, translation analysis to identify applied transformations, etymological analysis to determine term origins, and semantic classification to group terms into thematic fields. This integrated methodology ensures a multidimensional approach to studying the specificity of English-language rehabilitation terminology.

The theoretical novelty of the study lies in the first comprehensive description of English-language rehabilitation terminology in Ukrainian linguistics, including a systemic analysis of its structural and morphological features combined with translation practices. The theoretical value consists in refining and expanding understanding of term formation mechanisms, functional characteristics of rehabilitation terminology, and principles of cross-linguistic adaptation. Practically, the results can be used in medical translation, compilation of specialized dictionaries, development of teaching materials, and improvement of professional communication in rehabilitation medicine.

The research demonstrates that English-language rehabilitation terms constitute a systematically organized subsystem of medical vocabulary characterized by precision, neutrality, clarity, and logical coherence. Terms function within terminological systems, gaining unambiguous meaning and dividing into general

scientific, interdisciplinary, and narrow-field categories, as well as native, international, neologistic, and hybrid types. Such structuring facilitates term systematization and simplifies the translation of specialized texts. The development of rehabilitation terminology has closely followed advances in treatment and patient recovery approaches, with significant influence from related disciplines. Consequently, the modern terminological system is open and dynamic, capable of integrating new concepts according to scientific and technological progress.

Standardization plays a crucial role in forming a unified terminological field. Analysis of international classifications shows that ICF and ICD ensure term unification, precise diagnostics, effective information exchange, and global compatibility of medical data. The ICF focuses on describing human functional abilities considering physical, psychological, and social factors, whereas the ICD codes diseases and pathological conditions, supporting harmonization of medical practice worldwide.

The study involved a stepwise approach: compiling theoretical material, identifying productive word formation models and thematic classification, and analyzing translation equivalents and applied transformations. Etymologically, English-language rehabilitation terminology primarily derives from Greek and Latin roots, providing international character and stability, while modern English Germanic roots contribute to the creation of new transparent and comprehensible terms. Structurally and morphologically, terms are formed through affixation, compounding, abbreviation, syntactic and semantic methods, with most terms having two-component structures such as N+N, A+N, or Participle+N. Prefixes and suffixes play an essential role in clarifying meaning and maintaining system consistency.

Lexical-semantic features include the use of eponyms, synonyms, antonyms, metaphors, and phraseological expressions. Eponyms reflect historical development, synonyms and antonyms enhance precision and variability, and metaphors facilitate comprehension of complex concepts. Thematic classification, including therapeutic

approaches, physical exercises, functional disorders, and specialists, contributes to the organization of the conceptual apparatus and reflects the logical structure of the field.

Translation analysis revealed that achieving equivalence requires a combination of lexical and grammatical strategies, including dictionary equivalents, transcodification, calquing, descriptive translation, and semantic transformations such as specification, generalization, contextual substitution, semantic expansion, and antonymic translation. Grammatical transformations, including part-of-speech changes, syntactic rearrangement, and citation adaptation, ensure naturalness and clarity while preserving content and style. Translation of rehabilitation terminology thus relies on a combination of linguistic knowledge and professional competence.

In summary, English-language rehabilitation terminology constitutes a coherent, structurally organized, and open system continuously evolving in response to contemporary medical needs. It combines traditional elements of classical medical heritage with innovative lexical formations reflecting scientific and technological progress. Understanding its formation, functioning, and translation is vital for improving translation practice, enhancing professional communication, and harmonizing Ukrainian scientific terminology with international standards. The research results have both theoretical and practical significance, contributing to the integration of Ukrainian medical science into the global scientific community.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л. Є. Термінологія та її сучасний стан розвитку // Типологія мовних значень у діяхронічному і зіставному аспектах : зб. наук. пр. Донецького держ. ун-ту. 1999. Вип. 2. С. 163–168.
2. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей. Вінниця : ВНТУ, 2008. 189 с.
3. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. 232 с.
4. Веремчук О. А. Стилiстична транспозиція термінологічної лексики в сучасній українській мові (кодифікаційний аспект) : монографія / за ред. Л. Струганець. Рівне : Рівненська друкарня, 2010. 224 с.
5. Вітязь А. В., Биконя О. П. Суфіксальний спосіб словотворення в англійській мові // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». Секція 17. Філологія та журналістика. 2022. № 18–19. С. 285–288. URL : <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.47> (дата звернення: 01.02.2025).
6. Гайдаєнко О. Ф., Горпинюк О. П. Когнітивний підхід у засвоєнні професійної медичної термінології // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 22–24 листопада 2023 р. Полтава, 2024. С. 54–57.
7. Жангазінова Р. Запозичення в українській літературознавчій термінолексії кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 126–130.

8. Заліпська І. Я. Лексико-семантична організація й структура медичних термінів // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2019. Вип. 5. С. 13–20. URL : <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/2824> (дата звернення: 20.05.2022).

9. Застріжна Л. В. Лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості англійської медичної термінології // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей III Міжнар. наук.-практ. конф. (31 травня - 01 червня 2018 р., м. Полтава). Полтава : Аструя, 2018. С. 87–91.

10. Застріжна Л., Царик Г., Снітовська О. Когнітивне моделювання англійської медичної термінології // Наукові записки НУ «Острозька академія». Серія «Філологія». Вип. 19 (87). 2023. С. 8–11. URL : <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3918> (дата звернення: 23.11.2025).

11. *ІДПО* Інструкція до препарату «ОСЕТРОН®» // Нормативно-директивні документи МОЗ України. 2016. URL : <https://surl.li/picvsvx> (дата звернення: 14.07.2025).

12. Кабачкова В. Г., Кича В. О. Основні положення міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем здоров'я та її застосування в Україні. Запобігти, врятувати, допомогти // Матеріали XV науково-техн. конф. курсантів та студентів НУЦЗ України, м. Харків / Наук. керівник О. Третьяков. Харків, 2011. С. 531–532. URL : <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2011--.pdf#page=531> (дата звернення: 13.01.2025).

13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

14. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
15. Карабан В. І. Пособие по переводу с английского языка на русский. Вінниця : Нова книга, 2003. 608 с.
16. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Вінниця : Нова книга, 2003. 126 с.
17. Квітко І. С. Термін у науковому документі. Львів : Вища школа, 1976. 128 с.
18. Кияк Т. Р. Нормалізація термінології: стан, проблеми, перспективи // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк, 2008. № 4: Філологічні науки. С. 181–185.
19. Ківенко І. О. Англійська морська термінологія: структурно-семантична характеристика. Записки з романо-германської філології. 2023. Вип. 2 (51). С. 77-87. URL: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2023.2\(51\).296822](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2023.2(51).296822) (дата звернення: 26.11.2024) С. 81–82.
20. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. К. : Книга, 2001. 291 с.
21. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад : навчальний посібник. Тернопіль : Вид-во Карпюка, 2001. 284 с.
22. Коваль Р. С. Лексико-семантичні особливості термінології фізичної й медичної реабілітації у французькій та українській мовах // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2016. Т. 1, № 5. С. 155–158. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2016_5\(1\)__39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2016_5(1)__39) (дата звернення: 17.01.2025).
23. Коваль Р. С. Термінологія реабілітації – сучасний стан та перспективи дослідження (на матеріалі французької та української мов) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія

«Філологія». 2012. № 1(27). С. 32–34. URL : <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/1195> (дата звернення: 27.12.2024).

24. Коваль Р. С. Топоніми в термінології фізичної й медичної реабілітації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. Т. 2, № 15. С. 60–62. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v15/part_2/20.pdf (дата звернення: 07.01.2025).

25. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. Т. 2, № 18. С. 68–70. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v18/part_2/Filologi18-2.pdf#page=68 (дата звернення: 15.01.2025).

26. Кочан І. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 14–19. URL : https://vlp.com.ua/files/03_38.pdf (дата звернення: 02.02.2025).

27. Краснопольська Н. Л. Термінологізація та детермінологізація в українській терміносистемі менеджменту // Записки з українського мовознавства. Фонетика. Лексикологія. Словотвір. Синтаксис. 2016. № 23. С. 32–40.

28. Кринець О. Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 675. С. 23–27.

29. Крыжановская А. В., Симоненко Л. А. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии. К. : Наук. думка, 1987. 162 с.

30. Куряченко А. Д., Підгорна А. Б. Труднощі перекладу та трансформації при відтворенні термінів сфери реабілітології українською // Актуальні проблеми дискурсології, перекладознавства та методики викладання: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада

2025 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 150–152.

31. Лазебник Ю. О. Міжнародні статистичні класифікації в національній системі електронної охорони здоров'я // БІЗНЕС ІНФОРМ. 2018. Т. 7, № 488. С. 257–263. URL : https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-7_0-pages-257_263.pdf (дата звернення: 12.01.2025).

32. Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія: навч. посіб. для дистанційного навчання / за ред. акад. М. І. Жалдака. К. : Університет «Україна», 2007. 219 с.

33. Межжеріна Г. Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово) // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2002. Вип. 5. С. 114–126.

34. Межонова Я. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, як інструмент реабілітаційних послуг // Topical issues of new medicines development : матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих уч. та студентів присвяч. 150-річчю з дня народж. М. О. Валяшка, м. Харків, 18–19 берез. 2021 р. Харків, 2021. С. 352–354. URL : <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/24999/1/352-353.pdf> (дата звернення: 10.01.2025).

35. Ментинська І. Б. Тематична та лексико-семантична класифікація українських комп'ютерних термінів // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 26–31.

36. Мерзлікіна О. А., Гузій О. В. Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації. Львів : Вид. ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 48 с.

37. МКФОЖІЗ Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я // Всесвітня Організація Охорони Здоров'я. 2001.

URL : https://moz.gov.ua/uploads/1/5262-dn_20180523_981_dod_1.pdf (дата звернення: 11. 01. 2025).

38. МКХ Міжнародна класифікація хвороб-10. URL : <https://surl.li/yfvrrq> (дата звернення: 14.01.2021).

39. Мойсеєнко С. М. Метафора та метонімія як лексичні засоби творення образності мови в комп'ютерному дискурсі // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2012. Т. 1, № 26. С. 218–221.

40. НКМВ Національний класифікатор медичних втручань НК 026:2021 / МОЗ України. Київ, 2021. URL : <https://surl.li/prxsrom> (дата звернення: 25.07.2025).

41. Некрашевич Т. В., Дерев'янченко Н. В. Синонімія в упорядкуванні медичної термінології як проблема термінознавства // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 22–24 листопада 2023 р. Полтава, 2024. С. 277–280.

42. Нетребчук Л. М., Скуратова Т. Ф. Головні шляхи розвитку медичної термінології. 2020. URL : http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/14092/1/Netrebchuk_Holovni_shliakhy_rozvytku.pdf (дата звернення: 10.01.2025).

43. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики) // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Сер. «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 49–54. URL : https://vlp.com.ua/files/09_38.pdf (дата звернення: 30.01.2025).

44. Підгорна А. Б., Куряченко А. Д. Англomовна термінологія сфери реабілітології: етимологія та структурно-морфологічні особливості // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер.: Філологія. Журналістика. 2025а. Т. 36 (75), № 3. С. 144-149.

45. Підгорна А. Б., Куряченко А. Д. Розвиток та становлення реабілітаційної термінології // Тиждень науки-2025. Гуманітарний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 14–18 квітня 2025 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025б. С. 70–72.

46. Поворознюк Р. В. Етимологія медичних термінів як проблема перекладу // Modern science: innovations and prospects : матеріали міжнар. наук. конференцій, м. Стокгольм, 1-3 трав. 2022 р. Стокгольм, 2022. С. 335–339. URL : <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-science-innovations-and-prospects-1-3-maya-2022-goda-stokgolm-shvetsiya-arhiv/> (дата звернення: 16.01.2025).

47. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української літературної мови. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 276 с.

48. Попова Н. О. Структура та семантика лексичних запозичень з англійської в українську мову новітнього періоду: монографія. Х. : ХНАДУ, 2007. 220 с.

49. Примачок Л. Л. Історія медицини та реабілітації : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 104 с.

50. ПЗСМДГРХД Про затвердження Стандарту медичної допомоги «Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба у дітей» / МОЗ України. Наказ №1179 від 29.06.2023. Київ, 2023. URL : <https://surl.li/atmmxj> (дата звернення: 30.07.2025).

51. Романова О. О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен // Термінологічний вісник : зб. наук. праць. К. : ІУМ НАНУ, 2011. № 1. С. 55–62. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51161> (дата звернення: 22.10.2024).

52. Рябчинська О. О. Шляхи утворення сучасної англомовної медичної термінології та особливості її перекладу на українську мову // Науковий вісник

Південноукраїнського нац. педагогічного ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки, 2013. № 16. С. 187–195.

53. Сайко М. А., Дорофєєва М. С. Методологічні основи термінознавчих досліджень // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. № 68. 2024. С. 224–229.

54. Соколов В. В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії // Функціональна лінгвістика. 2011. Т. 2. № 2. С. 198–200.

55. Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики. К. : Наук. думка, 1990. 184 с.

56. Стишов О. А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. // Мовознавство. 1999. № 1. С. 7–21.

57. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль : Астон, 2002. 352 с.

58. Тараненко О. О. Метонімія // Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін.]. К. : Укр. енциклопедія, 2000. С. 312–314.

59. *ТТ* Типологія термінів // StudFiles. URL : <https://studfile.net/preview/3740844/page:8/> (дата звернення: 31.01.2025).

60. Томіленко Л. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.

61. Тулес Т. С. Загальні аспекти становлення англійської терміносистеми медицини // *Littera Scripta Manet* : збірка студентських наукових праць / ред. колегія : О. В. Мосієнко, М. В. Полховська та ін. Вип. 3. 2017. URL : <https://surl.li/thrkfy> (дата звернення: 10.01.2025).

62. *УК Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.*
63. *Филин Ф. П. О лексико-семантических группах слов // Езиковедски изследования в чест на академик Стефан Младенов. София, 1957. С. 523-538.*
64. *Шалаєва Г. В. Структурний аналіз сучасної медичної термінології та труднощі перекладу багатокomпонентних медичних термінів // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. 2014. № 1. С. 90–96.*
65. *Шарата Н. Г. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2020. 306 с.*
66. *Шматко І. Особливості системної організації українських бджільницьких термінів за тематичними і лексико-семантичними групами // Термінологічний вісник. 2015. Вип. 3 (2). С. 198–210.*
67. *Щерба Д. В. Термін та його дефініція як головні онтологічні поняття термінознавства // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. № 28. 2006. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/2025/1/4.pdf> (дата звернення: 24.10.2024).*
68. *Ярешко А. Г., Куліш М. В., Костріков А. В. Термінознавство у вивченні фізіотерії // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 22–24 листопада 2023 р. Полтава, 2024. С. 439–443.*
69. *Billiet L., Denolf A.-M. International Classification of Functioning, Disability and Health. Ukrothe, 2020-2021. 34 p. URL : <https://surl.li/cc/okcvdk> (access date: 02.01.2025).*
70. *Znamenska I. V. Cognitive-Onomasiological Peculiarities of English Medical Term Formation. URL :*

https://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/19824/1/%D1%81ognitive_onomasiological.pdf (access date: 23.11.2025).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

71. Елсон Р. Л., Ган К. Г., Кемпбелл Дж. Е. Догоспітальна допомога при травмах. International Trauma Life Support : пер. з англ. 9-го вид. / наук. ред. пер.: А. О. Волосовець. К.: ВСВ «Медицина», 2023. 440 с. URL : <https://surl.li/gkkrz> (дата звернення: 12.06.2025).

72. Alson R. L., Han K. H., Campbell J. E. International Trauma Life Support. [9th ed.]. London : Pearson Education, 2020. 446 p. URL : <https://surl.li/gsnjni> (access date: 18.06.2025).

73. Andrade R., Pereira R., Cingel R. van, Staal J. B., Espregueira-Mendes J. How Should Clinicians Rehabilitate Patients after ACL Reconstruction? A Systematic Review of Clinical Practice Guidelines (CPGs) with a Focus on Quality Appraisal (AGREE II) // British Journal of Sports Medicine. Vol. 54 (9). 2020. P. 512–519. URL : <https://doi.org/10.1136/bjsports-2018-100310> (access date: 29.03.2025).

74. Araújo F. M., DeSantana J. M. Physical Therapy Modalities for Treating Fibromyalgia // F1000Research. Vol. 8. F1000 Faculty Rev-2030. Nov. 29, 2019. URL : <https://doi.org/10.12688/f1000research.17176.1> (дата звернення: 31.03.2025).

75. Aquatic Therapy: Scientific Foundations and Clinical Rehabilitation Applications // PM&R. Vol. 1, № 9. 2009. P. 859–872. URL : <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2009.05.017> (access date: 20.03.2025).

76. Bei N., Long D., Bei Z., Chen Y., Chen Z., Xing Z. Effect of Water Exercise Therapy on Lower Limb Function Rehabilitation in Hemiplegic Patients with the First Stroke // Alternative Therapies in Health and Medicine. Vol. 29 (7). 2023. P. 429–433. URL : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37573592/> (access date: 27.03.2025).

77. Brusola G., Garcia E., Albosta M., Daly A., Kafes K., Furtado M. Effectiveness of Physical Therapy Interventions on Post-Stroke Spasticity: An Umbrella Review // *NeuroRehabilitation*. Vol. 52 (3) 2023. P. 349–363. URL : <https://doi:10.3233/NRE-220275> (access date: 01.04.2025).
78. Ghaderi F., Bastani P., Hajebrahimi S., Jafarabadi MA., Berghmans B. Pelvic floor rehabilitation in the treatment of women with dyspareunia: a randomized controlled clinical trial // *International Urogynecology Journal*. Vol. 30 (11). 2019. P. 1849–1855. URL : <https://doi:10.1007/s00192-019-04019-3> (access date: 22.03.2025).
79. Hou T.-W., Yang C.-C., Lai T.-H., Wu Y.-H., Yang C.-P. Light Therapy in Chronic Migraine // *Curr Pain Headache Rep*. Vol. 28 (7). 2024. P. 621–626. URL : <https://doi:10.1007/s11916-024-01258-y> (access date: 28.03.2025).
80. Huisstede B. M., Hoogvliet P., Franke T. P., Randsdorp M. S., Koes B. W. Carpal Tunnel Syndrome: Effectiveness of Physical Therapy and Electrophysical Modalities. An Updated Systematic Review of Randomized Controlled Trials // *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*. Vol. 99 (8). 2018. P. 1623–1634. URL : <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2017.08.482> (access date: 04.04.2025).
81. Landesa-Piñeiro L., Leirós-Rodríguez R. Physiotherapy Treatment of Lateral Epicondylitis: A Systematic Review // *Journal of Back and Musculoskeletal Rehabilitation*. Vol. 35 (3). 2022. P. 463–477. URL : <https://doi:10.3233/BMR-210053> (access date: 02.04.2025).
82. Langhorne P., Bernhardt J., Kwakkel G. Stroke Care 2: Stroke Rehabilitation // *The Lancet*. Vol. 377, № 9778. 2011. P. 1693–1702. URL : [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)60325-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)60325-5) (access date: 18.03.2025).
83. Lessard I., Gagnon C., Tremblay M., Girard-Côté L., Côté I., Aubertin-Leheudre M., Duchesne E. A Tailored Home-Based Training Program Improved Ataxia Severity and Participation in Adults with ARSACS // *Cerebellum* (London,

England). Vol. 24 (3) 63. Mar. 17, 2025. URL : <https://doi:10.1007/s12311-025-01816-z> (access date: 24.03.2025).

84. Li Y.-Z., Ji R.-R. Gene Therapy for Chronic Pain Management // *Neuroscience Bulletin. Cell reports. Medicine*. 2024. Vol. 5 (10). URL : <https://doi:10.1016/j.xcrm.2024.101756> (access date: 28.03.2025).

85. Losito J. M., O'Neil J. Rehabilitation of Foot and Ankle Injuries // *Clinics in Podiatric Medicine and Surgery*. 1997. Vol. 14 (3). P. 533–557. URL : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9257040/> (access date: 28.03.2025).

86. Marek K., Olejniczak A., Miller E., Zubrycki I. Novel Robotic Balloon-Based Device for Wrist-Extension Therapy of Hemiparesis Stroke Patients // *Sensors (Basel, Switzerland)*. Feb. 23, 2025. Vol. 25 (5). URL : <https://doi:10.3390/s25051360> (access date: 26.03.2025).

87. Pain Physicians Branch of Chinese Medical Doctor Association; Chinese Neuromodulation Society of Chinese Medical Doctor Association. Expert Consensus on Percutaneous Spinal Cord Stimulation for the Treatment of Painful Diabetic Neuropathy (2024 edition) // *Zhonghua Yi Xue Za Zhi*. 2025. Vol. 105 (11). P. 805–813. URL : <https://doi:10.3760/cma.j.cn112137-20240821-01924> (access date: 25.03.2025).

88. Richardson J. P., Daly M. P., Adelman A. M. Rehabilitation in the Elderly // *Md Med J*. 1989. Vol. 38 (2). P. 149–153. URL : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2644514/> (access date: 23.03.2025).

89. Ronconi G., Codazza S., Ariani M., La Cagnina F., Scrima R., Coraci D., Ferrara P. E. An Update of the Literature about Rehabilitation Tools Used in the Treatment of COVID-19-Related Disabilities: A Systematic Review of Literature // *Panminerva Medica*. 2024. Vol. 66 (3). P. 309–316. URL : <https://doi:10.23736/S0031-0808.24.05098-5> (access date: 29.03.2025).

90. Xiao L.-J., Tao R. Physical Therapy // *Advances in Experimental Medicine and Biology*. 2017. Vol. 1010. P. 247–260. URL : https://doi:10.1007/978-981-10-5562-1_12 (access date: 03.04.2025).

91. Zak M., Sikorski T., Wasik M., Courteix D., Dutheil F., Brola W. Frailty Syndrome – Fall Risk and Rehabilitation Management Aided by Virtual Reality (VR) Technology Solutions: A Narrative Review of the Current Literature // *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 19 (5). URL : <https://doi.org/10.3390/ijerph19052985> (access date: 30.03.2025).

ДОДАТКИ
Додаток А
Глосарій термінів

№	Термін	Тлумачення	Приклад	Переклад
1.	10-meter walk test	a performance measure used to assess walking or gait speed in meters per second over a short distance	10-meter walk test is commonly used to assess walking speed in stroke patients	тест 10-метрової ходьби
2.	10-steps test	stepping on and off a platform of a specific height at a set pace for a predetermined period, usually followed by measuring heart rate during recovery	the 10-steps test evaluates lower limb mobility and coordination	тест на 10 кроків
3.	30-second chair stand test	recording the number of stands a person can complete in 30 seconds	the 30-second chair stand test measures lower body strength in older adults	тест на 30 секунд підйому зі стільця
4.	acupuncture	the insertion of very thin needles through your skin at strategic points on a person`s body	acupuncture has been used as an adjunct therapy for pain management	акупунктура
5.	acute injury	an injury that occurs suddenly, such as a sprained ankle caused by an awkward landing	immediate care is crucial after an acute injury	гостра травма
6.	Alzheimer's disease	the biological process that begins with the appearance of a	Alzheimer's disease is characterized by progressive cognitive	хвороба Альцгеймера

		buildup of proteins in the form of amyloid plaques and neurofibrillary tangles in the brain	decline	
7.	amputation	the loss or removal of a body part such as a finger, toe, hand, foot, arm or leg	prosthetic fitting is essential after limb amputation	ампутація
8.	anterior cruciate ligament	one of a pair of cruciate ligaments (the other being the posterior cruciate ligament) in the human knee	anterior cruciate ligament injuries are common among athletes	передня хрестоподібна зв'язка
9.	antisense oligonucleotides (ASOs)	incredibly versatile molecules that can be designed to specifically target and modify RNA transcripts to slow down or halt rare genetic disease progression	antisense oligonucleotides (ASOs) are being studied for genetic neurological disorders	антисмислові олігонуклеотиди
10.	aphasia	a language disorder that affects how you communicate	aphasia affects the ability to speak and understand language	афазія
11.	aquatic therapy	water-based treatments or exercises of therapeutic intent, in particular for relaxation, fitness, and physical rehabilitation	aquatic therapy can improve balance and mobility in rehabilitation patients	водна терапія
12.	arthritis	the swelling and tenderness of one or more joints	arthritis often leads to joint pain and functional limitations	артрит

13.	ataxia	poor muscle control that causes clumsy movements	ataxia results in impaired coordination and gait instability	атаксія
14.	autosomal recessive spastic ataxia of Charlevoix-Saguenay (ARSACS)	a complex neurodegenerative disorder usually characterized by early childhood onset of cerebellar ataxia, pyramidal tract signs, and peripheral neuropathy	autosomal recessive spastic ataxia of charlevoix-saguenay (ARSACS) is a rare neurodegenerative disorder	аутосомно-рецесивна спастична атаксія Шарлевуа-Сагене
15.	balance function	an individuals ability to maintain their line of gravity within their Base of support	balance function is essential for safe ambulation and daily activities	функція рівноваги
16.	balance impairment	a perception of instability due to diminished sensation or pain on the sole of the foot	balance impairment increases the risk of falls in older adults	порушення рівноваги
17.	bandage	a flexible strip or band used to cover, strengthen, or compress something.	the bandage was applied to stabilize the injured joint	бинт
18.	Barthel index (BI)	an ordinal scale used to measure performance in activities of daily living	Barthel index (BI) is used to assess activities of daily living	індекс Бартела
19.	Berg balance scale	a testing tool with high validity and reliability used to measure balance	the Berg balance scale evaluates balance and fall risk in elderly patients	шкала Берга для оцінки рівноваги

20.	biofeedback	a type of mind-body technique you use to control some of your body's functions, such as your heart rate, breathing patterns and muscle responses	biofeedback helps patients regain motor control after stroke	біологічний зворотний зв'язок
21.	bodily reserve	the body's ability to withstand stress, recover from illness, and maintain function despite external or internal challenges	bodily reserve determines how well a patient tolerates stress or rehabilitation	фізичний резерв організму
22.	carpal tunnel syndrome (CTS)	a common condition that causes numbness, tingling, and pain in the hand and forearm	carpal tunnel syndrome (CTS) causes numbness and pain in the hand	синдром зап'ястного каналу
23.	chemogenetics	the process by which macromolecules can be engineered to interact with previously unrecognized small molecules	chemogenetics allows precise control of neuronal activity in research	хемогенетика
24.	chronic	persisting for a long time or constantly recurring	chronic conditions often require long-term management	хронічний
25.	chronic disease	a disease or condition that usually lasts for 3 months or longer and may get worse over time.	chronic diseases are long-lasting conditions that usually can be controlled but not cured	хронічне захворювання
26.	chronic migraine (CM)	having headache on at least 15 days per month	chronic migraine (CM) significantly affects daily functioning	хронічна мігрень

27.	chronic pain	any pain persisting beyond 3 months, originates from various sources	chronic pain requires multidisciplinary management approaches	хронічний біль
28.	chronic pain management	using a combination of methods (e.g.: with medications, procedures, exercises and therapy) that improve your physical wellbeing	effective chronic pain management combines pharmacological and non-pharmacological treatments	управління хронічним болем
29.	clinical adaptability	the ability of healthcare professionals, systems, or treatments to coordinate activities under routine and novel conditions, which requires the ability to respond to situational requirements	clinical adaptability is crucial for personalized rehabilitation programs	клінічна адаптивність
30.	clinical effect	a measure the final intended effects of a proposed health technology	the clinical effect of therapy was measured after six weeks	клінічний ефект
31.	clinical practice guidelines	statements that include recommendations intended to optimize patient care	clinical practice guidelines help standardize patient care	клінічна рекомендація
32.	clinical rehabilitation	a branch of healthcare that focuses on helping individuals recover from injury, illness, or disability to regain	clinical rehabilitation focuses on restoring function after injury or disease	клінічна реабілітація

		independence and improve their quality of life		
33.	clinician	a doctor having direct contact with patients rather than being involved with theoretical or laboratory studies	the clinician evaluated the patient's progress during therapy	лікар-консультант
34.	clustered regularly interspaced short palindromic repeats (CRISPR)	a family of DNA sequences found in the genomes of prokaryotic organisms such as bacteria and archaea	CRISPR technology allows targeted genome editing in experimental therapies	короткі паліндромні повтори, регулярно розташовані групами
35.	cognitive dysfunction	any disorder that significantly impairs the cognitive functions of an individual to the point where normal functioning in society is impossible without treatment	cognitive dysfunction can result from neurological injury or disease	когнітивна дисфункція
36.	cognitive impairment	an inclusive term to describe any characteristic that acts as a barrier to the cognition process or different areas of cognition	cognitive impairment affects memory, attention, and executive functions	когнітивне порушення
37.	cognitive rehabilitation	a set of interventions that aim to improve a person's ability to perform cognitive tasks by retraining	cognitive rehabilitation improves attention, memory, and problem-solving skills	когнітивна реабілітація

		previously learned skills and teaching compensatory strategies		
38.	common adverse reaction	a side effect or unintended effect of a drug, treatment, or medical intervention that occurs frequently in patients.	common adverse reactions to medication include nausea and dizziness	поширена побічна реакція
39.	complication	an unanticipated problem that arises following, and is a result of, a procedure, treatment, or illness	surgical complications can increase recovery time	ускладнення
40.	constraint-induced movement therapy	a rehabilitative strategy aimed at improving the functional use of an affected extremity for those who are impacted by stroke or other neurological conditions	constraint-induced movement therapy encourages use of the affected limb after stroke	терапія з обмеженням руху
41.	conventional drug therapy	a therapy that is widely used and accepted by most health professionals	conventional drug therapy remains the first-line treatment for many conditions	традиційна медикаментозна терапія
42.	conventional rehabilitation	a standard, widely accepted methods of restoring function or health after illness, injury, or surgery, typically practiced in clinical or therapeutic settings	conventional rehabilitation includes exercise, manual therapy, and functional training	традиційна реабілітація

43.	corticosteroid injection	a type of anti-inflammatory treatment	corticosteroid injection reduces inflammation in joints and soft tissues	ін'єкція кортикостероїдів
44.	cryotherapy	the use of extreme cold to freeze and remove abnormal tissue	cryotherapy helps reduce swelling and pain after injury	кріотерапія
45.	cryo-ultrasound	an electromedical based on the synergy between ultrasound and cryotherapy.	cryo-ultrasound combines cold and ultrasound therapy for tissue healing	кріо-ультразвукова терапія
46.	curative effect	tending to cure or restore to health	curative effect was observed in patients receiving early intervention	лікувальний ефект
47.	deep brain stimulation (DBS)	a neurosurgical procedure that involves the implantation of electrodes into specific targets within the brain and the delivery of constant or intermittent electricity from an implanted battery source	deep brain stimulation (DBS) improves motor symptoms in parkinson's disease	глибинна стимуляція мозку
48.	degenerative movement disorder	age-dependent disorders characterised by the degeneration and loss of neurons, typically accompanied by pathological accumulation of different protein aggregates in the brain, leading to motor symptoms	degenerative movement disorder leads to progressive loss of motor function	дегенеративне порушення руху

49.	diabetic neuropathy	a type of nerve damage that can occur if you have diabetes	diabetic neuropathy causes numbness and pain in the extremities	діабетична нейропатія
50.	diacutaneous fibrolysis	a physiotherapeutic approach used to manage certain moderate musculoskeletal disorders	diacutaneous fibrolysis is used to treat musculoskeletal adhesions and pain	діакатануозний фіброліз
51.	discharge team	a group of healthcare professionals responsible for planning and coordinating a safe patient discharge, ensuring continuity of rehabilitation and necessary care after leaving the hospital	discharge team coordinates the patient's transition from hospital to home care	команда виписки пацієнтів
52.	disease severity	the level of seriousness of a medical condition, reflecting how strongly it affects the patient's health and functioning	disease severity is a key factor in determining treatment strategy	тяжкість захворювання
53.	drug augmentation	adding an additional medication to enhance the effect of the primary treatment when one medicine alone is insufficient	drug augmentation may enhance the effects of antidepressant therapy	посилення дії ліків
54.	dynamic stretching	active stretching that involves controlled movements to warm up muscles and improve flexibility before	dynamic stretching before exercise reduces the risk of injury	динамічне розтягування

		physical activity		
55.	dysarthria	a speech disorder caused by muscle weakness or neurological damage, leading to slow, slurred, or unclear speech	dysarthria is common after stroke and affects speech clarity	дизартрія
56.	dysfunction	impaired or abnormal functioning of a body system, organ, or physiological process	dysfunction of the shoulder joint limits range of motion	дисфункція
57.	dyspareunia	painful sexual intercourse caused by medical, psychological, or anatomical factors	dyspareunia can result from pelvic floor muscle dysfunction	диспареунія
58.	edema	swelling caused by excess fluid accumulation in body tissues	edema in the lower limbs is common in patients with heart failure	набряк
59.	electrical agents	therapeutic modalities that use electrical energy to manage pain, stimulate muscles, or promote healing	electrical agents are used in physiotherapy to stimulate muscles	електричні агенти
60.	electrotherapy	use of electrical stimulation for therapeutic purposes, including pain reduction, muscle strengthening, and tissue recovery	electrotherapy reduces pain and promotes tissue healing	електротерапія

61.	endurance training	exercises designed to increase stamina and the ability to perform physical activity for extended periods	endurance training improves cardiovascular health and stamina	тренування на витривалість
62.	etiopathogenetic mechanism	the combined cause and development process of a disease, explaining how and why a disorder arises	understanding the etiopathogenetic mechanism helps in disease management	етіопатогенетичний механізм
63.	fibromyalgia	a chronic condition characterized by widespread musculoskeletal pain, fatigue, and heightened sensitivity to touch	fibromyalgia patients report widespread musculoskeletal pain	фіброміалгія
64.	fitness training	a program of physical exercises aimed at improving physical condition, strength, flexibility, and overall health	fitness training enhances overall physical performance	фітнес-тренування
65.	frailty syndrome (FS)	a clinical condition in older adults marked by weakness, reduced endurance, and decreased physiological reserve, leading to vulnerability to stressors	frailty syndrome (FS) increases vulnerability to stressors in elderly patients	стареча неміч
66.	Fugl-Meyer assessment for the upper extremity (FMA-UE)	a standardized test that evaluates motor function, sensation, balance, and joint movement of the arm	fugl-meyer assessment for the upper extremity (FMA-UE) evaluates arm function post-stroke	тест Фугля-Мейєра для верхньої кінцівки

		in patients after stroke		
67.	full weight-bearing exercise	physical activity in which the body supports its full weight through the limbs, commonly used in rehabilitation to restore strength and mobility	full weight-bearing exercise is recommended after bone healing	вправи з повним навантаженням
68.	functional ambulation category scale (FAC)	a scale used to assess a person's ability to walk independently or with assistance in everyday situations	functional ambulation category scale (FAC) measures walking independence	шкала функціональної ходи
69.	functional bracing	use of supportive braces that allow controlled movement while stabilizing a body part during recovery from injury	functional bracing helps stabilize joints during rehabilitation	функціональний ортез
70.	gene therapy	a medical technique that treats or prevents disease by modifying or introducing genes into a patient's cells	gene therapy is being explored for inherited neuromuscular disorders	генотерапія
71.	green light therapy	use of green-spectrum light to reduce pain or support relaxation and sensory modulation, often studied in migraine and chronic pain management	green light therapy may reduce pain sensitivity in chronic conditions	терапія зеленим світлом
72.	hemiparesis	partial weakness or reduced strength on one side of the body,	hemiparesis affects one side of the body after neurological injury	геміпарез

		typically due to neurological damage (e.g., stroke)		
73.	hemiplegic	relating to or affected by paralysis of one side of the body	hemiplegic patients often require assistive devices for mobility	геміплегічний
74.	high intensity laser	therapeutic laser modality delivering high-power light energy to reduce pain, decrease inflammation, and promote tissue healing	high intensity laser therapy accelerates tissue repair	лазер високої інтенсивності
75.	high-intensity therapy	rehabilitation or exercise approach using high effort and load to improve strength, endurance, or mobility	high-intensity therapy is recommended for advanced stroke rehabilitation	терапія високої інтенсивності
76.	hydrotherapy	therapeutic use of water for pain relief, mobility improvement, and muscle relaxation	hydrotherapy improves joint mobility and reduces pain	гідротерапія
77.	hyperalgesia	increased sensitivity to pain, where even mild stimuli feel excessively painful	the hyperalgesia was characterized by lowered pain thresholds and enhanced magnitude of pain to normally painful stimuli	гіпергальгезія
78.	infrared polarized light therapy	application of polarized infrared light to improve circulation, reduce pain, and promote tissue repair	infrared polarized light therapy promotes circulation and healing	інфрачервона поляризована світлотерапія

79.	initial level of training difficulty	the starting intensity and complexity of a rehabilitation or exercise program based on patient ability	the initial level of training difficulty should match patient ability	початковий рівень складності тренування
80.	interferential current	electrical stimulation technique using crossing medium-frequency currents to manage pain and promote tissue healing	interferential current therapy is used to manage chronic pain	терапія інтерференційним струмом
81.	intermittent compression	cyclical application of pressure (for example, with compression devices) to reduce swelling and improve circulation	intermittent compression reduces swelling after injury	компресія, що перемежується
82.	intraoperative technique	a medical or surgical method performed during an operation	intraoperative technique ensures precision during surgery	інтраопераційна техніка
83.	intravascular irradiation of blood (ILIB)	procedure using low-level light applied to blood vessels to influence metabolic and circulatory processes (research-based and not standard practice in many regions)	intravascular irradiation of blood (ilib) is used experimentally for circulation improvement	внутрішньосудинне опромінення крові
84.	iontophoresis	delivery of medication through the skin using a mild electrical current to reduce inflammation or pain	iontophoresis delivers medication through the skin using electrical current	іонофорез

85.	joint replacement	surgical procedure in which a damaged joint is replaced with an artificial implant to restore movement and relieve pain	joint replacement restores function in severe osteoarthritis	ендопротезування суглоба
86.	Kinesio® taping	application of elastic therapeutic tape to support muscles and joints, reduce pain, and improve movement	Kinesio® taping supports muscles and reduces pain	кінезіо тейпування
87.	knee mobilisation	manual techniques used to restore normal movement and function of the knee joint	knee mobilisation exercises improve joint flexibility	мобілізація колінного суглоба
88.	lateral ankle (inversion) sprain	injury caused by excessive inward rolling of the foot, leading to damage of the outer ankle ligaments	lateral ankle (inversion) sprain is common in athletes	розтягнення зв'язок латерального суглоба (інверсія)
89.	lateral epicondylitis	overuse injury of the tendons on the outside of the elbow	lateral epicondylitis causes pain in the outer elbow	латеральний епікондиліт
90.	LIFE-H	life-habits questionnaire used to evaluate participation and daily activities in individuals with disabilities	LIFE-H evaluates participation in daily and social activities	оцінка життєвих звичок
91.	light therapy	use of specific light wavelengths for therapeutic purposes, such as treating mood	light therapy is used for mood disorders and pain management	світлотерапія

		disorders, skin conditions, or pain		
92.	limb coordination	ability to control and synchronize limb movements effectively	limb coordination exercises enhance motor control	координація кінцівок
93.	limited mobility	reduced ability to move freely due to injury, illness, or physical limitations	limited mobility increases fall risk in elderly patients	обмежена рухливість
94.	local microwave hyperthermia	therapy applying microwave energy to heat tissues, improving blood flow and aiding recovery	local microwave hyperthermia improves tissue blood flow	локальна мікрохвильова гіпертермія
95.	low/moderate intensity aerobic exercise	cardiovascular activity performed at low to moderate effort to build endurance and support overall health	low/moderate intensity aerobic exercise improves endurance	аеробне тренування низької/середньої інтенсивності
96.	lower extremity ergometer training with/without functional electrical stimulation	cycling-type training for legs, sometimes combined with electrical stimulation to support muscle activation and improve strength and mobility	lower extremity ergometer training with/without functional electrical stimulation supports muscle recovery	тренування нижніх кінцівок на ергометрі з/без функціональної електростимуляції
97.	lower limb	refers to the leg region including hip, thigh, knee, ankle, and foot	the lower limb supports body weight, provides stability and enables locomotion	нижня кінцівка
98.	lower limb motor function	ability to control and perform movements of the legs	lower limb motor function is assessed to plan rehabilitation	моторна функція нижньої кінцівки
99.	low-level laser therapy (LLLT)	therapy using low-power lasers to reduce	low-level laser therapy (LLLT) reduces	лазерна терапія низького рівня

		pain, decrease inflammation, and support healing	inflammation and pain	
100.	manual therapy	hands-on treatment techniques performed by a therapist to reduce pain, improve mobility, and restore function	manual therapy improves joint mobility and relieves muscle tension	мануальна терапія
101.	memory training	structured exercises aimed at improving memory and cognitive skills	memory training exercises improve recall and attention in elderly patients	тренування пам'яті
102.	mini-mental state examination (MMSE)	a brief standardized test used to assess cognitive function and screen for cognitive impairment	the mini mental state examination (MMSE) is a tool that can be used to systematically and thoroughly assess mental status	коротка шкала оцінки психічного статусу
103.	mirror therapy	rehabilitation technique using a mirror to create visual feedback that helps improve motor function or reduce pain, especially after stroke or limb injury	mirror therapy helps stroke patients regain motor function in a paralyzed limb	зеркальна терапія
104.	modified Barthel index (MBI)	a scale measuring a patient's ability to perform basic activities of daily living	modified barthel index (MBI) measures independence in daily activities	модифікований індекс Бартеля
105.	modified rankin scale (MRS)	a scale used to evaluate the degree of disability or dependence in daily activities after a stroke	modified rankin scale (MRS) evaluates disability after stroke	модифікована шкала Ренкіна

106.	Montreal cognitive assessment (MOCA)	a screening tool for detecting mild cognitive impairment and assessing cognitive abilities	montreal cognitive assessment (MOCA) detects mild cognitive impairment	Монреальська когнітивна оцінка
107.	motor recovery	regaining movement and muscle control after neurological injury or disease	motor recovery depends on early and intensive rehabilitation	відновлення рухових функцій
108.	multidisciplinary approach	coordinated care involving professionals from different healthcare fields working together	a multidisciplinary approach improves outcomes in complex rehabilitation cases	багатопрофільний підхід
109.	multidisciplinary stroke unit	a specialized hospital unit where a team of stroke experts provides coordinated stroke care and rehabilitation	the multidisciplinary stroke unit reduces complications and length of hospital stay	багатопрофільний інсультний відділ
110.	multidisciplinary team	group of specialists from different fields collaborating to manage patient care	a multidisciplinary team collaborates to create individualized care plans	багатопрофільна команда
111.	multifactorial etiology	a condition caused by multiple interacting biological, environmental, or behavioral factors	multifactorial etiology explains the complexity of some chronic diseases	багатофакторна етіологія
112.	musculoskeletal factors	elements related to muscles, bones, joints, and connective tissues that influence movement and function	musculoskeletal factors contribute to back pain in office workers	опорно-рухові фактори

113.	musculoskeletal pain	pain originating from muscles, bones, joints, ligaments, or tendons	musculoskeletal pain is common in patients with fibromyalgia	біль в опорно-руховому апараті
114.	music therapy	use of music-based interventions to support physical, emotional, and cognitive rehabilitation	music therapy can reduce anxiety and improve mood in rehabilitation settings	музична терапія
115.	myofascial massage therapy	manual technique targeting muscles and fascia to relieve tension and improve mobility	myofascial massage therapy releases muscle tension and improves mobility	міофасціальна масажна терапія
116.	national health center stroke scale (NIHSS)	a standardized scale used to assess the severity of neurological deficits in stroke patients	national institutes of health stroke scale (NIHSS) is used to assess stroke severity	шкала інсультів Національних інститутів охорони здоров'я
117.	neurodegenerative disease	condition characterized by progressive loss of nerve cells and neurological function (e.g., parkinson's, alzheimer's)	neurodegenerative disease causes progressive loss of neurons and function	нейродегенеративн е захворювання
118.	neurological function	the ability of the nervous system to control movement, sensation, and cognition	neurological function is assessed to monitor recovery after brain injury	неврологічна функція
119.	neuromodulation	therapeutic techniques that alter nerve activity using electrical, chemical, or magnetic stimulation	neuromodulation techniques help manage chronic pain and spasticity	нейромодуляція

120.	neuromuscular electrostimulation	electrical stimulation applied to muscles to improve strength and function	neuromuscular electrostimulation strengthens muscles after injury	нейром'язова електростимуляція
121.	non-pharmacological treatment	therapeutic intervention without medications (e.g., exercise, manual therapy)	non-pharmacological treatment includes exercise, therapy, and lifestyle modification	нефармакологічне лікування
122.	non-walker	a patient who is unable to walk independently or at all	non-walker patients require assistive devices for mobility	пацієнт, який не ходить самостійно
123.	occupational therapy	therapy focused on improving a person's ability to perform meaningful daily activities and roles	occupational therapy supports daily living activities and work tasks	ерготерапія
124.	open and closed kinetic-chain exercise	exercises where the limb moves freely (open chain) or remains fixed at one end (closed chain) to improve strength and movement control	open and closed kinetic-chain exercises target muscle strength and joint stability	вправи для відкритого/замкнутого кінетичного ланцюга
125.	optogenetics	experimental technique using light to control genetically modified neurons	optogenetics allows control of neuronal activity using light	оптогенетика
126.	Ottawa sitting scale	tool used to assess sitting balance and posture control in rehabilitation patients	ottawa sitting scale measures sitting balance in patients with neurological deficits	шкала Оттави для сидячої рівноваги
127.	pain target	specific pain-related goal or outcome intended to be	pain target is set to guide therapy and assess improvement	цільовий показник болю

		addressed by therapy		
128.	paralyzed	loss of voluntary muscle function in part of the body	paralyzed patients may require long-term rehabilitation support	паралізований
129.	pathology	study of diseases, or the abnormalities caused by disease	pathology helps identify disease mechanisms and guide treatment	патологія
130.	patient care	all activities performed to support a patient's health and recovery	patient care includes assessment, treatment, and monitoring of health status	догляд за пацієнтом
131.	patient population	group of individuals with common clinical characteristics involved in a study or treatment program	patient population characteristics are considered in clinical research	обстежувана група хворих
132.	pelvic floor muscles (PFMs)	muscles supporting pelvic organs and contributing to continence and core stability	pelvic floor muscles (PFMs) play a key role in continence and core stability	м'язи тазового dna
133.	pelvic floor rehabilitation	therapeutic program aimed at improving strength, coordination, and function of pelvic floor muscles	pelvic floor rehabilitation improves muscle strength and coordination	реабілітація тазового dna
134.	percutaneous	performed or applied through the skin, typically using a needle or small puncture	percutaneous procedures involve minimal skin penetration to deliver therapy	черезшкірний
135.	PFM exercises	exercises aimed at strengthening the pelvic floor muscles	PFM exercises strengthen pelvic floor muscles and prevent dysfunction	вправи для м'язів тазового dna

136.	phonophoresis	use of ultrasound to enhance delivery of topical medications through the skin	phonophoresis uses ultrasound to enhance transdermal drug delivery	фонофорез
137.	physiologic changes	alterations in normal body functions or processes	physiologic changes occur in response to exercise and rehabilitation	фізіологічні зміни
138.	positional orthoses	devices used to support or position a body part to promote proper alignment and function	positional orthoses help maintain joint alignment and prevent contractures	позиційні ортези
139.	postoperative care	medical and rehabilitative support provided after surgery	postoperative care ensures safe recovery and complication prevention	післяопераційний догляд
140.	postoperative programming	adjusting rehabilitation or device settings (e.g., neuromodulation) after surgery	postoperative programming adjusts therapy devices after surgery	післяопераційне планування
141.	post-stroke spasticity	increased muscle tone and stiffness following a stroke, limiting movement	post-stroke spasticity limits movement and requires targeted therapy	постінсультна спастичність
142.	practitioner	healthcare provider delivering assessment, treatment, or support	practitioner monitors patient progress and adjusts therapy accordingly	практикуючий лікар
143.	preoperative planning	preparation and strategy development before surgery or a procedure	preoperative planning improves surgical outcomes and reduces risks	передопераційне планування
144.	primary prevention	actions aimed at preventing disease before it occurs (e.g., exercise, vaccination)	primary prevention reduces disease incidence through lifestyle and interventions	первинна профілактика

145.	proprioception	body's ability to sense position and movement of its parts	proprioception training improves body awareness and balance	пропріоцепція
146.	psychosomatic symptoms	physical symptoms influenced or triggered by psychological factors	psychosomatic symptoms are physical manifestations of psychological stress	психосоматичні симптоми
147.	pulmonary rehabilitation	program designed to improve breathing, physical endurance, and quality of life in patients with lung disease	pulmonary rehabilitation improves breathing and exercise tolerance in lung disease	легенева реабілітація
148.	radial extracorporeal shockwave therapy (ESWT)	non-invasive treatment using shockwaves to reduce pain and stimulate tissue repair	radial extracorporeal shockwave therapy (ESWT) is used to treat tendon pain	радіальна екстракорпоральна ударно-хвильова терапія
149.	reality orientation therapy	cognitive therapy helping patients maintain awareness of person, place, and time, often used in dementia care	reality orientation therapy helps patients with cognitive decline remain oriented to time and place	терапія орієнтації в реальності
150.	recurrence	return of a disease or symptoms after improvement or recovery	recurrence of symptoms requires adjustment of the rehabilitation plan	рецидив
151.	rehabilitation techniques	methods and practices used to restore physical, cognitive, or emotional function	rehabilitation techniques include exercises, manual therapy, and electrotherapy	реабілітаційні методи
152.	rehabilitative intervention	specific therapeutic action aimed at improving a patient's function and	rehabilitative intervention improves functional outcomes after injury	реабілітаційне втручання

		independence		
153.	rehabilitative potential	estimated ability of a patient to benefit from rehabilitation and regain function	rehabilitative potential varies among patients depending on age and comorbidities	реабілітаційний потенціал
154.	rehabilitative toolbox	set of therapeutic methods, exercises, and technologies used by rehabilitation professionals	the rehabilitative toolbox for stroke patients includes robotics and virtual reality	реабілітаційний інструментарій
155.	repetitive transcranial magnetic stimulation	non-invasive brain stimulation technique using magnetic pulses to modulate neural activity and support recovery	repetitive transcranial magnetic stimulation enhances motor recovery after stroke	повторна транскраніальна магнітна стимуляція
156.	repetitive-task training	practice of repeating functional tasks to improve motor skills and coordination	repetitive-task training improves upper-limb function in neurological patients	тренування з повторюваними завданнями
157.	resistance training	exercises using weights, bands, or body weight to build muscular strength	resistance training increases muscle strength and reduces fall risk in elderly patients	силові тренування
158.	respiratory rehabilitation	program designed to improve breathing, lung function, and exercise tolerance	respiratory rehabilitation helps patients with chronic lung disease improve breathing	дихальна реабілітація
159.	resumption	return to previous activity or function after interruption due to illness or injury	resumption of normal daily activities should be gradual after surgery.	повернення до активності

160.	retrospective acceptability	evaluation of how acceptable a treatment was to patients after it has been experienced	retrospective acceptability of the intervention was evaluated through patient surveys	ретроспективна прийнятність
161.	RNA interference (RNAi)	biological process used to silence specific genes, applied in research and emerging therapy	rna interference (RNAi) is a potential therapy for neurodegenerative diseases	РНК-інтерференція
162.	robotic balloon-based device	rehabilitation tool using inflatable robotic mechanisms to support movement training	a robotic balloon-based device was used for upper-limb movement training	роботизований пристрій на основі повітряної кулі
163.	robotic therapy	use of robotic devices to assist and enhance rehabilitation exercises and motor recovery	robotic therapy enhances functional independence in stroke rehabilitation	роботизована терапія
164.	SCS implantation technology	techniques for implanting spinal cord stimulation systems to manage pain or neurological deficits	SCS implantation technology allows precise placement of spinal cord stimulators	технологія імплантації стимуляції спинного мозку
165.	secondary prevention	measures taken to prevent worsening or recurrence of a disease after it has occurred	secondary prevention reduces the risk of recurrent cardiovascular events	вторинна профілактика
166.	Sekhon's theoretical framework of acceptability	model used to evaluate how acceptable a healthcare intervention is for its users	sekhon's theoretical framework of acceptability helps evaluate patient perspectives	теоретична концепція прийнятності Секхона
167.	self-care ability	a patient's capacity to perform personal activities like dressing,	self-care ability is assessed to plan rehabilitation	здатність до самообслуговування

		hygiene, and feeding	interventions	
168.	shock wave	high-energy sound waves used therapeutically to reduce pain and promote tissue repair	shock wave therapy is effective in treating chronic tendinopathy	ударно-хвильова терапія
169.	shortwave diathermy	therapy using high-frequency electromagnetic waves to generate deep tissue heat	shortwave diathermy is applied to reduce muscle stiffness and pain	короткохвильова діатермія
170.	sitting balance	ability to maintain stable posture while seated	sitting balance exercises improve trunk stability in neurological patients	рівновага у сидячому положенні
171.	spinal cord stimulation (SCS)	technique delivering electrical impulses to the spinal cord to reduce chronic pain	spinal cord stimulation (SCS) helps reduce neuropathic pain	стимуляція спинного мозку
172.	splint	supportive device used to immobilize or protect a body part	a splint was used to immobilize the wrist after injury	шина/ортез
173.	standing balance	ability to maintain upright posture while standing	standing balance exercises enhance postural control and prevent falls	рівновага у стоячому положенні
174.	static stretching	holding a stretch position without movement to improve flexibility	static stretching increases flexibility and decreases muscle tension	статичне розтягування
175.	stem-cell therapy	treatment using stem cells to repair or replace damaged tissues	stem-cell therapy is being researched for spinal cord injury recovery	терапія стовбуровими клітинами
176.	strength/neuromuscular training	exercises targeting muscle strength and	strength/neuromuscular training improves gait and	силові/нейром'язові тренування

		motor control improvements	coordination	
177.	stroke	disruption of blood supply to the brain causing neurological deficits	early rehabilitation after stroke improves long-term outcomes	інсульт
178.	tailored home-based training program	individualized exercise program performed at home to support recovery	tailored home-based training program supports recovery in chronic conditions	індивідуальна домашня програма тренувань
179.	tele-rehabilitation	remote delivery of rehabilitation services using digital communication technologies	tele-rehabilitation enables remote delivery of therapy	телереабілітація
180.	tendinopathy	degenerative or chronic condition affecting tendons, often causing pain and reduced function	tendinopathy causes pain and limits tendon function	тендинопатія
181.	tennis elbow	overuse injury causing pain on the outer elbow	tennis elbow results from overuse of forearm muscles	тенісний лікоть
182.	therapeutic massage	manual soft-tissue treatment to reduce pain, relax muscles, and improve circulation	therapeutic massage reduces muscle tension and promotes circulation	терапевтичний масаж
183.	therapeutic programs	structured plans combining multiple therapies to support recovery	therapeutic programs combine exercises and modalities to improve recovery	терапевтичні програми
184.	tone	state of muscle tension at rest	muscle tone affects movement and postural control	тонус м'язів

185.	traditional pharmacological remedies	conventional medications used to treat symptoms or disease	traditional pharmacological remedies include nsoids for pain management	традиційні медикаментозні засоби
186.	traditional rehabilitation training	standard exercise-based therapeutic methods used in clinical practice	traditional rehabilitation training focuses on exercises and functional tasks	традиційне реабілітаційне тренування
187.	transcutaneous electrical nerve stimulation	low-voltage electrical stimulation applied through the skin to relieve pain	transcutaneous electrical nerve stimulation relieves pain in neuropathic conditions	трансшкірна електрична нейростимуляція
188.	transfer function	ability to move a patient safely between positions or surfaces (e.g., bed to chair)	transfer function assesses patient ability to move between surfaces safely	функція переміщення
189.	treatment plan	personalized strategy outlining therapeutic goals and interventions	a treatment plan was developed based on assessment results	план лікування
190.	trial of rehabilitation	initial period of rehabilitation to evaluate patient response and potential benefit	trial of rehabilitation helps determine patient responsiveness to therapy	пробний період реабілітації
191.	ultrasound	therapeutic sound waves used to promote tissue healing and reduce pain	ultrasound therapy promotes tissue healing and reduces inflammation	ультразвук
192.	upper-limb paresis	weakness in the arm, commonly following neurological injury	upper-limb paresis limits functional use of the arm	парез верхньої кінцівки
193.	virtual reality	computer-generated environment used for simulated therapeutic training and	virtual reality is used to simulate functional tasks in rehabilitation	віртуальна реальність

		rehabilitation		
194.	virus-based delivery system	technique using modified viruses to deliver therapeutic genetic material into cells	virus-based delivery system enables targeted gene therapy	система доставки генетичного матеріалу на основі вірусу
195.	visual acuity	sharpness and clarity of vision	visual acuity testing evaluates clarity of vision	гострота зору
196.	walking function	ability to ambulate effectively and safely	walking function improves with gait training and supportive devices	функція ходьби
197.	water exercise therapy	aquatic exercises used to improve strength, mobility, and pain control	water exercise therapy reduces joint stress while improving mobility	водна лікувальна фізкультура
198.	wrist range of motion (ROM)	degree of movement possible at the wrist joint	wrist range of motion (ROM) exercises maintain joint flexibility	рухливість зап'ястя
199.	wrist-extension exercise	exercise focused on strengthening wrist-extending muscles	wrist-extension exercise strengthens extensor muscles	вправи на розгинання зап'ястя
200.	wrist-extension therapy	therapeutic program aimed at improving wrist extension strength and function	wrist-extension therapy improves functional use of the hand	терапія на розгинання зап'ястя

Додаток Б
Публікації за темою роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Журнал заснований у 1918 році

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Серія: Філологія. Журналістика

Том 36 (75) № 3 2025

Частина 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Шульська Н. М., Заваринська І. Ф., Римар Н. Ю. НЕОФІЦІЙНІ АНТРОПОНІМИ ПОЛІТИЧНОЇ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ: ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ, СЛОВОВІРНИЙ І МІЖКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ.....	81
РОМАНСЬКІ ТА ГЕРМАНСЬКІ МОВИ	
Біскуб І. П. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У ДИСКУРСАХ ПРЕЗИДЕНТІВ США: ПОРІВНЯЛЬНИЙ КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	88
Boborykin D. V. SEMANTIC SHIFTS IN CONFLICT- RELATED CONCEPTS: ANALYZING 'PEACE' AND 'NEGOTIATIONS' DURING MILITARY CONFRONTATION.....	94
Voskoboinyk V. I., Kostenko V. H., Sukhachova N. S. DERIVATIONAL PATTERNS OF UKRAINIAN WARTIME NEOLOGISMS AS REPRESENTED IN ENGLISH-LANGUAGE MEDIA.....	102
Гаман І. А., Чайковська О. Ю., Водяно М. В. СТИЛІСТИКА У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЛОКАЛІЗАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ «BALDUR'S GATE 3».....	109
Косович О. В. ФРАНЦУЗЬКА МОВА В ДІАТОПІЧНОМУ КОНТЕКСТІ.....	115
Kuts A. H. PRIVATE CORRESPONDENCE IN EARLY MODERN ENGLISH: FAMILY, FRIENDSHIP AND LOVE LETTERS.....	121
Малаховська Я. І. КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ПЕРСУАЗИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ВІДЕОДИСКУРСІ.....	125
Мойсєєнко І. П. ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ БРИТАНСЬКОЇ РЕКЛАМИ (НА МАТЕРІАЛІ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ ЖІНОЧИХ ЖУРНАЛІВ).....	133
Moisiuk V.A. LA POLYSEMIE COMME MECANISME COGNITIF D'ADAPTATION DE LA LANGUE A LA PENSEE HUMAINE.....	138
Підгорна А. Б., Куряченко А. Д. АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ: ЕТИМОЛОГІЯ ТА СТРУКТУРНО-МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	144
Редчиць Т. В., Багач І. Г. АДАПТАЦІЯ КУЛЬТУРНОСПЕЦИФІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПЕРЕКЛАДІ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	150
Talavira N. M. TRUMP 2017 VS TRUMP 2025: COMPARING TWO INAUGURAL ADDRESSES.....	155
Tkachenko K. S. THE ROLE OF HESITATION IN K. BARNHILL'S THE GIRL WHO DRANK THE MOON: A TODOROVIAN PERSPECTIVE.....	160
Kholmohortseva I. S., Govorukha N. V., Ponikariova A. Yu. THE IMAGE OF BASIC EMOTION «DISGUST» IN THE CARTOON «INSIDE OUT» (CASE STUDY OF ENGLISH AND GERMAN VERSIONS).....	166

Підгорна А. Б.
Національний університет «Запорізька політехніка»

Куряченко А. Д.
Національний університет «Запорізька політехніка»

АНГЛОМОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ: ЕТИМОЛОГІЯ ТА СТРУКТУРНО-МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

У статті розглянуто англomовну термінологію сфери реабілітології крізь призму її етимології та структурно-морфологічних особливостей. Реабілітологія є сферою, що наразі активно розвивається завдяки постійному вдосконаленню методів лікування хворих та технологічним інноваціям, які безсумнівно потребують нових найменувань та подальшого вивчення з точки зору лінгвістики та перекладознавства задля ефективної комунікації між фахівцями на міжнародному рівні. Дослідження зосереджено на виявленні джерел походження термінів, їх граматичних характеристиках, способах словотворення та деяких семантичних особливостях. З'ясовано, що значна частина термінів має грецьке, латинське, французьке або германське походження. Визначено, що сучасна англomовна терміносистема реабілітології є різноманітною за своєю структурою. Вона містить прості, похідні, складні, складені терміни, аббревіатури, умовні буквені позначення, символи та номенклатуру. Аналіз засвідчив важливість морфологічних елементів, зокрема префіксів та суфіксів, а також різноманітних словотвірних моделей, що активно використовуються у формуванні термінів зазначеної сфери. Особливу увагу у статті приділено дісловам, іменникам та прикметникам як основним частинам мови, що репрезентують спеціалізовану лексику галузі. Наголошено також на ролі метафоричного й метонімічного переносу значень у створенні діслів-термінів. Структурний аналіз термінів дозволив виокремити найпоширеніші моделі двокомпонентних одиниць, що забезпечують терміносистемі реабілітології гнучкість, варіативність та високий рівень спеціалізації. На основі проведеного дослідження було зроблено висновок, що англomовна термінологія сфери реабілітології є динамічною системою, яка постійно збагачується під впливом розвитку медичних технологій, міжнародної комунікації та міжмовної взаємодії. Результати дослідження можуть бути використані в подальших лексикографічних, перекладознавчих і лінгвістичних розвідках, а також у викладанні англійської мови для фахівців медичної сфери.

Ключові слова: англomовна медична термінологія, реабілітологія, етимологія, морфологія, термінотворення, лексична структура, граматичні ознаки.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку прикладного мовознавства особливу актуальність набуває дослідження професійної термінології, зокрема у сфері медичних наук. Реабілітологія як міждисциплінарна галузь медицини потребує чіткого і системного термінологічного забезпечення, що обумовлює необхідність аналізу структурно-морфологічних особливостей термінів, джерел їх походження та механізмів творення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми термінотворення розглядалися у працях багатьох дослідників (В. Карабан, Т. Княк, А. Коваленко, Г. Шаласва та ін.), які класифікували та аналізували терміни, вивчали їх структурні й морфологічні характеристики. Дослідження сучасної англomовної термінології засвідчують,

що більшість термінів мають складну структуру, формуються за допомогою стандартних способів словотвору, метонімізації та метафоризації. Вивчення термінів в медичній сфері, зокрема у галузі реабілітології, є не такими численними і зосереджуються на окремих аспектах проблематики – етимології [5], шляхах та причинах розвитку медичної термінології [4], новотворах у медичній терміносистемі [6], лексичних та граматичних особливостях [2] тощо. У той же час питання узагальненого лінгвістичного аналізу термінів у галузі реабілітації, з акцентом на їхнє походження та граматичні особливості, залишається недостатньо дослідженим, що визначає актуальність запропонованої теми.

Постановка завдання. Метою статті є сис-

тематизація та лінгвістичний аналіз англійської термінології сфери реабілітології з урахуванням її етимологічної класифікації та структурно-морфологічних особливостей.

Вклад основного матеріалу. Процес неологізації відіграє важливу роль у медичній сфері. Як зазначає В. Соколов, англійська мова, яка використовується в галузі медицини та охорони здоров'я, активно збагачується не лише термінами для номінації нових інструментів, процедур, діагнозів чи видів терапії, але й змінюється через певну перебудову у традиційній системі надання медичних послуг у англійських країнах. Зокрема, з'являються нові терміни для опису впливу засобів телекомунікації на охорону здоров'я, змін в організаційній структурі медичних установ, фінансових інструментів (наприклад, страхування), а також морально-етичних аспектів, що постають перед сучасною медициною [6].

Говорячи про походження медичної термінології, слід зазначити, що англійська медична термінологія, зокрема у сфері реабілітації, поділяється на [2, с. 88]: власномовні терміни (*care* – «догляд»), терміни запозичені з інших мов (*rehabilitation* – «реабілітація», *fibromyalgia* – «фіброміалгія»), а також на терміни-гібриди, що утворюються через поєднання запозиченого та власномовного компонентів або через поєднання елементів, запозичених з різних мов: *biofeedback* (грец. *bio* + англ. *feedback*) – «біологічний зворотний зв'язок»; *neurodegenerative disease* (грец. *neuro* + лат. *degenerative* + фр. *disease*) – «нейродегенеративне захворювання»; *multidisciplinary approach* (лат. *multi* + лат. *discipline* + фр. *approach*) – «багатопротиповільний підхід»; *upper-limb paresis* (англ. *upper* + фр. *limb* + грец. *paresis*) – «парез верхніх кінцівок».

Значний вплив на медичну термінологію мали латинська та грецька мови, створивши основу для багатьох сучасних термінів. Так, сучасна термінологія реабілітації вміщує значну кількість термінів, пов'язаних із назвами хвороб та анатомічними елементами, що мають грецьке походження [5, с. 336], наприклад: *ergometer* – «ергометр»; *hyperthermia* – «гіпертермія»; *epicondylitis* – «епікондиліт»; *hemiparesis* – «геміпарез»; *aphasia* – «афазія, втрата мови»; *arthritis* – «артрит» тощо. До термінів латинського походження в англійській реабілітаційній термінології можна віднести: *muscle* – «м'яз»; *amputation* – «ампутація»; *edema* – «набряк»; *exercise* – «вправа».

Досить розповсюдженими є також терміни французького походження: *joint* – «суглоб»;

resumption – «відновлення»; *balance* – «рівновага»; *pain* – «біль»; *massage* – «масаж»; *bandage* – «бинт».

Формування медичної терміносистеми, зокрема сфери реабілітації, відбувається як через відбір термінів з міжнародного лексичного фонду, так і шляхом використання одиниць германського походження. Сюди відносяться кореневі дієслова, які здатні набувати термінологічних значень і активно використовуються у творенні медичних термінів [2, с. 89], наприклад: *stretch* → *dynamic/static stretching* – «динамічне/статичне розтягування», *move* → *movement therapy* – «рухова терапія», *walk* → *10-meter walk test* – «тест ходьби на 10 метрів», *bear* → *weight-bearing exercise* – «вправа з навантаженням», *stand* → *standing balance* – «баланс у стоячому положенні». Ці приклади демонструють, що германські кореневі дієслова легко адаптуються до медичної терміносистеми, утворюючи нові терміни через поєднання з іншими морфемами, що сприяє їхній зрозумілості та поширенню у професійному середовищі.

Структурно-морфологічні особливості термінів реабілітації визначаються їхньою складністю та способами творення. У термінології реабілітології поширені прості, складні й складені терміни, що утворюються через афіксацію, словоскладання, аббревіацію тощо. Важливо звернути увагу також на частини мови, якими репрезентовані терміни (іменники, прикметники й дієслова), що формують ключові поняття сфери реабілітології.

Більшість дослідників, розглядаючи структуру термінів, використовує досить компакту їх класифікацію: 1) прості: а) непохідні; б) похідні; 2) складні (основоскладання); 3) складені (терміни-словосполучення) [4, с. 307]. Однак, існує і більш розгалужена класифікація структурних типів термінів [3, с. 13–14], яка уможливує ефективнішу ілюстрацію усього структурного різноманіття термінів сфери реабілітології:

1) терміни-кореневі слова:

а) власна непохідна лексика (*stroke, bone, knee, wrist*);

б) запозичена непохідна лексика (*virus, gene, syndrome*);

2) похідна лексика: терміни, які формуються за допомогою префіксів або суфіксів (*dysarthria (dys-), dysarthria (dys-), aphasia (a-), arthritis (tis-)*);

3) терміни-складні слова (*neuromuscular, psychosomatic, tendinopathy*);

4) терміни-словосполучення (*non-pharmacological treatment, motor recovery, lower limb motor*

function, cognitive impairment, clinical effect, anterior cruciate ligament, acute injury);

5) терміни-аббревіатури (*ARSACS = autosomal recessive spastic ataxia of Charlevoix-Saguenay, CTS = carpal tunnel syndrome, CRISPR = clustered regularly interspaced short palindromic repeats, DBS = deep brain stimulation*);

6) буквені умовні позначення (*HRmax (maximum heart rate) – «максимальна частота серцевих скорочень», TUG → sec (Timed Up and Go test) – «тест підйому і ходьби»*);

7) символи (знаки) – використання знаків або символів для позначення термінів, зокрема в медичних, хімічних чи фізичних контекстах (наприклад, *Gait % (% weight-bearing gait) – «відсоток розподілу ваги при ходьбі», ROM^o (range of motion (degrees)) – «діапазон руху в градусах», ΔHR – «зміна частоти серцевих скорочень»*);

8) номенклатури (*TENS 1000 (transcutaneous electrical nerve stimulation) – «апарат для транскутанної електричної нервової стимуляції»*).

Класифікація вище і терміни, що ілюструють структурні типи, відбивають її основні способи терміноутворення, що існують у термінології сфери реабілітології. Ці способи можна поділити на такі [4, с. 307–308]: 1) морфологічний спосіб (афіксальний – *rehabilitation, dysfunction, intraoperative*; основокладання – *phonophoresis (phono + phoresis), neuromodulation (neuro + modulation), optogenetics (opto + genetics), multifactorial (multi + factorial)*; аббревіація – *SCS = spinal cord stimulation, MMSE = mini-mental state examination*; 2) синтаксичний (утворення багатокомпонентних словосполучень) – *functional ambulation category scale, infrared polarized light therapy*; 3) семантичний (звуження або специфікація значення загальноживаних слів через метафору чи метонімію) – *mirror therapy* (у термінології реабілітації означає метод, коли пацієнт дивиться в дзеркало, щоб створити ілюзію руху в паралізованій кінцівці, спостерігаючи рух здорової; метафора, бо дзеркало виступає не просто предметом, а засобом візуального обману мозку, тобто дзеркало – терапевтичний інструмент), *green light therapy (green light)* у загальноживаному значенні – просто зелений колір світла або дозвіл, проте у медицині – це світлотерапія, де використовується саме зелений спектр світла для полегшення симптомів, наприклад, при мігрені; звуження значення + метафоричність, оскільки використання кольору світла як активного лікувального чинника, що не є буквальною дією світла), *assistive devices* (метонімія, тобто у реабілітації цей термін позначає спеці-

фічні пристрої, призначені для допомоги людям з обмеженими фізичними можливостями. Це можуть бути інвалідні коляски, протези, слухові апарати і т. ін., що допомагають людині виконувати повсякденні дії); 4) запозичення з інших мов – *acupuncture, etiopathogenetic*.

Розвиток медичної термінології, здебільшого її сфери реабілітології, відбувається не лише за рахунок словотворення, а й через особливості граматичної структури. Ключову роль у цьому процесі відіграють морфологічні ознаки термінів, зокрема частини мови, серед яких особливе місце займають дієслова, іменники та прикметники.

У сучасній англійській медичній термінології дієслова використовуються для позначення спеціалізованих понять. Вони можуть описувати фізіологічні процеси чи стани (*cut – прорізуватися, як про зуби; bear – народжувати; hurt – боліти*); дії, пов'язані з медичними процедурами (*burn – припекати; draw – видаляти (зуб); freeze – знеболівати*); дії, що сприймаються через органи чуттів (*feel – відчувати, сприймати*); або переміщення й поширення в просторі чи часі (*spread – розповсюджуватися, наприклад, про захворювання*) [2, с. 89]. Вони не лише передають динаміку фізіологічних явищ та процедур, а й відображають сенсорне сприйняття та поширення станів у просторі й часі. Така багатофункціональність дієслів свідчить про їхню важливу роль у точному й стислому вираженні медичних понять, що є ключовим для ефективної комунікації.

Значення англійських медичних термінів значною мірою визначають префікси, які додають семантичного навантаження, та суфікси, що вказують на приналежність терміна до певної категорії [2, с. 90]. Наприклад, такі суфікси, як *-er, -or, -an, -ist, -ant* використовуються для утворення іменників, що позначають спеціалістів: *rehabilitator* – реабілітолог, *practitioner* – практикуючий лікар, *physiotherapist* – фізіотерапевт, *occupational therapist* – ерготерапевт. Суфікси *-ing, -ment* позначають процеси або дії: *training* – тренування, *replacement* – заміна, *stretching* – розтягування, *taping* – тейпування, *movement* – рух, *resumption* – відновлення. Суфікси *-ure, -ness, -hood, -ence, -ance, -ion, -ship* вказують на абстрактні поняття, пов'язані з діями, станами або явищами: *posture* – постава, *weakness* – слабкість, *endurance* – витривалість, *augmentation* – збільшення, *intervention* – втручання, *relationship* – взаємозв'язок. Зазначені групи суфіксів, завдяки закріпленню за ними стандартним значенням, надають термінам точності й роблять їх ефектив-

ними для використання у фаховій реабілітаційній термінології.

Прикметники також формуються за допомогою суфіксів, що визначають їхні граматичні та семантичні особливості. Виділяють такі основні суфікси [1, с. 287–288]:

1) суфікси *-able*, *-ible*, що додаються до дієслів для утворення прикметників, які вказують на можливість виконання чи здійснення певної дії, суфікси, наприклад: *functional* – «здатний функціонувати, функціональний» (*functional bracing* – «функціональне кріплення»); *acceptable* – «здатний до адаптації» (*adaptable exercises* – «вправи, що можна адаптувати під пацієнта»); *flexible* – «гнучкий» (*flexible joints* – «гнучкі суглоби»); *accessible* – «доступний» (*accessible rehabilitation* – «доступна реабілітація»); *preventable* – «такий, що можна запобігти» (*preventable injury* – «травма, якої можна уникнути»); *reversible* – «зворотний, той, що можна повернути до попереднього стану» (*reversible damage* – «зворотне ушкодження»); *manageable* – «керований, контрольований» (*manageable pain* – «біль, що піддається контролю»); *possible* – «можливий» (*possible recovery* – «можлива реабілітація»);

2) суфікси *-ent*, *-ant*, що використовуються для утворення прикметників, які позначають якість або стан як наслідок певної дії: *dependent* – «залежний» (*dependent mobility* – «залежна рухливість, що потребує сторонньої допомоги»); *persistent* – «стійкий, тривалий» (*persistent pain* – «стійкий біль, що не зникає протягом тривалого часу»); *resistant* – «резистентний, стійкий» (*treatment-resistant condition* – «стан, що не піддається лікуванню»); *dominant* – «домінантний, переважаючий» (*dominant limb* – «домінантна кінцівка, яка виконує основні функції»); *radiant* – «випромінюючий» (*radiant heat therapy* – «терапія випромінюванням тепла»);

3) суфікс *-ful*, який перетворює іменник на прикметник, що означає «бути наділеним певною властивістю»: *painful* – «болісний» (*painful movement* – «болісний рух»); *careful* – «обережний» (*careful handling* – «обережне поводження з пацієнтом»); *successful* – «успішний» (*successful rehabilitation* – «успішна реабілітація»); *powerful* – «потужний» (*powerful muscle contraction* – «сильне м'язове скорочення»);

4) суфікс *-less*, який має протилежне значення до суфікса *-ful*, позначаючи відсутність певної властивості: *painless* – «безболісний» (*painless procedure* – «безболісна процедура»); *harmless* – «нешкідливий» (*harmless stimulation* – «нешкід-

лива стимуляція»); *motionless* – «нерухомий» (*motionless limb* – «нерухома кінцівка»); *senseless* – «нечутливий» (*senseless area* – «зона без чутливості»);

5) суфікси *-ic*, *-al*, які вказують на ознаки чи характеристики, притаманні певним явищам або процесам: *neurological* – «неврологічний» (*neurological function* – «неврологічна функція»); *therapeutic* – «терапевтичний» (*therapeutic massage* – «лікувальний масаж», *therapeutic programs* – «терапевтичні програми»); *chronic* – «хронічний» (*chronic disease* – «хронічне захворювання»); *manual* – «ручний» (*manual therapy* – «мануальна терапія»);

6) суфікс *-ous*, який також позначає певну характеристику чи якість: *diacutaneous* – «діакутанний» (*diacutaneous fibrolysis* – «діакутанний фіброліз»); *transcutaneous* – «черезшкірний, транскутанний» (*transcutaneous electrical nerve stimulation* – «черезшкірна електростимуляція нервів»).

Одним із ключових аспектів терміноутворення є структура двокомпонентних термінів. Згідно з думкою Г. Шалаєвої, двокомпонентні терміни є найбільш поширеними в реабілітаційній сфері. Вони формують численні типи терміноутворень, які можна поділити на дві основні категорії. Перша категорія включає терміни типу: N+N (*endurance training* – «тренування витривалості», *frailty syndrome* – «синдром слабкості», *music therapy* – «музична терапія»), N+Prep+N (*trial of rehabilitation* – «перша спроба реабілітації»), N's+N (Sekhon's framework – «(теоретична) основа Сехона»). Вона також включає скорочення + N (*RNAi method (RNA interference method)* – «метод РНК-інтерференції», *SCS technology (spinal cord stimulation technology)* – «технологія стимуляції спинного мозку», *PFM exercises (pelvic floor muscles exercises)* – «вправи для м'язів тазового дна»). Друга категорія охоплює терміни, утворені за типом: A + N (*chronic pain* – «хронічний біль», *clinical adaptability* – «клінічна адаптивність», *multidisciplinary team* – «багатопрофільна команда»), Part II + N (*modified Barthel index* – «модифікований індекс Бартеля», *limited mobility* – «обмежена рухливість»). Моделі обох груп подібні як з точки зору семантики, так і структури. Перша група включає терміни, де обидва компоненти є іменниками, а в другій групі атрибутивний компонент репрезентований прикметником або дієприкметником [7, с. 93]. Доповнюючи надану Г. В. Шалаєвою класифікацію, можна навести приклади дієслів-термінів (*amputate* – «ампутовати», *stimulate* – «стимулювати», *irradiate* – «опромі-

нювати»), а також Participle I + Noun (*standing balance* – «баланс стоячи», *walking function* – «функція ходьби»).

Термінологічне значення дієслів-термінів виникло через семантичний розвиток, зокрема завдяки метафоричному чи метонімічному перенесенню значень. Наприклад, *hear* може означати «чути, мати слух» у побутовому контексті, тоді як у науковому – «відчувати й сприймати звук, як प्रतिствялення вібрації»; *beat* – «бити, ударяти» у звичайному значенні й «пульсувати» у медичному; *feel* – «сприймати дотиком» або «пальпувати» в медичному контексті [2, с. 89]. Це явище добре простежується у термінології реабілітації: *bend* – згинатися (про суглоб) або допомагати в русі для збільшення гнучкості; *lift* – піднімати, як у процесі реабілітації м'язів; *stretch* – розтягувати, що часто використовується для вправ або процедур реабілітації; *roll* – перекичувати, наприклад, під час виконання вправ для відновлення рівноваги; *stand* – стояти, як етап відновлення функції ходьби; *move* – рухати, наприклад, для оцінки амплітуди рухів суглоба.

Висновки. У ході проведеного дослідження англійської термінології сфери реабілітології було встановлено, що ця терміносистема є динамічною, структурно й семантично складною. Її формування відбувається через широкий спектр джерел запозичення – грецької, латинської, французької, германської мов, а також за допомогою афіксації, словоскладання, аббревіації, синтаксичного та семантичного способів словотвору. Виявлено, що значну роль у структурі термінів відіграють морфологічні елементи – префікси, суфікси, словотвірні моделі, а основними частинами мови, що репрезентують спеціалізовану лексику, є іменники, дієслова та прикметники. Аналіз двоконпонентних термінів засвідчив їхню поширеність і продуктивність, що забезпечує гнучкість і функціональну придатність терміносистеми до потреб медичного дискурсу. Отримані результати можуть бути використані у подальших перекладознавчих, лексикографічних та дидактичних дослідженнях, спрямованих на вдосконалення фахової підготовки спеціалістів у сфері реабілітації.

Список літератури:

1. Вітязь А. В., Биконя О. П. Суфіксальний спосіб словотворення в англійській мові. *Грааль науки*. Секція 17. Філологія та журналістика. 2022. № 18–19. С. 285–288. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.47> (дата звернення: 01.02.2025).
2. Застріжна Л. В. Лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості англійської медичної термінології. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*. Полтава: Астрія, 2018. С. 87–91.
3. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.
4. Нетребчук Л. М., Скуратова Т. Ф. Головні шляхи розвитку медичної термінології. 2020. С. 305–309. URL: <https://surl.i.cc/pzggpqr> (дата звернення: 10.01.2025).
5. Поворознюк Р. В. Етимологія медичних термінів як проблема перекладу. *Modern science: innovations and prospects*. Стокгольм, 2022. С. 335–339. URL: <https://surl.li/lmcccz> (дата звернення: 16.01.2025).
6. Соколов В. В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії. *Функціональна лінгвістика*. 2011. Т. 2. № 2. С. 198–200.
7. Шалаєва Г. В. Структурний аналіз сучасної медичної термінології та труднощі перекладу багатоконпонентних медичних термінів. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. Чернівці, 2014. № 1. С. 90–96.

Pidhorna A. B., Kuriatenko A. D. ENGLISH TERMINOLOGY OF THE REHABILITATOLOGY SPHERE: ETYMOLOGY AND STRUCTURAL AND MORPHOLOGICAL FEATURES

The article deals with the English-language terminology of the rehabilitation field through the prism of its etymology as well as structural and morphological features. Rehabilitology is the sphere which is currently characterized by active development due to constant enhancement of treatment methods and technological innovations. For the purpose of efficient communication on the international level, all these new concepts, inventions, and methods undoubtedly require both new nominations and their further study from linguistic and translation perspectives. The study presented in the article focuses on identifying the sources of origin of the terms, their grammatical characteristics, ways of word formation and semantic features. It has been found that a significant part of the terms is of Greek, Latin, French, or Germanic origin. It has been determined that the modern English-language rehabilitation terminology system is multicomponent, contains simple, derivative, complex, compound terms, abbreviations, symbols and nomenclatures. The analysis has shown

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2025

Гуманітарний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів, викладачів, науковців,
молодих учених і аспірантів
14–18 квітня 2025 року

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя • НУ «Запорізька політехніка» • 2025

<i>Вязова Р. В., Хомяк Л. В.</i>	
Influence of linguosemiotic factors on the effectiveness of intercultural dialogue	47
<i>Каширина І. В.</i>	
«Моє серце в верховині». Творчі методи Святослава Караванського та Миколи Лукаша	49
<i>Приходько А. М., Рибницька Л. О.</i>	
Сучасна музична термінологія: історичні витoki і мовна дійсність.....	51
<i>Хавкіна О. М., Дзецина К. О.</i>	
Ідеографічні синоніми як перекладацька проблема	54
<i>Хавкіна О. М., Холоста О. В.</i>	
Лінгвальні особливості англомовних біноміалів.....	56
<i>Хавкіна О. М., Антонова В. В.</i>	
Урбаноніми Лондона: назви станцій Лондонського метрополітену.....	58
<i>Хавкіна О. М., Кононенко А. А.</i>	
Словотвірні елементи сучасних англійських топонімів.....	60
<i>Хавкіна О. М., Наконечна М. В.</i>	
Лінгвальні особливості передвиборчих промов Дональда Трампа.....	62
<i>Хавкіна О. М., Федулова О. О.</i>	
Урбаноніми Нью-Йорка: назви станцій Нью-Йоркського метрополітену....	64
<i>Хавкіна О. М., Синицина Є. Є.</i>	
Неологізми сфери харчування	66
<i>Хавкіна О. М., Лимар К. О.</i>	
Англомовні неологізми воєнної тематики ХХІ століття.....	68
<i>Підгорна А. Б., Куряченко А. Д.</i>	
Розвиток та становлення реабілітаційної термінології	70
<i>Підгорна А. Б., Антонова В. В.</i>	
Грамматичні особливості технічної реклами	72
<i>Підгорна А. Б., Дзецина К. О.</i>	
Довідково-енциклопедичні тексти та їх основні характеристики	74

УДК 81'373.46:615.825

Підгорна А. Б.¹, Курятенко А. Д.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-314м НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Формування та розвиток реабілітаційної термінології відображає трансформацію підходів до лікування та підтримки людей, які зазнали травм, хвороб або інших порушень здоров'я. З середини ХХ століття ця термінологія динамічно розвивається разом із прогресом у медичних, психологічних і соціальних методах відновлення функцій людини. Нові терміни та визначення виникають у відповідь на наукові відкриття та потреби сучасної реабілітації. Розвиток цієї термінології сприяє глибшому розумінню процесів відновлення та зміцненню міждисциплінарної взаємодії у сфері медичних і соціальних наук.

Термін «реабілітація» вперше з'явився в медичному середовищі у 1903 році, коли Франц Йозеф Раттер фон Бус використав його у своїй праці «Система загального піклування над бідними», застосовуючи в контексті благодійної діяльності [3, с. 65]. Однак щодо осіб із фізичними вадами цей термін почав уживатися лише з 1918 року, коли в Нью-Йорку відкрили Інститут Червоного Хреста для інвалідів [3, с. 65].

Епідемія поліомієліту та наслідки двох світових воєн стали ключовими чинниками розвитку фізичної реабілітації в першій половині ХХ століття [3, с. 65]. У цей період для боротьби з хворобою почали застосовувати масаж і лікувальну фізкультуру, а після воєнних дій – гідротерапію, блокові вправи з вагами для всіх груп м'язів та суглобів, вправи Френкеля, лікувальну гімнастику. Окрім того, після Другої світової війни стрімко зріс розвиток медичної, психологічної, соціальної та професійної реабілітації [3, с. 66–69].

Термінологія реабілітації зазнала найбільшого розвитку у ХХ–ХХІ століттях, коли активно вдосконалювалися методи функціонального відновлення та створювалися інноваційні протези. Паралельно з цим з'являлися нові віруси та захворювання, щовимагали відповідного найменування [2, с. 60]. Таким чином, темпи розвитку реабілітаційної термінології значною мірою залежать від прогресу в засобах і методах цієї сфери [2, с. 62].

Фізична реабілітація є важливою складовою медичної реабілітації та частиною загальної медичної термінології. Вона охоплює комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров'я, усунення патологічних

процесів, запобігання ускладненням, відновлення або часткову компенсацію порушених функцій, боротьбу з інвалідністю, а також підготовку пацієнтів, що одужують, та осіб з інвалідністю до побутових і трудових навантажень [5].

На початковому етапі формування термінології основним методом утворення термінів є запозичення з суміжних дисциплін. Водночас кожен термін повинен відповідати таким критеріям, як адекватність, точність та моносемія [1, с. 33].

У терміносистемі реабілітації постійно з'являються нові терміни для відображення різних понять, що призводить до розмитості та багатозначності термінів, а отже, до великої кількості синонімів. Крім того, активно запозичується термінологія з таких медичних дисциплін, як ортопедія, хірургія, неврологія, травматологія, спортивна медицина, психіатрія, кардіологія та інших, що додатково сприяє виникненню і функціонуванню синонімів [1, с. 33].

Утворення медичних термінів на прикладі англійської мови відбувається такими способами [4]: 1) афіксація (найпоширеніший спосіб) – *instability, extraarticular*; 2) створення фразових термінів або термінологічних словосполучень – *uterine blood flow*; 3) словоскладання – *angiography*; 4) компресія – *IRDS (infant respiratory distress syndrome)*.

Запозичені термінологічні одиниці англійської медичної термінології [6]: 1) греко-латинські запозичення: *anatomy – anatomē* «анатомія», *hygiene – hygieina* «гігієна», *hemorrhage – haemorrhagia* «крововилив», *diagnosis – diagnosis* «діагноз», *symptom – sinthoma* «симптом», *organ – organum* «орган», *arteria – artēria* «артерія», *vein – vena* «вена». Низка термінів арабського походження увійшли в англійську мову через латинську мову: *alcohol – «спирт»*, *nitrate – «нітрат»*, *camphor – «камфора»*, *saffron – «шафран»*, *natron – «вуглекислий натрій, сода»*, *alkali – «луги»*; 2) скандинавські запозичення: *skin – «шкіра»*, *kidney – «нирка»*, *skull – «череп»*; 3) французькі запозичення: *cartilage – cartilage* «хрящ».

Отже, розвиток реабілітаційної термінології пов'язаний зі змінами в підходах до лікування та підтримки пацієнтів з травмами або обмеженнями здоров'я. З початку ХХ століття вона формувалася завдяки вдосконаленню медичних, психологічних і соціальних методів та запозиченню термінів із суміжних дисциплін. Її динамічність і здатність інтегрувати нові поняття гарантують актуальність і ефективність професійного спілкування. Формування термінології продовжується в умовах розвитку медичних підходів і засобів реабілітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль Р. С. Термінологія реабілітації – сучасний стан та перспективи дослідження (на матеріалі французької та української мов) / Р. С. Коваль // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». – 2012. – № 1 (27). – С. 32–34. Режим доступу : <https://surl.li/ojvsco> (дата звернення: 2024.12. 27).

2. Коваль Р. С. Топоніми в термінології фізичної й медичної реабілітації / Р. С. Коваль // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Т. 2, № 15. – С. 60–62. Режим доступу : <https://surl.li/zrohkj> (дата звернення: 2025.01. 07).

3. Примачок Л. Л. Історія медицини та реабілітації : навч. посіб. [Текст] / Л. Л. Примачок. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 104 с.

4. Рябчинська О. О. Шляхи утворення сучасної англомовної медичної термінології та особливості її перекладу на українську мову [Текст] / О. О. Рябчинська // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. «Лінгвістичні науки». – 2013. – № 16. – С. 187–195.

5. Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації [Текст] / О. А. Мерзлікіна, О. В. Гузій. – Львів. : ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 48 с.

6. Тулес Т. С. Загальні аспекти становлення англійської терміносистеми медицини [Текст] / Т. С. Тулес // *Littera Scripta Manet* : збірка студентських наукових праць / редкол. : О. В. Мосієнко, М. В. Полховська та ін. – Вип. 3. – 2017. – Режим доступу : <https://surl.li/rmgmwa> (дата звернення: 2025.01. 10).

УДК 81'36'373'46:659

Підгорна А. Б.¹, Антонова В. В.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-313 НУ «Запорізька політехніка»

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІЧНОЇ РЕКЛАМИ

Технічна реклама належить до спеціалізованого сегменту реклами, що функціонує у сфері високотехнологічної продукції. Вона орієнтована на демонстрацію функціональних можливостей складного технічного обладнання, зокрема пристроїв, розроблених для вузької цільової аудиторії.

У обраній для аналізу технічній рекламі увага акцентується на характеристиках пристрою MyTobii P10 [2], який використовується для комунікації людьми з обмеженими фізичними можливостями. Учасниками комунікації є виробники технічної продукції та технічні експерти. Цільова аудиторія – це користувачі з певними потребами, їхні опікуни, медичні працівники та організації, які забезпечують доступність технологій.

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Запорізька політехніка»**

**МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної науково-практичної конференції
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДИСКУРСОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ»**

**до 125-річчя
Національного університету «Запорізька політехніка»**

21 листопада 2025 р.

**Запоріжжя
2025**

ДУДКІНА П. Д., ХОМЯК Л. В. Machine Translation and Its Role in the Work of a Specialized Translator	114
ДУМЕНКО А. С., КУЗНЕЦОВА А. С. Лінгвістичні особливості та соціолінгвістичні функції комп'ютерного сленгу	116
ЖИВОТЧЕНКО О. М., КУЗНЕЦОВА І. В. Метафоричні терміни англомовної сфери кібербезпеки	118
ЗАПУХЛЯК І. М., БОЙВАН К. Р. Про використання лексичних перекладацьких трансформацій роману Медлін Міллер «Цирцея» в українськомовній інтерпретації Остапа Гладкого	121
КАТИШ Т. В. Антонімічні відношення в англійській та українській термінології інформаційної безпеки	126
КИЗИМА С. О., КУЗНЕЦОВА І. В. Лексика англомовної спортивної терміносистеми	128
КИШЕНЯ Ю. В. Комунікативно-інноваційні технології в прикладній лінгвістиці та перекладознавстві: від теоретичних засад до реалізації	130
КІРЄЄВА Д. О., ПРИХОДЬКО А. М. Слова-реалії в китайській поезії середньовіччя та їх відтворення англійською мовою	135
КОЛОМІЄЦЬ О. М. Послідовний переклад політичного дискурсу: культурно-стилістичні особливості	137
КОРДОНЕЦЬ О. А., ФОРКОШ-КОРДОНЕЦЬ Г. О. Особливості та проблеми перекладу юридичних текстів кримінально-правового характеру з угорської на українську мову	139
КУЗНЕЦОВА І. В. Термінологізми як результат взаємовпливу термінології та фразеології	142
КУЗЬМОВА А. В., КУЗНЕЦОВА І. В. Англомовні метафоричні терміни в косметології	145
КУРАТЧЕНКО К. Я., КУЗНЕЦОВА І. В. Англомовні військові фразеологізми російсько-української війни	148
КУРЯТЕНКО А. Д., ПІДГОРНА А. Б. Труднощі перекладу та трансформації при відтворенні термінів сфери реабілітології українською	150
ЛЕБЕДЄВА А. Д., КУЗНЕЦОВА І. В. Метафора у англомовних медичних термінах	153
ЛИНДЮК Г. Д., РІБА-ГРИНИШИН О. М. Від «nuclear energy» до «атомної енергетики»: мовна безпека фахового перекладу	155
ЛИСКО А. С., КУЗНЕЦОВА І. В. Travel-Tech: неологізми та запозичення в сфері туристичних технологій	158
ЛУЦИК Ю. О., КОЗАЧУК А. М. Оцінка якості машинного перекладу новинного тексту: компаративний аспект	161

2. Ємельянова О. В., Багрін Ю. М. Ідіоматичні вирази в англomовному публіцистичному дискурсі (на матеріалах текстів про російсько-українську війну 2022–2023 років). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2023 № 62. С. 47–51.

3. Vyhodyanska I. How Ukraine's Wartime Experience Birthed New Terms and Phrases. URL : <https://global.espresso.tv/russia-ukraine-war-how-ukraines-wartime-experience-birthed-new-terms-and-phrases> (дата звернення: 25.10.2025).

УДК 81'25:615.8

Куряченко А. Д.,
студентка,
Національний університет «Запорізька політехніка»

Підгорна А. Б.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ВІДТВОРЕННІ ТЕРМІНІВ СФЕРИ РЕАБІЛІТОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЮ

У сучасному медичному дискурсі реабілітаційна термінологія становить окремий шар фахової лексики, що характеризується високим ступенем спеціалізації, міждисциплінарністю та значним впливом англійської мови. Точність і коректність перекладу термінів цієї галузі мають вирішальне значення для клінічної практики. Проте відтворення англomовних термінів сфери реабілітології українською супроводжується низкою труднощів, пов'язаних із відсутністю усталених відповідників, розбіжностями у структурі та семантиці, а також необхідністю застосування різних перекладацьких трансформацій.

Однією з найпоширеніших перекладацьких проблем є збереження точності при транскодуванні запозичених термінів. У деяких випадках перекладач повинен зробити термін одночасно близьким до оригінальної вимови та точним з наукової точки зору: *hemothorax* – гемоторакс [3, с. 181; 1, с. 168], *paresthesia* – парестезія [3, с. 210; 1, с. 199], *kyphosis* – кіфоз [3, с. 379; 1, с. 376], *compliance* – комплаєнс [3, с. 130; 1, с. 116]. Останній термін є показовим прикладом

багатозначності: у клінічному контексті він може означати як «приспосованість легенів», так і «прихильність пацієнта до лікування». Вибір еквівалента тут залежить від конкретного контексту і вимагає професійної компетентності перекладача.

Важливе місце також займають випадки, коли англійські терміни не мають прямих українських відповідників. У таких ситуаціях застосовується описовий переклад з елементами калькування: *load-and-go situation* – ситуація «завантажуй і їдь» [3, с. 54; 1, с. 37]; *open-book pelvic fracture* – відкритий перелом кісток таза за типом «розгорнутої книжки» [3, с. 295; 1, с. 288]. У подібних прикладах перекладач має зберегти медичну точність терміна, водночас адаптуючи його до звичного українського професійного мовлення.

Ще одним різновидом труднощів є пошук адекватного перекладацького відповідника у фаховому контексті, наприклад: *passing the tube* – встановлення трубки / інтубація [3, с. 117]. У медичній сфері саме ці варіанти вважаються нормативними, тоді як буквальний переклад «проведення трубки» не використовується у професійному середовищі. Вибір на користь термінів «встановлення» [2, с. 5] або «інтубація» [2, с. 34] відповідає офіційній термінології, зафіксованій у Національному класифікаторі медичних втручань (НК 026:2021), і забезпечує точність та однозначність сприйняття тексту українською мовою. Подібні приклади демонструють необхідність урахування медичного стандарту.

Значну роль у перекладі відіграють лексико-граматичні трансформації, зокрема зміна частини мови або структури речення, що можуть поєднуватись з лексико-семантичними змінами: *leading to* – «поява»; *of little use* – «малокорисні» [3, с. 121; 1, с. 105–106]. Вираз *leading to* – «поява» є прикладом зміни частини мови у поєднанні з контекстуальною заміною. Конструкція *of little use* – «малокорисні» відображає зміну іменникової форми на прикметникову, що забезпечує природність викладу та відповідність нормам української наукової мови. Такі перетворення допомагають уникнути буквальності, зберегти точність і адаптувати зміст до структур української мови.

Часто також необхідна граматична трансформація пасивних конструкцій, що полягає у зміні їхньої структури відповідно до норм українського синтаксису, наприклад: *OPAs should be cautiously placed in patients with intact gag reflexes to avoid vomiting.* – «Пацієнтам зі збереженим блювальним рефлексом слід з обережністю призначати встановлення ОРА, щоб уникнути блювання» [3, с. 121; 1, с. 107]. У цьому випадку спостерігається зміна типу речення – просте англійське речення трансформується на складне з підрядним мети. Крім того,

змінюється об'єкт дії – якщо в англійському реченні об'єктом є ОРА, то в українському – пацієнти, при цьому пасивна форма зберігається.

Не менш важливою є функціонально-стилістична адаптація. Наприклад, англійське *see Chapter 12* [3, с. 121] у науковому перекладі має передаватися як «див. розділ 12» [1, с. 106], відповідно до норм українських академічних текстів. Такі дрібні, на перший погляд, зміни забезпечують цілісність стилістичного оформлення перекладеного матеріалу.

Загалом аналіз матеріалу (на основі підручника *International Trauma Life Support*) засвідчив, що переклад реабілітаційних текстів поєднує лексику кількох галузей – медицини, травматології, психології, фізіотерапії. Це зумовлює високу термінологічну насиченість і потребу в чіткому розмежуванні значень. Перекладач повинен орієнтуватися у фахових класифікаціях, стандартах і міжнародних скороченнях (*CPR – cardiopulmonary resuscitation* [3, с. 320]), щоб уникнути помилкової інтерпретації.

Отже, переклад англійських термінів сфери реабілітології українською потребує поєднання лінгвістичної компетентності з глибоким розумінням медичного контексту. Основними труднощами є багатозначність, відсутність еквівалентів, необхідність трансформацій та адаптації до національних мовних і професійних стандартів. Ефективний переклад можливий лише за умови системного підходу, дотримання норм української наукової мови й орієнтації на комунікативну точність і зрозумілість для фахівців медичної сфери.

Література

1. Елсон Р. Л., Ган К. Г., Кемпбелл Дж. Е. Догоспітальна допомога при травмах. *International Trauma Life Support* : пер. з англ. 9-го вид. / наук. ред. пер. : А. О. Волосовець. К. : ВСВ «Медицина», 2023. 440 с. URL : <https://surl.li/gkkraz>.
2. Національний класифікатор медичних втручань НК 026:2021 / МОЗ України. Київ, 2021. URL : <https://surl.li/pxcrom>.
3. Alson R. L., Han K. H., Campbell J. E. *International Trauma Life Support*. [9th ed.]. London : Pearson Education, 2020. 446 p. URL : <https://surl.li/gsnjni>.